

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi energian alkuperätakuista

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi laki energian alkuperätakuista ja kumottavaksi voimassa oleva laki sähkön alkuperän varmentamisesta ja ilmoittamisesta.

Ehdotetulla uudella lailla pantaisiin täytäntöön uudelleenlaaditun uusiutuvan energian direktiivin alkuperätakuista koskeva sääntely sekä sähkömarkkinadirektiivin säännökset sähkön alkuperän ilmoittamisesta. Esityksen tavoitteena on parantaa asiakkaan mahdollisuutta vaikuttaa kuluttamansa energian alkuperään luotettavan järjestelmän kautta.

Ehdotetulla lailla alkuperätakuujärjestelmää koskeva kansallinen sääntely laajennettaisiin sähkön lisäksi kaasuun ja vetyyn sekä lämpöön ja jäähdytykseen. Alkuperätakuista myönnettäisiin uusiutuvilla energialähteillä tuotetun energian lisäksi ydinvoimalla tuotetulle sähkölle sekä hukkalämmölle ja -kylmälle. Energian alkuperän varmennusvelvoite laajennettaisiin koskemaan kaikkia energiamuotoja erikseen säädetyin poikkeuksin.

Ehdotetussa laissa nimettäisiin sähkön alkuperätakuurekisterin ylläpitäjäksi järjestelmävastaavaksi määrätty kantaverkonhaltija, kaasun ja vedyn alkuperätakuurekisterin ylläpitäjäksi maakaasujärjestelmän järjestelmävastaavaksi määrätty siirtoverkonhaltija ja lämmön ja jäähdytyksen alkuperätakuurekisterin ylläpitäjäksi Energiavirasto. Energiavirasto myös valvoisi lain noudattamista.

Esitys liittyy valtion vuoden 2021 kolmanteen lisätalousarvioesitykseen.

Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 30.6.2021.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
PERUSTELUT	4
1 Asian tausta ja valmistelu	4
1.1 Tausta ja direktiivin valmistelu	4
1.2 Hallituksen esityksen valmistelu	5
2 EU-säädöksen tavoitteet ja pääasiallinen sisältö	6
2.1 Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2018/2001 uusiutuvista lähteistä peräisin olevan energian käytön edistämisestä.....	6
2.2 Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2019/944 sähkön sisämarkkinoita koskevista yhteisistä säännöistä ja direktiivin 2012/27/EU muuttamisesta	9
3 Nykytila ja sen arviointi.....	10
3.1 EU:n lainsäädäntö ja kansainväliset velvoitteet	10
3.1.1 RES-direktiivi	10
3.1.2 Alkuperätaakkaa koskeva standardi CEN EN – 16325	12
3.1.3 Sähkömarkkinadirektiivi 2009/72/EY	12
3.1.4 Energiatehokkuusdirektiivi	12
3.2 Kansallinen lainsäädäntö.....	13
3.2.1 Laki sähkön alkuperän varmentamisesta ja ilmoittamisesta	13
3.2.2 Valtioneuvoston asetus sähkön alkuperän varmentamisesta	15
3.2.3 Kuluttajansuojalaki (38/1978).....	15
3.3 Nykytilan arviointi	15
3.3.1 Sähkö.....	15
3.3.2 Kaasu ja vety	18
3.3.3 Lämpö ja jäähdytys	19
4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset	20
4.1 Tavoitteet ja keskeiset ehdotukset.....	20
4.2 Ahvenanmaa.....	21
4.3 Pääasialliset vaikutukset.....	21
4.3.1 Taloudelliset ja muut vaikutukset toiminnanharjoittajiin.....	21
4.3.2 Vaikutukset viranomaisten ja rekisterin ylläpitäjien toimintaan ja henkilöresursseihin.....	25
4.3.3 Ympäristövaikutukset	27
4.3.4 Yhteiskunnalliset vaikutukset	28
4.3.5 Tiedonhallinta	28
5 Muut toteuttamisvaihtoehdot	31
5.1 Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset.....	31
5.1.1 Sähkö.....	31
5.1.2 Kaasu ja vety	32
5.1.3 Lämpö ja jäähdytys	32
5.1.4 Rekisterien ylläpitäjät.....	33
5.2 Muiden jäsenvaltioiden suunnittelemat tai toteuttamat keinot.....	34
5.2.1 Ruotsi	34
5.2.2 Tanska	34
5.2.3 Viro	35

6 Lausuntopalaute.....	35
7 Säännöskohtaiset perustelut.....	38
7.1 Laki energian alkuperätakuista	38
8 Lakia alemman asteinen sääntely	60
9 Voimaantulo	61
10 Toimeenpano ja seuranta	61
10.1 Toimeenpano.....	61
10.2 Seuranta.....	61
11 Suhde talousarvioesitykseen.....	62
12 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys	62
12.1 Julkisen hallintotehtävän antaminen muulle kuin viranomaiselle.....	62
12.2 Tiedonsaantioikeudet	65
12.3 Tarkastusoikeudet	67
12.4 Muutoksenhaku.....	68
12.5 Asetuksenantovaltuudet	69
12.6 Säätämisyjärjestyksen arviointi.....	70
LAKIEHDOTUS	71
Laki energian alkuperätakuista	71

PERUSTELUT

1 Asian tausta ja valmistelu

1.1 Tausta ja direktiivin valmistelu

Euroopan komissio antoi 30 päivänä marraskuuta 2016 puhtaan energian paketin (Clean Energy for All Europeans), jonka yhtenä päätavoitteena oli vahvistaa Euroopan unionin maailmanlaajuisia johtoasemaa uusiutuvan energian alalla. Paketti sisälsi kahdeksan säädösehdotusta.

Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi uusiutuvista lähteistä peräisin olevan energian käytön edistämisestä (uudelleenlaadittu toisinto, COM(2016) 767 final) annettiin osana puhtaan energian pakettia. Ehdotuksen tavoitteena oli luoda kehikko uusiutuvan energian edistämiseksi vuoteen 2030. Ehdotuksella oli tarkoitus panna toimeen Eurooppa-neuvoston lokakuussa 2014 sopima ilmasto- ja energiapuitteiden mukainen tavoite nostaa uusiutuvan energian osuus vähintään 27 prosenttiin energian loppukulutuksesta vuonna 2030.

Ehdotuksessa asetettiin Euroopan unionin yhteinen sitova tavoite uusiutuvista energialähteistä peräisin olevan energian osuudeksi energian loppukulutuksesta vuonna 2030. Ehdotuksessa ehdotettiin voimassa olevaan alkuperätakuusääntelyyn joitakin muutoksia, kuten alkuperätakuujärjestelmän laajentamista uusiutuvaan kaasuun sekä velvoitetta jäsenvaltiolle myöntää alkuperätakuuta lämmölle ja jäähdytykselle tuottajan pyynnöstä. Ehdotuksen mukaan jäsenvaltio voisi valita, että alkuperätakuuta myönnetään myös muulla kuin uusiutuvilla lähteillä tuotetulle energialle. Ehdotuksen mukaan alkuperätakuuta ei saisi myöntää tuottajalle, joka on saanut samaan tuotantoon taloudellista tukea. Jäsenvaltion olisi mahdollista myydä tällaisesta tuetusta uusiutuvan tuotannosta saatavat alkuperätakuut markkinoille huutokaupalla ja käyttää varat uusiutuvien tukemisen kompensointiin. Artikla sisälsi myös uusia alkuperätakuujärjestelmää koskevia vaatimuksia, kuten mitätöityjen sekä kolmansista maista peräisin olevien alkuperätakuiden käsitteilyyn liittyviä vaatimuksia. Ehdotuksessa käsiteltiin myös alkuperätakuuta, jotka liittyvät korkean hyötysuhteen yhteistuotannossa tuotettuun sähköön. Ehdotuksen mukaan komissio voisi määritellä alkuperätakuujärjestelmän valvonnan säännöt ja kolmansien maiden kanssa tehtyjen sopimusten toimeenpanon delegoidulla säädöksellä.

Ehdotus sisälsi myös säännöksiä, jotka koskevat uusiutuvan sähkön tukijärjestelmiä ja itse tuotettua uusiutuvaa energiaa ja energiayhteisöjä, uusiutuvan energian lisäämistä lämmityksessä, jäähdytyksessä ja liikenteessä, bioenergian kestävyys- ja kasvihuonekaasupäästövähennyskriteereitä, jäsenvaltioiden välistä yhteistyötä, hallinnollisia menettelyjä sekä tiedottamista ja koulutusta.

Komissio teetti nelisosaisen unionin laajuisen vaikutusten arvioinnin direktiiviehdotuksen valmisteluvaiheessa. Keskeiset EU:n toimielinten valmisteluasiakirjat löytyvät valtioneuvoston hankeikkunan julkisessa palvelussa osoitteessa valtioneuvosto.fi/hankkeet tunnuksella TEM040:00/2019.

Direktiiviehdotuksesta annettiin U-kirjelmä (U 5/2017 vp) 2 päivänä helmikuuta 2017 ja jatko-kirjelmä (UJ 14/2018 vp) 23 päivänä toukokuuta 2018. Valtioneuvosto piti hyvänä, että alkuperätakuuta voidaan myöntää uusiutuvilla energialähteillä tuotetun sähkön lisäksi uusiutuvilla tuotetusta lämmöstä ja jäähdytyksestä, mutta halusi kuitenkin vielä tarkastella, aiheuttaako alkuperätakuiden pakollisuus uusiutuvalla energialla tuotetun lämmön ja jäähdytyksen markkinoinnissa hyötyihin nähden suhteetonta hallinnollista taakkaa yrityksille ja viranomaisille. Valtioneuvoston mukaan alkuperätakuiden keskeisenä tavoitteena on varmistaa kuluttajalle, että uusiutuvana energiana myyty energia on tuotettu uusiutuvilla energialähteillä. Valtioneuvosto

katsoi, että alkuperätakuiden merkitys ensisijaisesti luotettavan tiedon varmistajana energian tuottamisesta uusiutuvilla tulisi säilyttää. Valtioneuvosto piti hyvänä, että alkuperätakuista voisi myös jatkossa myöntää tuottajille, jotka ovat saaneet samaan tuotantoon taloudellista tukea.

Talousvaliokunta antoi asiasta lausunnot (TaVL 10/2017 vp ja TaVL 27/2018 vp), joissa valiokunta yhtyi valtioneuvoston kantoihin korostaen muutamia seikkoja, jotka liittyivät muun muassa EU:n uusiutuvan energian sitovaan tavoitteeseen, uusiutuvilla energialähteillä tuotetun sähkön tukijärjestelmiin, uusiutuvan energian käyttöön lämmityksessä ja jäähdytyksessä sekä sääntelyn johdonmukaisuuteen ja mahdollistavaan luonteeseen. Ympäristövaliokunta yhtyi lausunnoissaan (YmVL 5/2017 vp ja YmVL 17/2018 vp) valtioneuvoston kantoihin korostaen muun muassa ilmastopolitiikan riittävää kunnianhimon tasoa, pitkäjänteisyyttä ja johdonmukaisuutta. Lausunnoissaan (MmVL 5/2017 vp ja MmVL 10/2018 vp) maa- ja metsätalousvaliokunta yhtyi valtioneuvoston kantoihin korostaen muun muassa kansallista päätösvaltaa tukijärjestelmien kehittämisessä ja sääntelyn ennustettavuutta. Myös suuri valiokunta antoi asiasta lausunnot (SuVL 3/2017 vp ja SuVL 5/2018 vp), joissa se yhtyi valtioneuvoston kantoihin yhtyen samalla erikoisvaliokuntien lausunnoissaan esittämiin huomautuksiin. Keskeiset kansalliset valmisteluasiakirjat löytyvät valtioneuvoston hankeikkunan julkisessa palvelussa osoitteessa valtioneuvosto.fi/hankkeet tunnuksella TEM040:00/2019.

Komission, Euroopan parlamentin ja neuvoston trilogi-neuvotteluissa saavutettiin 13.6.2018 epävirallinen sopu uusiutuvan energian direktiiviehdotuksesta, jonka Coreper-komitea hyväksyi 27.6.2018. EU:n yhteinen uusiutuvan energian tavoite vuodelle 2030 nostettiin neuvottelutuloksen myötä komission ehdotuksen 27 prosentista 32 prosenttiin. Neuvottelujen myötä luovutettiin alkuperätakuiden myöntämistä koskevasta rajoituksesta koskien tuottajia, jotka ovat saaneet samaan tuotantoon taloudellista tukea ja jäsenvaltiot veloitettiin varmistamaan alkuperätakuun markkina-arvon huomioon ottaminen asiaan liittyvissä tukijärjestelmissä.

Euroopan parlamentti ja neuvosto hyväksyivät yhdessä komission ehdotuksesta tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä, yhteispäätösmenettelyssä (SEUT 289(1) artikla) Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU) 2018/2001 uusiutuvista lähteistä peräisin olevan energian käytön edistämisestä (uudelleenlaadittu), jäljempänä *RED II*. Euroopan parlamentti ja neuvosto allekirjoittivat direktiivin 11 joulukuuta 2018. Direktiivi annettiin tiedoksi jäsenvaltioille ja julkaistiin Euroopan unionin virallisessa lehdessä 21 joulukuuta 2018 ja se tuli voimaan 24 joulukuuta 2018. Jäsenvaltioiden on saatettava direktiivin noudattamisen edellyttämät lait, asetukset ja hallinnolliset määräykset voimaan viimeistään 30 päivänä kesäkuuta 2021.

1.2 Hallituksen esityksen valmistelu

RED II:n alkuperätakuusääntelyn toimeenpanon tueksi on teetetty kaksi selvitystä.

Osana valtioneuvoston vuoden 2019 selvitys- ja tutkimussuunnitelman toimeenpanoa työ- ja elinkeinoministeriö on teettänyt Gaia Consulting Oy:llä joulukuussa 2019 julkaistun selvityksen alkuperätakuujärjestelmän laajennuksesta uusiutuvalla kaasulle. Selvityksessä keskityttiin erityisesti kaasun alkuperätakuujärjestelmän haasteisiin, kuten kaasun verotukseen liittyviin kysymyksiin, alkuperätakuun käyttöön toisen energiamuodon tuotannossa, erilaatuisuuteen, kaasuverkon ulkopuolella tapahtuvaan tuotantoon ja kulutukseen sekä kestävyyskriteerien ja alkuperätakuiden linkittämiseen. Selvityksessä esitettiin vaihtoehtoja ja suosituksia biokaasuun liittyvien erityiskysymysten ratkaisemiseksi Suomessa. Selvityksessä suositeltiin muun muassa, että alkuperätakuilla osoitetaan RED II:n mukaisesti kaasun alkuperä loppukäyttäjälle eikä alkuperätakuulla olisi vaikutusta käytettävän kaasun verotukseen. Työssä suositeltiin myös, että kaasun myyjän olisi tulevaisuudessa aina ilmoitettava myytävän kaasun energia-alkuperä ostajalle.

ja maakaasuverkon ulkopuolella tuotettu kaasua eli offgrid-kaasun tuotanto sisällytettäisiin järjestelmään.

Lisäksi työ- ja elinkeinoministeriö teetti Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy:llä selvityksen lämmön ja jäähdytyksen alkuperätakuujärjestelmän toteutuksesta ja erityispiirteistä. Selvityksessä käsiteltiin lämmön ja jäähdytyksen alkuperätakuujärjestelmän laajuutta, hallintoa ja varmentamiseen liittyviä menettelyjä sekä eri alkuperätakuujärjestelmien vertailua ja yhteyksiä erillisinä kokonaisuuksina. Selvityksessä esitettiin myös lämmön ja jäähdytyksen alkuperätakuujärjestelmän toteutusvaihtoehtoja, joita arvioitiin muun muassa direktiivin ehtojen täyttymisen, järjestelmällä saavutettavien hyötyjen, luotettavuuden sekä taloudellisen ja hallinnollisen kuormittavuuden osalta.

Hallituksen esitys on valmisteltu työ- ja elinkeinoministeriössä. Toimeenpanon tueksi teetetut selvitykset ovat valtioneuvoston hankeikkunan julkisessa palvelussa osoitteessa valtioneuvosto.fi/hankeet tunnuksella TEM040:00/2019.

RED II:n alkuperätakuusääntelyn täytäntöönpanon osalta on tehty myös yhteistyötä komission ja toisten jäsenvaltioiden kanssa erityisesti uusiutuvan energian direktiivin täytäntöönpanoa varten perustetun CA-RES'in (the Concerted Action on the Renewable Energy Directive) kautta. Lisäksi pohjoismaista yhteistyötä on tehty sääntelyn implementointiin liittyvien tulkintakysymysten osalta pohjoismaiden ministerineuvoston työryhmän AGFE:n (Nordiska ministerrådet arbetsgrupp för förnybar energi) kautta.

2 EU-säädösten tavoitteet ja pääasiallinen sisältö

2.1 Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2018/2001 uusiutuvista lähteistä peräisin olevan energian käytön edistämisestä

Yleistä

RED II:lla kumotaan vielä toistaiseksi voimassa oleva Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2009/28/EY uusiutuvista lähteistä peräisin olevan energian käytön edistämisestä sekä direktiivien 2001/77/EY ja 2003/30/EY muuttamisesta ja myöhemmästä kumoamisesta, jäljempänä *RES-direktiivi*.

RED II:lla luodaan yhteiset puitteet uusiutuvista lähteistä peräisin olevan energian edistämiseksi. Direktiivissä asetetaan sitova unionin tavoite, joka koskee uusiutuvista lähteistä peräisin olevan energian kokonaisuutta energian kokonaisloppukulutuksesta unionissa vuonna 2030. Direktiivi sisältää myös säännöt uusiutuvilla lähteillä tuotettavalle sähkölle myönnettävästä taloudellisesta tuesta, itse uusiutuvilla lähteillä tuotetun sähkön kulutuksesta, uusiutuvan energian käytöstä lämmitys- ja jäähdytysalalla ja liikennealalla, jäsenvaltioiden välisestä sekä jäsenvaltioiden ja kolmansien maiden välisestä alueellisesta yhteistyöstä, alkuperätakuista, hallinnollisista menettelyistä sekä tiedottamisesta ja koulutuksesta. Lisäksi direktiivissä vahvistetaan kestävyyskriteerit ja kasvihuonekaasupäästöjen vähennyksiä koskevat kriteerit biopolttoaineille, bionesteille ja biomassapolttoaineille.

Alkuperätakuut ja niiden käyttö

RED II:n 19 artiklassa säädetään uusiutuvan energian alkuperätakuista. Direktiivissä alkuperätakuulla tarkoitetaan sähköistä asiakirjaa, joka toimii ainoastaan näyttönä loppukäyttäjälle siitä,

että tietty energiaosuus tai -määrä on tuotettu uusiutuvista lähteistä. RED II:n 19 artikla pohjautuu RES-direktiivin 15 artiklaan, mutta säännöksiä on joiltain osin muutettu ja tarkennettu. Keskeisenä erona RES-direktiiviin RED II:ssa laajennetaan alkuperätakuujärjestelmä koskemaan sähkön, lämmön ja jäähdytyksen lisäksi myös kaasua, mukaan lukien vetyä: jäsenvaltioiden tulee varmistaa, että uusiutuvista lähteistä peräisin olevalle energialle voidaan tietyin edellytyksin myöntää alkuperätakuu. Kuitenkin velvoite alkuperätakuiden käyttöön uusiutuvista lähteistä peräisin olevan energian osuuden osoittamiseksi on RED II -direktiivissä säädetty vain sähköntoimittajille. RES-direktiivi edellytti alkuperätakuiden myöntämistä vain sähkölle, ja lämmön ja jäähdytyksen osalta kansallinen täytäntöönpano oli vapaaehtoista. RES-direktiivissä ei myöskään säädetty sähköntoimittajien velvoitteesta käyttää alkuperätakuuta uusiutuvan sähkön alkuperän osoittamiseksi.

RED II:n mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että uusiutuvista lähteistä peräisin olevan energian osuuden tai määrän osoittamiseksi loppukäyttäjille kyseisen energian alkuperä voidaan taata objektiivisten, läpinäkyvien ja syrjimättömien kriteerien mukaisesti. 19 artiklan 1 kohdassa viitataan osuuden tai määrän osoittamiseen energialähteiden yhdistelmässä ja energiassa, joka toimitetaan kuluttajille kaupan pidetyin sopimuksin, joissa viitataan uusiutuvista lähteistä peräisin olevan energian kulutukseen. Direktiivin 19 artiklan 2 kohdan mukaisesti jäsenvaltioiden on tätä varten varmistettava, että uusiutuvista lähteistä energiaa tuottavan tuottajan pyynnöstä sille myönnetään alkuperätakuu, elleivät jäsenvaltiot alkuperätakuiden markkina-arvon huomioon ottamiseksi päättäneet olla antamatta tällaista alkuperätakuuta tuottajalle, joka saa taloudellista tukea tukijärjestelmästä. Mikäli tuottaja, jolle myönnetään alkuperätakuu, saa taloudellista tukea tukijärjestelmästä, tulee tuotannolle myönnetyn alkuperätakuun markkina-arvo asianmukaisesti huomioida kyseisessä tukijärjestelmässä.

Alkuperätakuun myöntämiselle voidaan säätää vähimmäiskapasiteettirajoitus. Standardiyksikkö alkuperätakuulle on direktiivin mukaan 1 megawattitunti. Kutakin tuotettua energiayksikköä kohden voidaan myöntää vain yksi alkuperätakuu, ja jäsenvaltioiden on varmistettava, että uusiutuvista lähteistä tuotettu energiayksikkö otetaan huomioon vain kerran. Uusiutuvilla lähteillä tuotetun energian lisäksi jäsenvaltiot voivat järjestää alkuperätakuiden myöntämisen myös uusiutumattomista lähteistä peräisin olevalle energialle.

Alkuperätakuut, joiden voimassaolo on lakannut, on sisällytettävä jäljellä olevan jäännösjakauman laskelmaan. RED II:ssa jäännösjakaumalla tarkoitetaan jäsenvaltion vuotuista energialähteiden kokonaisuhydistelmää, pois lukien peruutettujen alkuperätakuiden kattama osuus. Tarkempia säännöksiä jäännösjakauman laskemisesta ei direktiivissä anneta.

Alkuperätakuun voimassa oloon ja peruuttamiseen liittyvistä aikarajoista säädetään 19 artiklan 3 ja 4 kohdissa. Energian alkuperän osoittamiseksi loppukäyttäjälle alkuperätakuun on oltava voimassa 12 kuukautta energiayksikön tuottamisen jälkeen. Jäsenvaltioiden on toisaalta varmistettava, että kaikkien alkuperätakuiden, joita ei ole peruutettu, voimassaolo lakkaa viimeistään 18 kuukauden kuluttua energiayksikön tuottamisen jälkeen. Jäsenvaltioiden on myös varmistettava, että energiayhtiöt peruuttavat alkuperätakuut viimeistään kuuden kuukauden kuluessa alkuperätakuun voimassaolon päättymisestä osoittaessaan niillä 8 kohdan mukaisesti sähkön alkuperän tai käyttäessään niihin sisältyviä tietoja osoittaakseen 13 kohdan mukaisesti ympäristömerkin vaatimusten täyttymisen.

Direktiivissä säädetään niistä vähimmäistiedoista, jotka alkuperätakuussa on ilmoitettava. Näitä tietoja ovat esimerkiksi energialähde, josta energia on tuotettu, tuotannon alkamis- ja päättymispäivä sekä tieto siitä, koskeeko alkuperätakuu sähköä, kaasua, mukaan lukien vetyä, vai lämmitystä tai jäähdytystä. Alle 50 kW:n laitosten alkuperätakuille voidaan 19 artiklan 7 kohdan mukaan määrittää yksinkertaistetut ilmoitusvaatimukset.

Alkuperätakuu ei direktiivin mukaan osoita, noudattaako jäsenvaltio kansallista panostansa uusiutuvan energian unionin laajuksen osuuden tavoitteen saavuttamisessa. Alkuperätakuiden siirtäminen, joko irrallaan energian fyysisestä siirrosta tai yhdessä sen kanssa, ei saa myöskään vaikuttaa jäsenvaltioiden päätökseen käyttää tilastollisia siirtoja, yhteishankkeita tai yhteisiä tukijärjestelmiä tai uusiutuvista lähteistä peräisin olevan energian kokonaisloppukulutuksen laskemiseen.

Sähköntoimittajat ja alkuperätakuu

Sähköntoimittajan ollessa velvollinen osoittamaan uusiutuvista lähteistä peräisin olevan energian osuuden tai määrän energialähteiden yhdistelmässään Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2009/72/EY sähkön sisämarkkinoita koskevista yhteisistä säännöistä ja direktiivin 2003/54/EY kumoamisesta, jäljempänä *sähkömarkkinadirektiivi 2009/72/EY*, 3 artiklan 9 kohdan a alakohdan mukaisesti on osoittaminen lähtökohtaisesti tehtävä käyttämällä alkuperätakuita. Sähkömarkkinadirektiivin 2009/72/EY 3 artiklan 9 kohdassa säädetään jäsenvaltioiden velvollisuudesta varmistaa muun muassa, että sähköntoimittajat erittelevät laskuissa tai niiden yhteydessä ja loppukäyttäjille suunnatussa myynninedistämisaineistossa energialähteiden osuudet toimittajan käyttämistä polttoaineista edellisen vuoden aikana. Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2019/944 sähkön sisämarkkinoita koskevista yhteisistä säännöistä ja direktiivin 2012/27/EU muuttamisesta (uudelleenlaadittu), jäljempänä *sähkömarkkinadirektiivi*, on kumonnut sähkömarkkinadirektiivin 2009/72/EY 1 tammikuuta 2021 alkaen.

Sähköntoimittaja ei ole RED II:n 19 artiklan 8 kohdan mukaan velvollinen osoittamaan uusiutuvan energian osuutta tai määrää alkuperätakuilla sen energiyhdistelmän osuuden osalta, joka vastaa mahdollisia alkuperätakuujärjestelmään kuulumattomia kaupallisia tarjouksia ja jonka osoittamisessa toimittaja voi käyttää jäljellä olevaa energialähteiden yhdistelmää (ns. jäännösjakauma). Velvollisuus käyttää alkuperätakuita ei koske myöskään tilanteita, joissa jäsenvaltiot päättävät olla antamatta alkuperätakuita tuottajalle, joka saa taloudellista tukea tukijärjestelmästä.

Jos jäsenvaltiot ovat ottaneet käyttöön alkuperätakuut myös muun tyyppiselle energialle tulee sähkön toimittajan käyttää alkuperän ilmoittamiseen artiklan 8 kohdan mukaisesti samantyyppisiä alkuperätakuita. Lisäksi Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2012/27/EU energiatehokkuudesta, direktiivien 2009/125/EY ja 2010/30/EU muuttamisesta sekä direktiivien 2004/8/EY ja 2006/32/EY kumoamisesta, jäljempänä *energiatehokkuusdirektiivi*, mukaisia alkuperätakuita voi käyttää osoittamaan alkuperän tehokkaalla yhteistuotannolla tuotetulle energialle. Kun sähköä tuotetaan tehokkaalla yhteistuotannolla uusiutuvia energialähteitä käyttäen ja tuottajan pyynnöstä sille myönnetään alkuperätakuu, voidaan energialle myöntää vain yksi alkuperätakuu, jossa määritetään molemmat ominaisuudet, eli tuotanto tehokkaalla yhteistuotannolla ja uusiutuvilla energialähteillä.

RED II:n mukaan jäsenvaltio voi unionin lainsäädännön mukaisesti ottaa käyttöön objektiiviset, läpinäkyvät ja syrjimättömät alkuperätakuiden käyttöä koskevat kriteerit noudattamalla sähkömarkkinadirektiivin 2009/72/EY 3 artiklan 9 kohdassa asetettuja velvoitteita. Vuoden 2009 sähkömarkkinadirektiivin 3 artiklan 9 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on muun muassa varmistettava, että sähköntoimittajat erittelevät laskuissa tai niiden yhteydessä ja loppukäyttäjille suunnatussa myynninedistämisaineistossa kunkin energialähteen osuuden kaikista toimittajan käyttämistä polttoaineista edellisen vuoden aikana.

Valvonta ja järjestelmälle asetetut vaatimukset

Jäsenvaltioiden tai nimettyjen toimivaltaisten elinten on valvottava alkuperätakuiden myöntämistä, siirtoa ja peruuttamista. Nimetyillä toimivaltaisilla elimillä ei saa olla maantieteellisesti päällekkäistä vastuuta, ja niiden on oltava riippumattomia energian tuotannosta, kaupasta ja toimittamisesta. Jäsenvaltioiden tai nimettyjen toimivaltaisten elinten on käynnistettävä asianmukaiset mekanismit sen varmistamiseksi, että alkuperätakuut myönnetään, siirretään ja peruutetaan sähköisesti ja että ne ovat tarkkoja, luotettavia ja vaikeasti väärennettävissä. Jäsenvaltioiden ja nimettyjen toimivaltaisten elinten on varmistettava, että niiden asettamat vaatimukset ovat standardin CEN - EN 16325 mukaisia. Hallituksen esitystä laadittaessa standardia CEN - EN 16325 ollaan päivittämässä.

Alkuperätakuiden tunnustaminen

RED II:n 19 artiklan 9 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on tunnustettava muiden jäsenvaltioiden direktiivin mukaisesti myöntämät alkuperätakuut ainoastaan näytönä 1 kohdan mukaisesta uusiutuvista lähteistä peräisin olevan energian osuuden tai määrän osoittamisesta loppukäyttäjälle energiantuottajan energialähteiden yhdistelmässä ja kuluttajille toimitetussa energiassa sekä alkuperätakuussa ilmoitettavista seikoista, kuten energialähteestä ja energiamuodosta. Jäsenvaltio voi kieltäytyä tunnustamasta alkuperätakuun vain siinä tapauksessa, että sillä on perusteltuja epäilyjä sen täsmällisyydestä, luotettavuudesta ja todenperäisyydestä. Jäsenvaltion on ilmoitettava komissiolle tällaisesta kieltäytymisestä ja sen perusteluista. Artiklan 10 kohdan mukaisesti komissio voi päätöksellään edellyttää jäsenvaltiota tunnustamaan alkuperätakuun, jos se katsoo jäsenvaltion kieltäytymisen tunnustamisesta olleen perusteeton.

Kolmannen maan myöntämän alkuperätakuun tunnustaminen jäsenvaltiossa edellyttää artiklan 11 kohdan mukaan, että unioni on tehnyt asianomaisen kolmannen maan kanssa sopimuksen unionissa myönnettyjen alkuperätakuiden vastavuoroisesta tunnustamisesta ja asianomaisessa kolmannessa maassa perustetuista yhteensopivista alkuperätakuujärjestelmistä. Lisäksi tunnustaminen edellyttää, että energiaa tuodaan tai viedään suoraan.

Komission kertomus ja ympäristömerkki

Komissio hyväksyy 19 artiklan 13 kohdan mukaan kertomuksen, jossa arvioidaan vaihtoehtoja unioninlaajuiseen ympäristömerkin käyttöön ottamiseksi tarkoituksena edistää uusista laitoksista peräisin olevan uusiutuvan energian käyttöä. Toimittajien on käytettävä alkuperätakuuihin sisältyviä tietoja osoittaakseen ympäristömerkin vaatimusten täyttymisen.

2.2 Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2019/944 sähkön sisämarkkinoita koskevista yhteisistä säännöistä ja direktiivin 2012/27/EU muuttamisesta

Sähkömarkkinadirektiivissä (EU) 2019/944 vahvistetaan yhteiset säännöt sähkön tuotannolle, siirrolle, jakelulle, energian varastoinnille ja sähkön toimitukselle sekä kuluttajansuojaa koskevat säännöt, jotta voidaan luoda aidosti yhdenmetyt, kilpailuun perustuvat, kuluttajakeskeiset, joustavat, oikeudenmukaiset ja avoimet sähkömarkkinat unionissa.

Energialähteiden ilmoittaminen

Sähkömarkkinadirektiivin liitteessä I säädetään laskutusta ja laskutustietoja koskevista vähimmäisvaatimuksista, ja liitteen 5 kohdassa energialähteiden ilmoittamisesta. Liitteen I kohdan 5 säännökset vastaavat suurelta osin sähkömarkkinadirektiivin 2009/72/EC 3 artiklan 9 kohdassa säädettyä. Uuden sähkömarkkinadirektiivin mukaan sähköntoimittajien on eriteltävä laskuissa

kunkin energialähteen osuus myös loppuasiakkaan sähköntoimitussopimuksen mukaisesti tämän ostamasta sähköstä tuotetasolla. Loppuasiakkaiden saataville on asetettava tiedot kunkin energialähteen osuudesta toimittajan koko energialähdevalikoimasta edellisen vuoden aikana ymmärrettävällä ja selkeästi verrattavalla tavalla sekä tietoja toimittajan edellisen vuoden koko energialähdevalikoimalla tuotetusta sähköstä johtuvista ympäristövaikutuksista, ainakin hiilidioksidipäästöistä ja radioaktiivisista jätteistä.

Direktiivin mukaan sähköpörssistä hankitun tai unionin ulkopuolella sijaitsevasta yrityksestä tuodun sähkön osalta voidaan käyttää sähköpörssin tai kyseisen yrityksen ilmoittamia edellisen vuoden yhteenlaskettuja lukuja asetettaessa loppuasiakkaiden saataville tieto kunkin energialähteen osuudesta toimittajan koko energialähdevalikoimasta edellisen vuoden aikana.

Ilmoitettaessa tehokkaasta yhteistuotannosta saatavasta sähköstä voidaan käyttää energiatehokkuusdirektiivin mukaisia alkuperätakuista. Uusiutuvista lähteistä peräisin olevasta sähköstä ilmoitettaessa on käytettävä RED II:n mukaisia alkuperätakuista 19 artiklan 8 kohdassa säädettyjä poikkeuksia lukuun ottamatta.

Sähkömarkkinadirektiivin mukaan sääntelyviranomaisen tai muun toimivaltaisen kansallisen viranomaisen on toteutettava tarvittavat toimet sen varmistamiseksi, että toimittajien loppuasiakkailleen antamat tiedot ovat luotettavia ja että ne annetaan kansallisella tasolla selkeästi verrattavalla tavalla.

3 Nykytila ja sen arviointi

3.1 EU:n lainsäädäntö ja kansainväliset velvoitteet

3.1.1 RES-direktiivi

RES-direktiivi hyväksyttiin 23 päivänä huhtikuuta 2009. Direktiivillä luodaan yhteiset puitteet uusiutuvista lähteistä peräisin olevan energian edistämiseksi, ja se sisältää säännöt jäsenvaltioiden välisistä tilastollisista siirroista, jäsenvaltioiden välisistä sekä jäsenvaltioiden ja kolmansien maiden välisistä yhteishankkeista, alkuperätakuista, hallinnollisista menettelyistä, tiedottamisesta ja koulutuksesta sekä uusiutuvista lähteistä peräisin olevan energian pääsystä sähköverkkoon. Lisäksi direktiivissä vahvistetaan kestävyyskriteerit biopolttoaineille ja bionesteille.

Alkuperätakuista koskevat säännökset ovat RES-direktiivin 15 artiklassa. Artiklassa säädetään uusiutuvista energialähteistä tuotetun sähkön, lämmityksen ja jäähdytyksen alkuperätakuista. Direktiivin 15 artiklassa asetetaan sääntelyn vähimmäistaso.

RES-direktiivissä alkuperätakuulla tarkoitetaan sähköistä asiakirjaa, joka toimii ainoastaan todisteena loppukuluttajalle siitä, että tietty energiaosuus tai -määrä on tuotettu uusiutuvista lähteistä ns. toisen sähkömarkkinadirektiivin (Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2003/54/EY, sähkön sisämarkkinoita koskevista yhteisistä säännöistä ja direktiivin 96/92/EY kumoamisesta) 3 artiklan 6 kohdan vaatimusten mukaisesti. RES-direktiivin 15 artiklan mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että uusiutuvista energialähteistä tuotetun sähkön alkuperä voidaan tässä tarkoituksessa taata sellaiseksi direktiivissä säädettyssä merkityksessä objektiivisten, läpinäkyvien ja syrjimättömien kriteerien mukaisesti. Direktiivin mukaan jäsenvaltioiden onkin tätä varten varmistettava, että uusiutuvista energialähteistä sähköä tuottavalle tuottajalle myönnetään pyynnöstä alkuperätakuu. Jäsenvaltio voi kuitenkin säätää, että tuottajalle ei makseta tukea, jos kyseisellä tuottajalla on alkuperätakuu samasta uusiutuviin lähteisiin perustuvasta energiantuotannosta.

RES-direktiivin mukaan alkuperätakuiden käyttöala kattaa sähkön lisäksi myös uusiutuvista energialähteistä tuotetun lämmityksen ja jäähdytyksen. Lämmitystä tai jäähdytystä koskevan alkuperätakuujärjestelmän käyttöönottoaminen on kuitenkin jäsenvaltioiden harkinnassa.

RES-direktiivin tarkoituksena on harmonisoida alkuperätakuiden sisältöä ja voimassaoloaika sekä säätää takuiden siirrettävyydestä ja peruuttamisesta. RES-direktiivissä säädetään alkuperätakuun sisältämisestä tiedoista, asetetaan alkuperätakuulle standardiyksikkö sekä säädetään alkuperätakuun voimassaoloajasta. Alkuperätakuun standardiyksikkö on 1 megawattitunti. Takuu voidaan käyttää kahdentoista kuukauden sisällä asianomaisen energiayksikön tuottamisesta ja sen tulee olla siirrettävä ja peruutettava. Alkuperätakuu peruutetaan, kun se on käytetty.

Alkuperätakuut tulee myöntää, siirtää ja peruuttaa sähköisesti ja niiden tulee olla tarkkoja, luotettavia ja vaikeasti väärennettäviä. Jäsenvaltioiden tai nimettyjen toimivaltaisten elinten on myös valvottava takuiden myöntämistä, siirtämistä ja peruuttamista. Toimivaltaisilla elimillä ei saa olla maantieteellisesti päällekkäistä vastuuta ja niiden on oltava riippumattomia energian tuotannosta, kaupasta ja toimittamisesta.

Alkuperätakuussa tulee ilmoittaa ainakin seuraavat tiedot: energialähde sekä tuotannon alkamis- ja päättymispäivä, koskeeko takuu sähköä vai lämmitystä tai jäähdytystä, tuotantolaitosta koskevia direktiivissä tarkemmin määriteltyjä tietoja, laitoksen mahdollinen hyötyminen investointituesta tai muusta kansallisesta tukijärjestelmästä sekä hyötymisen laajuus ja tukijärjestelmän tyyppi, takuun myöntämispäivämäärä, myöntäjämaa sekä tunnistenumero. Uusiutuvista energialähteistä tuotettu energiayksikkö otetaan huomioon laskelmissa ja ilmoitetaan loppukäyttäjille vain kerran. Alkuperätakuu voidaan siirtää erillään siitä energiamäärästä, jota takuu koskee. Takuiden kaksinkertaisen laskemisen tai ilmoittamisen välttämiseksi tuottaja ei saa ilmoittaa tai myydä uusiutuvana energiana sellaista määrää, jota vastaavan alkuperätakuun tuottaja on jo myynyt erikseen. RES-direktiivin 15 artiklan 8 kohdan mukaan uusiutuvista lähteistä peräisin oleva energiamäärä, joka vastaa sähköntoimittajan kolmannelle osapuolelle siirtämiä alkuperätakuita, vähennetään sen uusiutuvista lähteistä peräisin olevasta energiaosuudesta ilmoitettaessa tietoja loppukäyttäjille.

Sähköpörssistä hankitun ja muun alkuperältään tuntemattoman sähkön tuottamiseen käytettyjen eri energialähteiden osuudet ilmoitetaan ns. jäännösjakauman avulla. Sähkömarkkinadirektiivissä tai RES-direktiivissä ei määritetä, miten jäännösjakauma tulee laskea, mutta asiakkaille annettavien tietojen tulee niiden mukaan olla luotettavia. Kummassakaan direktiivissä ei myöskään edellytetä tietojen luotettavuuden todistamista juuri alkuperätakuiden avulla. Jos sähkön-toimittaja on kuitenkin velvollinen todistamaan uusiutuvista lähteistä peräisin olevan energian osuuden tai määrän esimerkiksi kansallisten vaatimusten vuoksi, RES-direktiivin mukaan tämän voi tehdä alkuperätakuiden avulla.

RES-direktiivin 15 artiklan 2 kohdassa todetaan, että alkuperätakuu ei millään tavalla osoita, noudattaako jäsenvaltio direktiivissä uusiutuvan energian käytölle asetettuja kokonaistavoitteita ja onko se toteuttanut tarvittavat toimenpiteet. Alkuperätakuut eivät myöskään saa vaikuttaa uusiutuvista lähteistä peräisin olevan energian kokonaisloppukulutuksen laskemiseen.

Muiden jäsenvaltioiden direktiivin mukaisesti myöntämät alkuperätakuut on tunnustettava, ellei vastaanottavalla jäsenvaltiolla ole perusteltuja epäilyjä takuun täsmällisyydestä, luotettavuudesta ja todenperäisyydestä. Kieltäytymisestä ja sen perusteista on ilmoitettava komissiolle, joka voi päätöksellään edellyttää takuun tunnustamista. Jäsenvaltio voi ottaa käyttöön objektii-viset, läpinäkyvät ja syrjimättömät alkuperätakuiden käyttöä koskevat kriteerit noudattamalla direktiivin 2003/54/EY 3 artiklan 6 kohdassa asetettuja velvoitteita.

3.1.2 Alkuperätakuuta koskeva standardi CEN EN – 16325

Alkuperätakuista on annettu eurooppalainen standardi, CEN EN – 16325, joka on vahvistettu myös Suomessa kansalliseksi standardiksi. Standardissa asetetaan teknisiä vaatimuksia esimerkiksi toimivaltaisista elimistä, alkuperätakuujärjestelmän tilinhaltijoita, alkuperätakuiden myöntämistä, siirtoa ja peruutusta sekä mittauksia ja laskentamenetelmiä koskien. Standardi koskee tällä hetkellä ainoastaan sähkön alkuperätakuujärjestelmää. Standardin päivitystyö on hallituksen esityksen antamisen aikaan kesken. Soveltamisalaa on päivityksessä tarkoitus laajentaa myös lämmön ja jäähdytyksen sekä kaasun ja vedyn alkuperätakuujärjestelmiä koskevaksi.

3.1.3 Sähkömarkkinadirektiivi 2009/72/EY

Sähkömarkkinadirektiivin 2009/72/EY 3 artiklan 9 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että sähköntoimittajat erittelevät laskuissa tai niiden yhteydessä ja loppukäyttäjille suunnatussa myyminen edistämiseen ensinnäkin kunkin energialähteen osuuden kaikista toimittajan käyttämistä polttoaineista edellisen vuoden aikana ymmärrettävällä ja kansallisella tasolla vertailukelpoisella tavalla. Lisäksi loppukäyttäjille tulee antaa ainakin viittaus olemassa oleviin tietolähteisiin, esimerkiksi verkkosivuihin, joilla on julkisesti saatavilla olevia tietoja toimittajan edellisen vuoden aikana käyttämällä polttoainevalikoimalla tuotetusta sähköstä johtuvista ympäristövaikutuksista, ainakin hiilidioksidipäästöistä ja radioaktiivisista jätteistä. Sähköpörssistä hankitun tai yhteisön ulkopuolella sijaitsevasta yrityksestä tuodun sähkön osalta voidaan näiden tietojen antamiseksi käyttää sähköpörssin tai kyseisen yrityksen ilmoittamia edellisen vuoden lukuja.

Artiklan mukaan sääntelyviranomaisen tai muun toimivaltaisen kansallisen viranomaisen on toteutettava tarvittavat toimenpiteet sen varmistamiseksi, että toimittajien asiakkailleen tämän artiklan mukaisesti antamat tiedot ovat luotettavia ja että ne annetaan kansallisella tasolla vertailukelpoisella tavalla.

3.1.4 Energiatehokkuusdirektiivi

Energiatehokkuusdirektiivin 14 artiklassa säädetään lämmityksen ja jäähdytyksen tehokkuuden edistämisestä. Artiklan 10 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että tehokkaalla yhteistuotannolla tuotetun sähkön alkuperä voidaan taata kunkin jäsenvaltion vahvistamien puolueettomien, avoimien ja syrjimättömien perusteiden mukaisesti. Jäsenvaltion on myös varmistettava, että alkuperätakuu vastaa direktiivissä asetettuja vaatimuksia ja sisältää vähintään liitteessä X määritellyt tiedot.

Liitteen X mukaan jäsenvaltion on toteutettava toimenpiteet sen varmistamiseksi, että tehokkaasta yhteistuotannosta saatavan sähkön alkuperätakuu antaa tuottajille mahdollisuuden osoittaa, että niiden myymä sähkö on tuotettu tehokkaalla yhteistuotannolla, ja että se myönnetään tätä tarkoitusta varten tuottajan pyynnöstä. Lisäksi toimenpiteillä tulee varmistaa, että alkuperätakuu on täsmällinen, luotettava ja vaikeasti väärennettävä ja että alkuperätakuu myönnetään, siirretään ja peruutetaan sähköisesti. Tehokkaasta yhteistuotannosta saatava energiayksikkö otetaan huomioon vain kerran. Liitteessä X säädetään myös vähimmäistiedoista, jotka alkuperätakuun tulee sisältää. Näitä tietoja ovat muun muassa energian tuotantolaitoksen nimi, sijainti, tyyppi ja kapasiteetti (lämpö ja sähkö) sekä tuotantoajankohdat ja -paikat.

Jäsenvaltioiden on 14 artiklan mukaisesti tunnustettava vastavuoroisesti toistensa alkuperätakuut yksinomaisten todistuksena 10 kohdassa tarkoitetuista tiedoista, ja kieltäytyminen tunnustamasta alkuperätakuuta on perusteltava puolueettomasti, avoimesti ja syrjimättömästi. Jäsen-

valtioiden on ilmoitettava komissiolle tällaisesta kieltäytymisestä ja sen perusteluista. Jos alkuperätakuun tunnustamisesta kieltäydytään, komissio voi päätöksellään velvoittaa kieltäytyvän osapuolen tunnustamaan alkuperätakuun ottaen huomioon erityisesti puolueettomat, avoimet ja syrjimättömät perusteet, joihin tällainen tunnustaminen perustuu.

Komissiolle on direktiivissä annettu toimivalta delegoiduilla säädöksillä tarkistaa yhdenmu-
kaistettuja hyötysuhteen viitearvoja, joilla yhteistuotannon tehokkuus määritellään.

3.2 Kansallinen lainsäädäntö

3.2.1 Laki sähkön alkuperän varmentamisesta ja ilmoittamisesta

Sähkön alkuperän varmentamisesta ja ilmoittamisesta annetussa laissa (1129/2003; jäljempänä *sähkön alkuperätakuulaki*) säädetään uusiutuvista energialähteistä ja tehokkaalla yhteistuotannolla tuotetun sähkön alkuperän varmentamisesta sekä sähkön alkuperän ilmoittamisesta. Lailla on pantu kansallisesti täytäntöön RES-direktiivin ja energiatehokkuusdirektiivin edellyttämät muutokset vuonna 2013. Lisäksi sähkön alkuperätakuulailla on pantu kansallisesti täytäntöön sähkömarkkinadirektiivin 2009/72/EY 3 artiklan 9 kohdan säännöksiä.

Sähkön alkuperätakuulain mukaan sähkön alkuperätakuu voidaan myöntää uusiutuvista energialähteistä tuotetulle ja tehokkaalla yhteistuotannolla tuotetulle sähkölle. Alkuperätakuu myönnetään, jos sähkön tuotantotapa ja käytetyt energialähteet on todennettu lain edellyttämällä tavalla ja hakija on ilmoittanut rekisterinpitäjälle tarvittavat tiedot. Alkuperätakuun myöntämisestä, siirtämisestä, peruuttamisesta ja mitätöinnistä vastaa rekisterinpitäjä. Lain mukaan rekisterinpitäjänä toimii järjestelmävastuuseen määrätty kantaverkonhaltija. Rekisterinpitäjä voi kuitenkin antaa tehtävän hoitamisen kokonaan omistamansa tytäryhtiön hoidettavaksi. Järjestelmä-
vastaava kantaverkonhaltija Fingrid Oyj onkin antanut tehtävän sen kokonaan omistaman tytäryhtiön Finextra Oy:n hoidettavaksi. Alkuperätakuurekisterin tulee olla sähköinen, mutta lainsäädännössä ei ole asetettu sille tarkempia vaatimuksia.

Alkuperätakuun standardiyksikkönä on käytettävä yhtä megawattituntia. Alkuperätakuu myönnetään tuotetun energiamäärän perusteella pääsääntöisesti kalenterikuukausittain. Jos tuotantomäärä kalenterikuukaudessa on vähemmän kuin yksi megawattitunti, alkuperätakuu myönnetään sinä kalenterikuukautena, jolloin tuotantomäärä saavuttaa yhden megawattitunnin.

Alkuperätakuu peruutetaan sen käyttämisen jälkeen. Sähkönmyyjän tulee tätä varten ilmoittaa alkuperätakuun käyttämisestä, minkä jälkeen rekisterinpitäjä peruuttaa alkuperätakuun. Alkuperätakuu voidaan käyttää 12 kuukauden kuluessa energian viimeisestä tuotantopäivästä. Tämän aikarajan jälkeen rekisterinpitäjän tulee mitätöidä käyttämätön alkuperätakuu.

Ennen kuin voimalaitoksen tuottamalle sähkölle voidaan myöntää alkuperätakuita, arviointilaitoksen on todennettava voimalaitoksen tuotantotapa ja sen käyttämät energialähteet sähkön alkuperätakuulain 4 §:n mukaisesti. Arviointilaitoksella tarkoitetaan lain 7 §:n mukaan Energiaviraston hyväksymää ETA-alueella toimivaa yhteisöä tai laitosta, joka täyttää arviointilaitokselle asetettavat vaatimukset. Arviointilaitokselle asetetuista vaatimuksista säädetään lain 8 §:ssä, muun muassa riippumattomuuteen ja osaamiseen liittyen. Jos laissa säädetty vaatimukset täyttyvät, Energiaviraston on hyväksyttävä yhteisö tai laitos arviointilaitokseksi.

Sähkön alkuperätakuulain 11 §:n mukaan sähkönmyyjän, joka myy sähkönkäyttäjälle uusiutuvilla energialähteillä tuotettua sähköä, on varmennettava myymänsä uusiutuvilla energialähteillä tuotetun sähkön alkuperä. Varmistaminen tapahtuu vastaavalla määrällä peruutettuja alkuperätakuita. Myös sähköntuottajan, joka muussa liiketoiminnassaan ilmoittaa asiakkailleen

tietoja käyttämänsä sähkön alkuperästä, on varmennettava uusiutuvilla energialähteillä tuotetun sähkön alkuperä käyttämällä alkuperätakuuta. Sähkönmyyjän ja sähköntuottajan lisäksi myös sähkönkäyttäjän tulee varmentaa uusiutuvan sähkön alkuperä alkuperätakuuta käyttämällä tai muuten osoittamalla käyttämänsä sähkö alkuperätakuilla varmennetuksi, jos se markkinoinnissaan ilmoittaa käyttämänsä sähkön olevan peräisin uusiutuvista energialähteistä.

Sähkönmyyjän tulee 11 a §:n mukaisesti esittää sähkön alkuperää koskevat tiedot sähkölaskeissa tai niiden liitteissä vähintään kerran kalenterivuodessa. Lisäksi tiedot on ilmoitettava myyminen edistämisineistossa sekä pidettävä sähkönkäyttäjien saatavilla. Energialähteiden jaottelu on tehtävä jakamalla ne vähintään fossiilisiin energialähteisiin ja turpeeseen, uusiutuviin energialähteisiin ja ydinvoimaan. Alkuperätakuilla uusiutuvilla energialähteillä tuotetuksi varmennetun sähkön osuus ilmoitetaan energialähteiden jaottelussa uusiutuvilla energialähteillä tuotetuksi. Alkuperältään tuntemattoman sähkön energialähteiden osuudet on ilmoitettava jäännösjakauman avulla. Muu kuin uusiutuviin energialähteisiin perustuva alkuperältään tunnettu sähkö voidaan jaottelussa ilmoittaa joko tosiasiallisen tuotantotapansa mukaan tai jäännösjakauman avulla.

Jäännösjakaumasta säädetään lain 11 d §:ssä. Jäännösjakaumaa käytetään pykälän mukaan antamaan alkuperä varmentamattomalle uusiutuvilla energialähteillä tuotetulle sähkölle, ETA-alueen ulkopuolelta tuodulle varmentamattomalle sähkölle ja alkuperältään tuntemattomalle sähkölle. Energiaviraston on laskettava jäännösjakauma kalenterivuoden ajanjaksolle ja julkaistava se vuosittain seuraavan vuoden kesäkuun loppuun mennessä. Sähkönmyyjä, -tuottaja ja -käyttäjä on velvollinen käyttämään viimeisintä jäännösjakaumaa viimeistään kahden kuukauden kuluttua sen julkaisemisesta. Jäännösjakaumaa laskettaessa on varmistettava, että uusiutuvista lähteistä tuotettu energiayksikkö otetaan huomioon vain kerran. Jäännösjakauman laske- misesta säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

Sekä rekisterinpitäjä että arviointilaitokset hoitavat alkuperätakuulain mukaisia tehtäviä toteuttaessaan julkista hallintotehtävää. Alkuperätakuulain 15 §:ssä säädetyn mukaisesti rekisterinpitäjän ja arviointilaitoksen on noudatettava julkista hallintotehtävää hoitaessaan hallinnon yleislakeja, kuten lakia viranomaisten toiminnan julkisuudesta (621/1999, jäljempänä *julkisuuslaki*) ja hallintolakia (434/2003).

Sähkön alkuperätakuulain 12 §:n mukaan Energiaviraston tehtävänä on valvoa lain noudattamista. Lain 14 §:n mukaan, jos joku rikkoo tai laiminlyö laissa tai sen nojalla annetuissa sää- döksissä säädettyjä velvoitteitaan, Energiaviraston on velvoitettava hänet korjaamaan virheensä tai laiminlyöntinsä. Sähkön alkuperätakuulain säännöksillä ei rajoiteta kuluttaja-asiamiehen ku- luttajansuojalain (38/1978) mukaista toimivaltaa valvoa markkinoinnin lainmukaisuutta, kun sähköä markkinoidaan kuluttajille. Kuluttaja-asiamies voi valvonnassaan vedota myös sähkön alkuperätakuulain 3 luvun säännöksiin.

Jälkikäteisen valvonnan lisäksi Energiaviraston on vahvistettava rekisterinpitäjän noudatetta- vaksi palvelujen ehdot ja palvelujen hinnoittelua koskevat menetelmät ennen niiden käyttöö- ottoa. Sähkön alkuperätakuulain 12 a §:n mukaisesti Energiaviraston tulee vahvistaa menetel- mät alkuperätakuun myöntämiseen ja siirtämiseen liittyvän palvelun kohtuullisen korvauksen sekä myöntämisestä ja siirtämisestä perittävien maksujen määrittämiseksi sekä alkuperätakuun myöntämiseen ja siirtämiseen liittyvän palvelun ehdot. Alkuperätakuun myöntämiseen ja siir- tämiseen liittyvän palvelun hinnoittelusta säädetään lain 3 b §:ssä, jonka mukaan hinnoittelun on oltava kohtuullista. Palvelun maksuilla voidaan kattaa rekisterinpitäjälle tästä laista johtu- vien velvoitteiden hoitamisesta aiheutuneet kohtuulliset kustannukset sekä kohtuullinen voitto palvelun hoitamisesta. Palvelun hinnoittelussa tai muissa ehdoissa on myös otettava huomioon

pienempien tuottajien mahdollisuus hyödyntää alkuperätakuujärjestelmää. Alkuperätakuun peruuttamisesta ja mitätöinnistä ei saa pykälän mukaan periä erillistä maksua. Palvelun myyntiehto ja -hinnat tulee julkaista.

3.2.2 Valtioneuvoston asetus sähkön alkuperän varmentamisesta

Sähkön alkuperän varmentamisesta annetulla valtioneuvoston asetuksella (417/2013; jäljempänä *alkuperätakuuasetus*) annetaan tarkempia säännöksiä alkuperätakuujärjestelmästä.

Asetuksen 1 ja 2 §:ssä säädetään RES-direktiivin ja energiatehokkuusdirektiivin mukaisesti tiedoista, jotka uusiutuvista energialähteistä tuotetun sähkön alkuperätakuun ja tehokkaalla yhteistuotannolla tuotetun sähkön alkuperätakuun tulee sisältää. Asetuksella säädetään myös arviointilaitoksen suorittamasta todentamisesta ja niistä tiedoista, jotka todentamistodistuksen tulee sisältää. Lisäksi asetuksella annetaan säännökset voimalaitoksen liittämistä alkuperätakuujärjestelmään, voimalaitoksen ilmoitusvelvollisuudesta todentamisen voimassaoloaikana tapahtuvista muutoksista sekä sähkön alkuperätakuun hakemisesta. Asetuksen 8 §:ssä säädetään tarkemmin jäännösjakauman laskemisesta.

3.2.3 Kuluttajansuojalaki (38/1978)

Sähkön alkuperätakuulain säännösten lisäksi sähkön markkinointia kuluttajille koskee kuluttajansuojalaki (38/1978). Lain 2 luvussa säädetään markkinoinnista, jonka valvonnasta vastaa kuluttaja-asiamies. Lain mukaan markkinoinnissa tai asiakassuhteessa ei saa antaa totuudenvastaisia tai harhaanjohtavia tietoja, jos tiedot ovat omiaan johtamaan siihen, että kuluttaja tekee ostopäätöksen tai muun kulutushyödykkeeseen liittyvän päätöksen, jota hän ei ilman annettuja tietoja olisi tehnyt. Kuluttaja-asiamies voi kuluttajansuojalain nojalla puuttua sähkön markkinointiin kuluttajalle, mikäli sähkönmyyjä esittää markkinoinnissaan totuudenvastaisia tietoja esimerkiksi sähkön alkuperästä.

3.3 Nykytilan arviointi

Alkuperätakuujärjestelmän tarkoituksena on parantaa loppukäyttäjien mahdollisuuksia tehdä valintoja kuluttamansa energian tuotantotavasta luotettavasti. Suomessa on sähkön alkuperätakuujärjestelmä, jonka rekisterinpitäjänä (jäljempänä esityksessä käytetään myös termiä rekisterin ylläpitäjä, joka otetaan käyttöön ehdotetussa uudessa laissa) toimii järjestelmävalvastaava kantaverkonhaltija Fingrid Oyj. Lisäksi kaasun siirtoverkonhaltija Gasgrid Finland Oy ylläpitää alun perin Gasum Oy:n luomaa biosertifikaattijärjestelmää, jonka toiminta perustuu yhtiön laatimiin ohjeisiin. Lämmön ja jäähdytyksen osalta kansallista järjestelmää ei ole olemassa, vaan alkuperältään määriteltujen lämpötuotteiden myynti perustuu kaukolämpöyhtiöiden omiin järjestelmiin.

3.3.1 Sähkö

Yleistä

Suomessa tuotettiin vuonna 2019 sähköä uusiutuvilla energialähteillä 31 terawattituntia. Uusiutuvista energialähteistä eniten sähköä tuotettiin vesivoimalla, 12,2 terawattituntia. Tuulivoimalla tuotettiin 6,0 terawattituntia ja loput uusiutuvilla energialähteillä tuotetusta sähköstä pääasiassa puupolttoaineilla. Ydinvoimalla tuotettiin sähköä 22,9 terawattituntia.

Rekisterinpitäjän tehtäviä hoitaa rekisterinpitäjäksi säädetyn kantaverkonhaltijan Fingrid Oyj:n täysin omistama tytäryhtiö Finextra Oy. Finextra Oy on perustettu hoitamaan lakisääteisesti määrättyt julkisten palveluvelvoitteiden edellyttämät tehtävät, jotka eivät kuulu varsinaiseen kantaverkkotoimintaan tai järjestelmävastuuseen. Näitä tehtäviä ovat tehoreservilain (117/2011) mukaiset tehoreservin ylläpitoa koskevaan järjestelmään liittyvät tehtävät sekä alkuperätakuujärjestelmään liittyvät tehtävät.

Alkuperätakuurekisteri

Finextran alkuperätakuurekisteri on otettu käyttöön 1.1.2015. Alkuperätakuurekisterin on toimittanut Solita Oy.

Sähkön alkuperätakuuta myönnetään uusiutuvilla energialähteillä tuotetulle sähkölle ja tehokkaalla yhteistuotannolla tuotetulle sähkölle. Rekisterinpitäjä myönsi vuonna 2020 uusiutuvilla energialähteillä tuotetun sähkön alkuperätakuuta 31,8 terawattituntia. Alkuperätakuiden peruutuksia on ollut 25,8 terawattituntia, tuontia 22,9 terawattituntia ja vientiä 29,3 terawattituntia. Alkuperätakuuta on mitätöity vuoden 2020 aikana 52 gigawattituntia. Suomessa on peruutettu alkuperätakuuta ulkomailla tapahtunutta myyntiä tai käyttöä vastaan (ex-domain cancellation) 90 gigawattituntia. Tilinhaltijoita alkuperätakuurekisterissä on 46. Uusiutuvan sähkön alkuperätakuiden markkina toimii Suomessa nykyisellään hyvin. Tehokkaalla yhteistuotannolla tuotetun sähkön alkuperätakuille ei ole sen sijaan ollut kysyntää.

Alkuperätakuurekisteriin liitytään rekisteröitymällä tilinhaltijaksi. Tilinhaltija voi tehdä rekisterissä peruutuksia, rekisterin sisäisiä siirtoja sekä ulkomaansiirtoja. Toimijan tulee tehdä palvelusopimus Finextran kanssa ennen rekisteröintiä. Voimalaitoksen omistaja voi myös valtuuttaa jo rekisterissä toimivan tilinhaltijan hoitamaan voimalaitoksen asioita. Alkuperätakuut myönnetään pääsääntöisesti kerran kuussa kalenterikuukauden tuotantojaksolle. Alkuperätakuut on mahdollista myöntää yhden kuukauden sijaan myös kolmen kuukauden tai kuuden kuukauden jaksoissa. Alkuperätakuu on voimassa 12 kuukautta. Tilinhaltija voi syöttää rekisteriin omistamansa tai hallinnoimansa voimalaitoksen.

Finextran tilinhaltijoilta perimillä maksuilla katetaan alkuperätakuupalvelusta aiheutuvat kustannukset sekä Energiaviraston vahvistama kohtuullinen tuotto. Tilinhaltijan vuosimaksu on 2500 euroa ja voimalaitoksen rekisteröinnistä peritään 200 euron suuruinen maksu. Alkuperätakuun myöntö maksaa 0,7 senttiä megawattitunnilta ja alkuperätakuun vienti tai tuonti 0,25 senttiä megawattitunnilta. Finextran suorittaman EECS-säännösten mukaisen todennuksen hinta on 200 euroa.

Kansainvälinen yhteistyö

Alkuperätakuilla käytävää kaupankäyntiä varten on Euroopassa kehittynyt vapaaehtoinen rekisterinpitäjien verkosto, Association of Issuing Bodies, jäljempänä AIB, yhteisten toimintamallien kehittämiseksi. AIB on Belgiaan rekisteröity säätiö. Finextra on AIB:n jäsen. AIB on luonut oman, RES-direktiivin vaatimuksia selvästi tiukemman ja tarkemman, EECS-säännösten (European Energy Sertificate System), jonka mukaisia alkuperätakuuta siirretään AIB:n ylläpitämän palvelimen eli hubin kautta eri jäsenmaiden välillä sähköisesti.

Finextra myöntää pääasiassa EECS-säännösten vaatimukset täyttäviä alkuperätakuuta, mutta rinnakkaisena järjestelmänä myönnetään myös alueellisia alkuperätakuuta CEN 16325+A1 -standardiin perustuen. Alueellisten alkuperätakuiden järjestelmä ei ole yhteydessä sähköiseen

alkuperätakuurekisteriin ja se on tarkoitettu pääasiassa AIB-säätiöön kuulumattomista EU-maista tuotavien alkuperätakuiden operointiin.

Alkuperätakuiden tunnustaminen

Alkuperätakuulain mukaisesti Suomi tunnustaa EU- ja ETA-valtioiden uusiutuvilla energialähteillä tuotetulle sähkölle myöntämät alkuperätakuut. Alkuperätakuilla käydään aktiivisesti kansainvälistä kauppaa EU- ja ETA-maiden välillä. Energiavirasto on julkaissut ohjeen (Dnro 1926/002/2014, päivätty 23.9.2014) EU- ja ETA-valtioiden uusiutuvista energialähteistä tuotetulle sähkölle myöntämien alkuperätakuiden tunnustamisesta Suomessa. Alkuperätakuiden siirto eri EU- ja ETA-valtioiden kansallisten rekisterien välillä tapahtuu AIB:n hubin kautta. Fingridin rekisteriin voidaan tuoda ilman erillistä etukäteistarkastelua alkuperätakuuta, jotka on myönnetty niissä EU- ja ETA-valtioissa, jotka ovat AIB:n jäseniä. Toimija, joka haluaa käyttää alkuperätakuulain mukaisen varmennusvelvoitteen täyttämiseen alkuperätakuuta, jotka on myönnetty sellaisissa EU- tai ETA-valtioissa, joiden kansalliset rekisterit eivät ole yhteydessä AIB:n hubiin, voi halutessaan pyytää Energiavirastolta kyseisissä valtioissa myönnettyjen alkuperätakuiden oikeudellisesti sitomatonta etukäteistarkastelua. Etukäteistarkastelussa Energiavirasto arvioi kyseisissä valtioissa myönnettyjen alkuperätakuiden täsmällisyyden, luotettavuuden ja todenperäisyyden.

Voimalaitoksen todentaminen

Voimalaitos tulee todentaa ennen rekisteröintiä. Hyväksyttyjä todennustapoja ovat arviointilaitoksen suorittama voimalaitoksen tuotantotavan ja sen käyttämien energialähteiden todentaminen, EECS-järjestelmän mukainen todentaminen sekä tuotantotukilain perusteella tehty hyväksymispäätös. Todentaminen ja hyväksymispäätös ovat pääsääntöisesti voimassa alkuperätakuujärjestelmässä viisi vuotta. Energiaviraston hyväksymiä arviointilaitoksia on viisi. Finextra tekee EECS-todennuksia lähinnä vesi-, tuuli- ja aurinkovoimaloille sekä niille uusiutuvan energian tuotantotukea saaville voimalaitoksille, joille on tehty hyväksymispäätös tuotantotukijärjestelmään yli viisi vuotta sitten. EECS-todennus perustuu vesi-, tuuli- ja aurinkovoimaloilla jakeluverkonhaltijan todistukseen, jolla todistetaan, että liittymispisteen takana on uusiutuvia energialähteitä käyttävä voimalaitos.

Alkuperältään määritellyt sähkötuotteet

Useat sähkönmyyjät tarjoavat asiakkailleen alkuperältään määritellyjä sähkötuotteita. Tuotteet ovat pääosin kokonaan uusiutuvia, päästöttömien tuotantomuotojen (uusiutuvat energialähteet ja ydinvoima) yhdistelmiä tai kokonaan ydinvoimalla tuotettuja. Uusiutuvat sähkötuotteet voivat olla eritelty tuotantomuodon mukaan tarkemminkin, esimerkiksi vesivoimalla tuotettu sähkö tai tuulisähkö. Alkuperältään uusiutuvana myyty sähkö tulee varmentaa uusiutuvaksi peruuttamalla myyntiä vastaava määrä alkuperätakuuta.

Alkuperätakuuseen on mahdollista yhdistää EKOenergia-ympäristömerkki, jonka vaatimukset ovat alkuperätakuun myöntämistä tiukemmat. EKOenergia-merkki voidaan myöntää uusiutuvalla sähkölle, kaasulle ja lämmölle.

Jäännösjakauma

Energiavirasto laskee vuosittain kansallisen jäännösjakauman ja julkaisee edellistä kalenterivuotta koskevan jäännösjakauman internetsivuillaan kesäkuun loppuun mennessä. Jäännösjakauma kertoo Suomessa käytetyn varmentamattoman sähkön tuotantojakauman. Energiavirasto

on käyttänyt jäännösjakauman laskennassa vuoteen 2018 asti niin kutsuttua transaktiopohjaista laskentatapaa. Sähkönmyyjien tulee käyttää jäännösjakaumaa alkuperältään tuntemattoman sähkön sekä varmentamattoman uusiutuvan sähkön alkuperää ilmoitettaessa. Jäännösjakauman laskennan pohjana on Suomessa (pl. Ahvenanmaa) tuotetun sähkön tuotantojakauma, josta vähennetään alkuperältään varmennettu uusiutuvilla energialähteillä tuotettu sähkö. Jäännösjakauman laskennassa otetaan huomioon sähkön nettotuonti Venäjältä Venäjän sähkön tuotantojakauman mukaisesti. Varmentamattoman tuotannon ja varmentamattoman kulutuksen erotus tasataan eurooppalaista jäännösjakaumaan käyttäen. Jäännösjakauman laskentatapaa on muutettu niin kutsuttuun myöntöpohjaiseen laskentatapaan vuotta 2019 koskevan jäännösjakauman laskemisesta alkaen. Myöntöpohjaisessa laskentatavassa huomioidaan myönnettyjä sekä mitätöityjä takuita vastaavat energiamäärät.

Valvonta

Energiavirasto vahvistaa päätöksellään Fingridin alkuperätakuun palveluehdot ja maksujen määräytymisperusteet ennen uusien palveluehtojen tai maksujen määräytymisperusteiden käyttöönottoa. Energiavirasto vahvistaa päätöksellään alkuperätakuupalvelun kohtuullisen tuoton valvontajaksolle (tällä hetkellä käynnissä oleva valvontajakso 1.1.2020–31.12.2022) ennen valvontajakson alkamista sekä valvontajaksolla toteutuneen tuoton valvontajakson päättymisen jälkeen. Toiminnanharjoittajien valvonta on ollut luonteeltaan pistokoemaista.

3.3.2 Kaasu ja vety

Yleistä

Suomen maakaasuverkko sijaitsee eteläisessä Suomessa ja pitkään kaikki Suomessa käytetty maakaasu tuotiin Venäjältä. Suomen kaasuverkko on liitetty vuoden 2020 alusta Balticconnector-yhdysputkella Baltian kaasuverkkoon. Liettuan ja Puolan välisen siirtoyhteyden valmistuttua vuoden 2021 aikana Suomesta on yhteys myös Keski-Euroopan kaasuverkkoon. Kansainvälinen kauppa on kasvanut myös nesteytetyn maakaasun (LNG) muodossa. Suomessa on kaksi LNG-terminaalia, Porissa ja Torniossa, ja kolmas valmistuu Haminaan vuoden 2021 aikana. Myös biokaasua voidaan nesteyttää.

Suomessa vain pieni osa biokaasun tuotannosta syötetään kaasuverkkoon. Vuonna 2019 biokaasun tuotanto oli 882 gigawattituntia, josta verkkoon syötettiin 96 gigawattituntia. Biokaasun tuotantoa oli jätevesilaitoksissa 247 gigawattituntia, kaatopaikkakeräämöissä 221 gigawattituntia ja yhteiskäsittelylaitoksissa 400 gigawattituntia. Maatilalaitoksissa tuotettiin biokaasua 15 gigawattituntia. Biokaasua tuottavien reaktorilaitosten ja etenkin yhteismädätyslaitosten määrä on kasvussa. Sen sijaan kaatopaikoilla syntyvän kaasun määrä on vähenemässä. Vuonna 2020 biokaasusertifikaatteja myönnettiin 109 gigawattituntia vastaava määrä.

Merkittävä osa kaasun tuotannosta, jota ei syötetä maakaasuverkkoon (offgrid-kaasu) käytetään tuotantopaikalla tai siirretään erillisen siirtoputken kautta lähellä sijaitsevaan käyttöpaikkaan. Offgrid-kaasun kuljettaminen paineistettuna tai nesteytettynä autokuljetuksena käytettäväksi kauempana sijaitsevaan käyttöpaikkaan tai syötettäväksi kaasuverkkoon on yleistymässä.

Vedyn tuotanto uusiutuvista energialähteistä on vielä vähäistä, mutta uusiutuvalla vedyllä voi olla merkittävä rooli tulevaisuudessa ilmastomuutoksen torjunnassa. Uusiutuvan vedyn tuotannon kasvattaminen on mahdollista myös Suomessa. Vedyn hyödyntämiselle nähdään käyttökohteita erityisesti teollisuudessa ja liikenteessä.

Biokaasusertifikaattijärjestelmä

Kaasun siirtoverkko-yhtiö Gasgrid Finland Oy ylläpitää biokaasusertifikaattijärjestelmää Suomessa. Järjestelmä ei perustu lainsäädäntöön eikä siihen kohdistu viranomaisvalvontaa. Järjestelmään voivat liittyä biokaasun tuottajat, kaasun käyttäjät sekä muut markkinatoimijat. Sertifikaattijärjestelmään liittymistä varten toiminnanharjoittajan on allekirjoitettava sertifikaattisopimus.

Biokaasusertifikaatteja voidaan myöntää Suomessa tuotetulle kaasun siirtoverkkoon syötetylle biokaasulle. Offgrid-laitoksissa tuotetulle ja jakeluverkkoon syötetylle kaasulle sertifikaatteja ei myönnetä. Maakaasuverkon ulkopuolella voidaan kuitenkin käyttää biokaasusertifikaatteja, mikäli käyttökohteeseen toimitetaan kaasua (esim. LNG tai CNG). Biokaasusertifikaatteja voidaan myöntää myös Suomen ja Viron välillä kulkevan kaasun siirtoputken Balticconnectorin kautta tuodulle kaasulle. Sertifikaatteja hallinnoidaan biokaasusertifikaattirekisterissä, jonka on toimittanut Grexel Systems Oy. Biokaasusertifikaattirekisterin luotettavuuden todentaa säännöllisesti ulkopuolinen todentaja. Biokaasusertifikaatit myönnetään kuukausittain ja sertifikaatti on voimassa 18 kuukautta biokaasun tuotantohetkestä. Gasgrid Finland ei peri maksuja biokaasusertifikaattirekisteriin liittymisestä eikä sertifikaattien myöntämisestä, siirtämisestä tai mitätöinnistä. Pääasiassa biokaasusertifikaatteja myönnetään biopolttoaineista, bionesteistä ja biomassapolttoaineista annetun lain (393/2013, jäljempänä *kestävyyslaki*) mukaiset kestävyyskriteerit täyttävälle biokaasulle. Sertifikaatissa on erillinen merkintä, jos tuotantolaitos ei ole kestävyysjärjestelmän piirissä.

Biokaasun tuotantolaitoksen todentaminen

Biokaasun tuotantolaitosten tuotantotavan ja käytettyjen energialähteiden tulee olla todennetuja ennen biokaasusertifikaattijärjestelmään liittymistä sekä aina merkittävien tuotantoon kohdistuvien muutosten yhteydessä. Todentamisesta laadittu tarkastusraportti tulee toimittaa Gasgrid Finlandille. Tuotantolaitoksen haltija on vastuussa siitä, että biokaasulaitos on todennettu. Tuotantolaitoksen todentajana voi toimia todentaja, jonka Energiavirasto on hyväksynyt todentamaan kestävyyslain mukaisia kestävyysjärjestelmiä. Mikäli biokaasun tuotantolaitos sisältyy hyväksyttyyn kestävyysjärjestelmään, kestävyysjärjestelmän hyväksymishakemusta varten tehty todentaminen on riittävä myös biokaasusertifikaattijärjestelmään. Mikäli biokaasun tuotantolaitokselle on haettu energiatukea ja tuotantolaitos on todennettu tätä varten, on tämä todentaminen riittävä myös biokaasusertifikaattijärjestelmään.

Biokaasusertifikaattien hyödyntäminen

Biokaasusertifikaattien avulla kaasun uusiutuva alkuperä voidaan ilmoittaa kaasuasiakkaalle. Velvoitetta biokaasuna myytävän kaasun alkuperän varmentamiseen biokaasusertifikaateilla ei ole. Biokaasu on verotonta ja biokaasusertifikaatteja voidaan hyödyntää biokaasun ja verollisen kaasun kirjanpidollisessa erittelyssä. Biokaasusertifikaatteja voidaan hyödyntää myös päästökauppajärjestelmässä osoituksena käytetyn kaasun päästöttömyydestä. Energiavirasto päättää tapauskohtaisesti biokaasusertifikaattien hyödyntämisestä päästökauppajärjestelmässä.

3.3.3 Lämpö ja jäähdytys

Yleistä

Lämmön ja jäähdytyksen kokonaisuus koostuu kiinteistökohtaisesta lämmityksestä, teollisuuden prosessilämmöstä sekä kaukolämmöstä ja -jäähdytyksestä. Teollisuuslämmön tuotanto oli

vuonna 2019 Suomessa 55,4 terawattituntia, josta uusiutuviin polttoaineisiin perustuvaa tuotantoa oli yli 75 prosenttia. Asumisen energiankulutuksesta tilojen lämmitykseen käytetyn energian määrä vuonna 2019 oli 43 terawattituntia, josta kaukolämmön osuus oli 13,0 terawattituntia, ja käyttöveden lämmitykseen käytetyn energian määrä oli 10,0 terawattituntia, josta kaukolämmön osuus oli 5,6 terawattituntia. Toimitetun kaukolämmön määrä vuonna 2019 oli Suomessa 36,6 terawattituntia, josta uusiutuvien osuus oli 39 prosenttia ja hukkalämpöjen (ml. lämpöpumput) osuus 10 prosenttia. Jäähdytyksen tuotanto on lämmitykseen verrattuna vähäistä, kaukojäähdytyksen tuotanto vuonna 2019 oli 281 gigawattituntia.

Alkuperältään määritellyt lämpötuotteet

Useilla kaukolämpöyhtiöillä on uusiutuvaan energiaan tai hukkalämpöön tai näiden kahden yhdistelmään perustuvia kaukolämpötuotteita. Alkuperältään määritellyjen kaukolämpötuotteiden alkuperän varmentaminen perustuu kunkin kaukolämpöyhtiön itse kehittämiin järjestelmiin. Osa yhtiöistä tarkistuttaa järjestelmänsä vuosittain ulkopuolisella tilintarkastajalla tai todentajalla. Kaukolämpöyhtiöiden omat alkuperän varmentamiseen tähtäävät järjestelmät eivät perustu lainsäädäntöön eikä niihin kohdistu viranomaisvalvontaa.

Kaukolämpöasiakkaan ei ole mahdollista valita kaukolämmön toimittajaa, vaan kaukolämpö ostetaan paikalliselta kaukolämpöyhtiöltä. Kaukolämpöverkot ovat paikallisia ja kaukolämpöyhtiöillä ei ole velvoitetta eriyttää toisistaan tuotanto-, myynti- ja verkkotoimintoja. Joillain kaupunkiseuduilla eri kaupunkien verkot on yhdistetty toisiinsa. Useat kaukolämpöyhtiöt tarjoavat asiakkailleen uusiutuvilla polttoaineilla tuotettua kaukolämpöä. Kaukolämpötuotteen alkuperä voidaan ilmoittaa asiakkaalle myös tarkemmalla tasolla, esimerkiksi jätteestä tuotettu uusiutuva lämpö tai puupolttoaineella tuotettu lämpö.

4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset

4.1 Tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

Esityksen pääasiallinen tavoite on RED II:n alkuperätakuista koskevan sääntelyn kansallinen täytäntöönpano mahdollisimman tarkoituksenmukaisella tavalla. Esityksellä toimeenpannaan myös sähkömarkkinadirektiivin mukaisia säännöksiä sähkön alkuperän ilmoittamisesta. Esityksen tavoitteena on parantaa asiakkaan mahdollisuutta vaikuttaa kuluttamansa energian alkuperään luotettavan järjestelmän kautta.

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi laki energian alkuperätakuista, jolla saatettaisiin kansallisesti voimaan RED II:n 19 artiklan alkuperätakuista koskeva sääntely. Samalla kumottaisiin voimassa oleva laki sähkön alkuperän varmentamisesta ja ilmoittamisesta.

Ehdotetussa laissa alkuperätakuujärjestelmää koskeva kansallinen sääntely laajennettaisiin sähkön lisäksi kaasuun, vetyyn sekä lämpöön ja jäähdytykseen. Alkuperätakuista myönnettäisiin uusiutuvilla energialähteillä tuotetun energian lisäksi ydinvoimalla tuotetulle sähkölle sekä hukkalämmölle ja -kylmälle. Ydinvoimalla tuotetun sähkön ja hukkalämmön ja -kylmän alkuperätakuille on nähty tarve, koska myös nämä energiamuodot ovat asiakkaiden kannalta kiinnostavia alhaisten päästöjensä takia. Energianmyyjää, -tuottajaa ja -käyttäjää koskeva varmennusvelvoite tulisi koskemaan kaikkia energiamuotoja, ottaen kuitenkin huomioon energiamuotokohtaiset poikkeukset varmennusvelvoitteeseen niissä tapauksissa, joissa energian alkuperästä ei voida katsoa olevan epäselvyyttä. Varmennusvelvoite koskee niitä tilanteita, joissa energianmyyjä myy alkuperältään määritellyä energiaa tai energiantuottaja tai -käyttäjä hyödyntää markkinoinnissaan tietoja käyttämästään alkuperältään määritellystä energiasta. Kun sähköä, kaasua,

vetyä, lämpöä tai jäähdytystä myydään uusiutuvana tai tietoa käytetyn sähkön, kaasun, vedyn, lämmön tai jäähdytyksen uusiutuvasta alkuperästä hyödynnetään muussa markkinoinnissa, tulee alkuperä varmentaa peruuttamalla alkuperätakuu. Sama varmennusvelvoite pätee myös, jos sähköä myydään ydinvoimalla tuotettuna tai lämpöä ja jäähdytystä myydään hukkalämpönä tai -kylmänä tai tietoa käytetyn ydinvoimalla tuotetun sähkön tai hukkalämmön ja -kylmän alkuperästä hyödynnetään markkinoinnissa. Alkuperätakuiden peruuttamista ei vaadittaisi, jos energiaa ei myytäisi kyseisistä alkuperistä peräisin olevana tai markkinoinnissa ei hyödynnettäisi tietoa käytetyn energian kyseisistä alkuperistä. Ehdotuksessa säädettäisiin sähkön alkuperää koskeva ilmoitusvelvollisuus sähkönmyyjän koko myynnin energialähdejakaumasta sekä asiakkaan tuotekohtaisesta energialähdejakaumasta.

Ehdotuksessa nimettäisiin alkuperätakuurekisterien ylläpitäjiksi kolme tahoa. Sähkön alkuperätakuurekisterin ylläpitäjä olisi järjestelmävastaava kantaverkonhaltija (nykyisin Fingrid Oyj) ja kaasun ja vedyn alkuperätakuurekisterin ylläpitäjä olisi maakaasujärjestelmän järjestelmävastaava siirtoverkonhaltija (nykyisin Gasgrid Finland Oy). Lämmön ja jäähdytyksen osalta alkuperätakuurekisterin ylläpitäjänä toimisi Energiavirasto. Järjestelmävastaavilla kanta- ja siirtoverkonhaltijoilla on laaja tuntemus heidän vastuullaan olevasta energiamuodosta (sähkö ja kaasu). Sähkön kantaverkonhaltija toimii jo tällä hetkellä sähkön alkuperätakuulain mukaisena rekisterinpitäjänä. Maakaasujärjestelmän siirtoverkonhaltija on puolestaan ylläpitänyt kaasun vapaaehtoista sertifikaattijärjestelmää. Lisäksi siirtoverkonhaltijalla on muun toimintansa kautta pääsy energian tuotantoa koskeviin tietoihin. Nämä tekijät osaltaan puoltavat kyseisten tahojen nimittämistä rekisterien ylläpitäjiksi. Lämmön ja jäähdytyksen osalta vastaavaa kansallista verkkotoiminnasta vastaavaa tahoa ei ole, minkä takia Energiavirasto on yleisen energia-alaa ja alkuperätakuujärjestelmää koskevan osaamisen perusteella arvioitu parhaaksi viranomaistahoksi hoitamaan rekisterin ylläpitäjän tehtävää.

4.2 Ahvenanmaa

Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) 18 ja 27 §:ssä säädetään valtakunnan ja Ahvenanmaan maakunnan välisestä toimivallan jaosta. RED II:n mukaisen alkuperätakuujärjestelmää koskevan sääntelyn noudattamisen edellyttämä lainsäädäntö Ahvenanmaan maakunnassa kuuluu Ahvenanmaan itsehallintolain 18 §:n 10 ja 22 kohtien nojalla maakunnan toimivaltaan. Näin ollen Ahvenanmaan maakunta vastaa RED II:n täytäntöönpanosta maakunnan alueella.

4.3 Pääasialliset vaikutukset

Esityksen vaikutusten arviointi perustuu valmistelun aikana esiin tulleisiin toiminnanharjoittajien näkemyksiin sekä Energiavirastolta, Fingrid Oyj:ltä ja Gasgrid Finland Oy:ltä pyydettyjen tietojen perusteella tehtyihin arvioihin.

4.3.1 Taloudelliset ja muut vaikutukset toiminnanharjoittajiin

Sääntelyn taloudellisten vaikutusten tarkastelu toiminnanharjoittajien osalta on jaoteltu energiamuodon perusteella sähköön, kaasuun ja vetyyn sekä lämpöön ja jäähdytykseen.

Sähkö

RED II:n alkuperätakuusääntelyn implementointi ei johda merkittäviin muutoksiin voimassa olevaan sähkön alkuperätakuujärjestelmää koskevaan sääntelyyn verrattuna. Sähkön myyjillä, tuottajilla ja käyttäjillä on jo voimassa olevan sääntelyn perusteella velvollisuus varmentaa alkuperätakuilla myymänsä tai käyttämänsä sähkö, joka on ilmoitettu alkuperältään uusiutuvaksi.

Varmennusvelvoite koskisi ehdotuksen mukaisesti edelleen ainoastaan tilanteita, joissa sähköä myydään alkuperältään määriteltynä. Ehdotuksella ei velvoitettaisi sähkön tuottajia hakemaan alkuperätakuita kaikelle tuotannolle.

Useat sähkön myyjät myyvät myös lämpöä ja jäähdytystä, jolloin ehdotuksessa esitetty lämmön ja jäähdytyksen alkuperätakuujärjestelmä voisi edellyttää muutoksia yhtiön toimintaan ja tietojärjestelmiin.

Merkittävin muutos sähkön alkuperätakuujärjestelmässä olisi alkuperätakuiden myöntäminen ehdotuksen mukaisesti uusiutuvilla energialähteillä tuotetun sähkön lisäksi ydinvoimalla tuotetulle sähkölle. Tällä muutoksella olisi olennaisia vaikutuksia niin ydinvoimalla sähköä tuotaviin toiminnanharjoittajiin kuin myös alkuperältään ydinvoimalla tuotetuksi ilmoitettua sähköä myyviin toiminnanharjoittajiin. Ehdotetun muutoksen myötä sähkönmyyjillä ei olisi mahdollisuutta ilmoittaa ydinvoimalla tuotetuksi sähköä sen tosiasiallisen tuotantotavan mukaan, vaan alkuperä tulisi varmentaa alkuperätakeilla. Tämä voi aiheuttaa muutostarpeita sähkönmyyjien tietojärjestelmiin ja toimintatapoihin. Muissa jäsenvaltioissa myönnettyjä alkuperätakeita on voinut käyttää ydinvoimalla tuotetun sähkön alkuperän varmentamiseen jo voimassa olevan sääntelyn mukaisesti. Ydinvoimalla sähköä tuottaville toiminnanharjoittajille muutos mahdollistaa alkuperätakuiden hakemisen ja myymisen. Alkuperätakuujärjestelmään liittyminen aiheuttaa myös kustannuksia, esimerkiksi tietojen raportoinnista ja voimalaitoksen todentamisesta aiheutuvat kustannukset sekä rekisterin ylläpitäjän perimät maksut voimalaitoksen rekisteröimisestä ja alkuperätakuiden myöntämisestä ja siirtämisestä. Hallinnollisten kustannusten arvioidaan kuitenkin olevan ydinvoiman osalta yksikkökustannuksiltaan vähäisiä, sillä voimalaitokset ovat kooltaan suuria ja tuotetun sähkön raportointi on selkeää. Ydinvoimalaitoksella ei esimerkiksi käytetä useita eri polttoaineita, joten alkuperätakeita voidaan myöntää laitoksen kaikelle sähkön tuotannolle.

Ehdotuksen ei arvioida olennaisesti vaikuttavan uusiutuvilla energialähteillä tuotetulle sähkölle myönnettävien alkuperätakuiden tai alkuperätakeita hakevien toiminnanharjoittajien määrään. Ydinvoimalla sähköä tuottavia toiminnanharjoittajia on Suomessa tällä hetkellä kaksi. Sähköä tuotettiin vuonna 2019 ydinvoimalla 22,9 terawattituntia, joten ydinvoimalle myönnettävien alkuperätakuiden potentiaali on suuri. Ydinvoimalla tuotetun sähkön alkuperätakuiden myöntömäärä tulee riippumaan näiden alkuperätakuiden kysynnästä kansallisesti ja muissa jäsenvaltioissa.

Rekisterin ylläpitäjän toiminnanharjoittajilta perimien maksujen tai todentamisesta aiheutuvien kustannusten ei odoteta muuttuvan olennaisesti ehdotuksen myötä. Rekisterin ylläpitäjän perimät maksut voivat alentua, jos ydinvoimalla tuotetun sähkön alkuperätakeita haetaan suurelle tuotantomäärälle. Tässä tapauksessa alkuperätakuujärjestelmästä rekisterin ylläpitäjälle aiheutuvat kiinteät kustannukset jakautuisivat useamman toiminnanharjoittajan kesken. Ehdotuksella ei myöskään odoteta olevan vaikutusta alkuperätakuiden kauppaan tai alkuperältään uusiutuvaksi ilmoitetun sähkön hintaan.

Ehdotuksen vaikutukset loppukäyttäjiiin arvioidaan vähäisiksi. Ehdotuksella voi olla alkuperätakuiden hinnasta riippuva vaikutus ydinvoimalla tuotetuksi ilmoitetun sähkön hintaan varmennusvelvollisuuden laajentuessa koskemaan myös ydinvoimalla tuotettua sähköä. Ehdotuksen mukaisen ydinvoimalla tuotetun sähkön varmennusvelvoitteen myötä ydinvoimalla tuotetun sähkön alkuperän varmentaminen muuttuu läpinäkyvämmäksi loppukäyttäjälle ja ydinvoimalla tuotetun sähkön kaksoislaskennan riski pienenee. Voimassa oleva lainsäädäntö on sallinut toiminnanharjoittajien ilmoittavan ydinvoimalla tuotetun sähkön alkuperän tosiasiallisen tuotantotavan mukaan, minkä lisäksi ydinvoimalla tuotettu sähkö on ollut mukana Energiaviraston laskemassa jäännösjakaumassa.

Kaasu ja vety

Ehdotuksen myötä kaasu ja vety sisällytettäisiin alkuperätakuujärjestelmään. Ehdotuksen vaikutukset toiminnanharjoittajille nykytilaan verrattuna ovat merkittäviä. Tällä hetkellä Gasgrid Finland Oy ylläpitää biokaasusertifikaattijärjestelmää, josta myönnettyjä biokaasusertifikaatteja voidaan hyödyntää esimerkiksi asiakkaille myytävän biokaasun alkuperän ilmoittamiseen sekä tunnisteena biokaasun käytöstä verotuksessa. Ennen siirtoverkkotoiminnan eriyttämistä järjestelmää ylläpiti Gasum Oy. Biokaasusertifikaatteja myönnetään ainoastaan siirtoverkkoon syötetylle biokaasulle. Biokaasusertifikaattijärjestelmä ei perustu lainsäädäntöön, vaan järjestelmän ylläpitäjän ohjeistukseen.

Alkuperätakuujärjestelmässä alkuperätakuuta myönnettäisiin kaikelle uusiutuvan kaasun tuotannolle sekä uusiutuvan vedyn tuotannolle. Näin ollen alkuperätakuuta myönnettäisiin nykytilanteesta poiketen myös biokaasulle, jota ei syötetä maakaasuverkkoon, ja jakeluverkkoon syötetylle uusiutuvilla energialähteillä tuotetulle kaasulle. Muutos on merkittävä, koska suurin osa biokaasusta tuotetaan maakaasuverkon ulkopuolella. Ehdotuksen myötä selvästi nykyistä useammalla kaasun tuottajalla olisi mahdollisuus saada tuloja alkuperätakuiden myynnistä. Lisäksi myös uusiutuvalla vedylle myönnettäisiin alkuperätakuuta.

Alkuperätakuilla olisi mahdollista käydä kauppaa niin kansallisesti kuin jäsenvaltioiden välillä. Toisaalta alkuperätakuujärjestelmään liittyminen aiheuttaa kustannuksia, esimerkiksi tietojen raportoinnista alkuperätakuurekisteriin ja tuotantolaitoksen todentamisesta aiheutuvat kustannukset sekä rekisterin ylläpitäjän perimät maksut kaasua tai vetyä tuottavan laitoksen rekisteröimisestä ja alkuperätakuiden myöntämisestä ja siirtämisestä. Erityisesti pienten tuotantolaitosten kohdalla alkuperätakuujärjestelmän hallinnoinnista aiheutuvat kustannukset voivat olla huomattavia.

Ehdotuksen myötä kaasulle ja vedylle asetettaisiin uusiutuvan alkuperän varmennusvelvoite. Kaasun ja vedyn myyjien, tuottajien ja käyttäjien tulisi varmentaa alkuperätakuilla myymänsä tai käyttämänsä kaasu ja vety, joka on ilmoitettu alkuperältään uusiutuvaksi. Varmennusvelvoite koskisi ainoastaan tilanteita, joissa kaasua markkinoidaan ja myydään alkuperältään uusiutuvana. Ehdotuksella ei velvoitettaisi kaasun tai vedyn tuottajia hakemaan alkuperätakuuta kaikelle tuotannolleen. Kaasun alkuperätakuuta peruuttamalla olisi mahdollista varmentaa kaasun uusiutuva alkuperä ja vedyn alkuperätakuuta peruuttamalla vedyn uusiutuva alkuperä.

Ehdotuksella asetettaisiin poikkeus varmennusvelvollisuudesta sellaisissa tilanteissa, joissa alkuperätakuiden käytöstä ei voida katsoa olevan lisäarvoa. Poikkeus koskisi uusiutuvaa kaasua ja vetyä, joka toimitetaan kulutukseen sellaista kaasuputkea pitkin, joka ei ole osa maakaasuverkkoa, jonka hallintaan on myönnetty maakaasuverkkolupa, ja kyseiselle kaasulle ei ole haettu alkuperätakuuta. Poikkeuksen johdosta ehdotuksessa asetettavalla varmennusvelvoitteella ei olisi vaikutuksia sellaisen uusiutuvan kaasun tai vedyn tuottajan toimintaan, joka toimittaa kaasun kulutukseen maakaasuverkon ulkopuolista kaasuputkea pitkin, ellei toiminnanharjoittaja halua hakea tuotannolleen alkuperätakuuta.

Toiminnanharjoittajille alkuperätakuujärjestelmästä aiheutuvien kustannusten arvioidaan olevan korkeammat kuin biokaasusertifikaattijärjestelmästä aiheutuvat kustannukset. Biokaasusertifikaattijärjestelmän ylläpitäjä ei ole perinyt toiminnanharjoittajilta maksua esimerkiksi biokaasusertifikaattien myöntämisestä, mutta alkuperätakuujärjestelmässä rekisterin ylläpitäjä voi periä toiminnanharjoittajilta maksuja, jotka vastaavat rekisterin ylläpitäjälle alkuperätakuupalvelusta aiheutuvia kustannuksia ja mahdollistavat kohtuullisen tuoton. Alkuperätakuujärjestelmän kustannusten arvioidaan kuitenkin olevan kohtuullisia toiminnanharjoittajan näkökulmasta.

Biokaasusertifikaatteja hyödynnetään verotuksessa biokaasun kulutuksen tunnistamiseen. Ehdotuksen mukainen alkuperätakuu ei ole verotuksessa biokaasusertifikaattiin verrattava keino biokaasun kulutuksen tunnistamiseen, koska kyse ei ole kansallisesta järjestelmästä. Biokaasun verotuksen muutostarpeisiin vaikuttavat myös monet alkuperätakuujärjestelmän ulkopuoliset tekijät, esimerkiksi EU:n valtioneuvoston sääntely ja biokaasun suunniteltu sisällyttäminen liikenteen jakeluvelvoitteeseen.

Kaasun alkuperätakuuta hakevien toiminnanharjoittajien ja myönnettyjen alkuperätakuiden määrien arvioidaan nousevan biokaasusertifikaattijärjestelmään verrattuna, koska alkuperätakuiden myöntämisestä tulee mahdollista myös kaasulle, jota ei ole syötetty maakaasuverkkoon, sekä jakeluverkkoon syötetylle kaasulle. Vedylle ei tällä hetkellä ole olemassa alkuperätakuuta tai sertifikaattijärjestelmää.

Kaasun ja vedyn alkuperätakuuta koskevan sääntelyn noudattamista valvoisi Energiavirasto. Sääntelyyn perustuvan järjestelmän arvioidaan olevan toiminnanharjoittajien kannalta nykyistä biokaasusertifikaattijärjestelmää selkeämpi ja tuovan uskottavuutta ja läpinäkyvyyttä kaasun ja vedyn alkuperän ilmoittamiselle.

Loppukäyttäjän kannalta ehdotuksen olennaisin vaikutus on alkuperätakuujärjestelmästä aiheutuvat mahdolliset muutokset uusiutuvilla energialähteillä tuotetun kaasun hintaan. Biokaasun hinnan muodostumisessa muilla tekijöillä, kuten verotuksella, on kuitenkin suurempi merkitys kuin alkuperätakuun hinnalla tai alkuperätakuun myöntämiseen liittyvillä hallinnollisilla kustannuksilla. Alkuperätakuujärjestelmä parantaa uusiutuvan alkuperän ilmoittamisen läpinäkyvyyttä myös loppukäyttäjän näkökulmasta.

Lämpö ja jäähdytys

Ehdotuksen myötä lämmölle ja jäähdytykselle luotaisiin alkuperätakuujärjestelmä ja ehdotuksen vaikutukset toiminnanharjoittajille nykytilaan verrattuna ovat merkittäviä. Tällä hetkellä lämmön ja jäähdytyksen myyjät voivat itsenäisesti päättää järjestelmästä, joiden perusteella ilmoittavat lämmön ja jäähdytyksen alkuperän asiakkailleen. Ehdotuksen mukaisesti uusiutuvilla energialähteillä tuotetulle lämmölle ja jäähdytykselle sekä hukkalämmölle ja -kylmälle asetettaisiin varmennusvelvoite. Lämmön ja jäähdytyksen myyjien, tuottajien ja käyttäjien tulisi varmentaa alkuperätakuuta peruuttamalla myymänsä tai käyttämänsä lämpö tai jäähdytys, joka on ilmoitettu alkuperältään uusiutuvaksi tai hukkalämmöksi tai -kylmäksi. Varmennusvelvoite koskisi ainoastaan tilanteita, joissa lämpöä ja jäähdytystä markkinoidaan tai myydään alkuperältään määriteltynä. Ehdotuksella ei velvoitettaisi lämmön ja jäähdytyksen tuottajia hakemaan alkuperätakuuta tuotannolleen.

Lämmön ja jäähdytyksen tuottajille, myyjille ja käyttäjille syntyisi kustannuksia alkuperätakuujärjestelmään liittymisestä, esimerkiksi tietojen raportoinnista alkuperätakuurekisteriin ja tuotantolaitoksen todentamisesta aiheutuvat kustannukset sekä rekisterin ylläpitäjän perimät maksut tuotantolaitoksen rekisteröimisestä ja alkuperätakuiden myöntämisestä ja siirtämisestä. Alkuperän ilmoittamisen vaatimukset ja ilmoittamiseen liittyvä kustannusrakenne muuttuisi selvästi ehdotuksen myötä. Ehdotuksen valmistelussa on kiinnitetty huomiota alkuperätakuujärjestelmään liittyviin hallinnollisiin kustannuksiin ja arvion mukaan alkuperän ilmoittamisesta ja varmentamisesta aiheutuvat kustannukset eivät olisi toiminnanharjoittajille olennaisesti korkeammat kuin nykytilanteessa, jossa lämmön ja jäähdytyksen myyjät itse vastaavat järjestelmästä, jolla takaavat asiakkailleen alkuperää koskevien väittämiensä todenperäisyyden. Tällä hetkellä alkuperältään uusiutuvaksi tai hukkalämmöksi ilmoitettuja lämpötuotteita myyvä toi-

minnanharjoittaja saattaa esimerkiksi tilata ulkopuoliselta tilintarkastajalta alkuperäjärjestelmän tarkastuksen vuosittain, mistä aiheutuu kustannuksia. Lämmön ja jäähdytyksen alkuperätakuujärjestelmää olisi tarpeen käynnistysvaiheessa rahoittaa valtion budjetista, jotta hallinnolliset kustannukset eivät nousisi kohtuuttomiksi ja näin ollen estäisi lämmön ja jäähdytyksen alkuperätakuumarkkinan syntymistä.

Ehdotuksella olisi vaikutuksia erityisesti niiden toiminnanharjoittajien toimintatapaan ja tietojärjestelmiin, jotka jo tällä hetkellä myyvät alkuperältään määriteltyjä lämpötuotteita. Todennäköisesti ainakin nämä toiminnanharjoittajat harkitsevat alkuperältään määriteltyjen lämpötuotteiden myynnin jatkamista myös alkuperätakuujärjestelmän käynnistymisen jälkeen. Alkuperätakuujärjestelmällä voi olla vaikutusta alkuperältään määriteltyjen lämpötuotteiden tarjontaan. Tarjonta voi kasvaa, jos toiminnanharjoittajat kokevat alkuperätakuujärjestelmän toimivaksi ja hallinnollisilta kustannuksiltaan kohtuulliseksi, ja toisaalta laskea, jos kokemus alkuperätakuujärjestelmästä on päinvastainen. Läpinäkyvän ja lainsäädäntöön perustuvan alkuperätakuujärjestelmän myötä lämmön ja jäähdytykseen uusiutuvaan alkuperään ja hukkalämpöön ja -kylmään liittyvien markkinointiväittämien luotettavuus voi parantua, mikä saattaa lisätä tuotteistetun lämmön ja jäähdytyksen kysyntää. Alkuperätakuujärjestelmällä nähdään olevan arvoa erityisesti kaukolämmityksessä ja -jäähdytyksessä. Järjestelmä mahdollistaa alkuperätakuiden hyödyntämisen myös teollisuuden lämmityksessä ja kiinteistökohtaisessa lämmityksessä.

Lämmön ja jäähdytyksen tuottajilla olisi ehdotuksen myötä mahdollisuus saada tuloja alkuperätakuiden myynnistä. Alkuperätakuilla olisi mahdollista käydä kauppaa niin kansallisesti kuin jäsenvaltioiden välillä.

Alkuperätakuujärjestelmää koskevan sääntelyn noudattamista valvoisi Energiavirasto. Sääntelyyn perustuvan järjestelmän arvioidaan olevan toiminnanharjoittajien kannalta nykyisiä yhtiökohtaisia järjestelmiä selkeämpi ja tuovan uskottavuutta ja läpinäkyvyyttä alkuperän ilmoittamiselle.

Loppukäyttäjän kannalta ehdotuksen olennaisin vaikutus on alkuperän varmentamiseen käytettävän järjestelmän nykyistä parempi läpinäkyvyys. Tämä vaikutus voi olla olennaisin yritysasiakkaiden osalta. Ehdotuksen ei arvioida vaikuttavan olennaisesti uusiutuviin energialähteisiin perustuvan lämmön ja jäähdytyksen tai hukkalämmön ja -kylmän hintaan, koska hallinnollisten kustannusten arvioidaan alkuperätakuujärjestelmässä olevan lähellä toiminnanharjoittajien omien tällä hetkellä käytössä olevien alkuperän varmentavien järjestelmien hallinnollisia kustannuksia.

4.3.2 Vaikutukset viranomaisten ja rekisterin ylläpitäjien toimintaan ja henkilöresursseihin

Energiavirasto

Esityksen mukaan Energiavirasto jatkaisi alkuperätakuulain noudattamista valvovana viranomaisena myös alkuperätakuujärjestelmän laajennuksen jälkeen. Lisäksi Energiavirasto toimisi lämmön ja jäähdytyksen alkuperätakuiden osalta rekisterin ylläpitäjänä.

Sääntelyn laajentumisen myötä Energiaviraston tehtävien määrä lisääntyisi, kun alkuperätakuulain valvonta tulisi ulottaa sähkön myyjien, käyttäjien ja tuottajien lisäksi kaasun, vedyn sekä lämmön ja jäähdytyksen myyjiin, käyttäjiin ja tuottajiin. Sääntelyn laajentumisen myötä Energiaviraston valvottavana olisi kaksi rekisterien ylläpitäjää nykyisen yhden sijasta. Energiavirastolle aiheutuisi lisätyötä lämmön ja jäähdytyksen alkuperätakuujärjestelmän käynnistämiseen

liittyvistä tehtävistä, kuten tietojärjestelmän ja menettelyiden luomisesta sekä toiminnanharjoittajien ohjeistuksesta. Energiavirastolle aiheutuisi lisätyötä myös arviointilaitosten muutoshakemuksien käsittelystä. Lisäksi Energiavirastolle voisi aiheutua lisätyötä kansainväliseen yhteistyöhön osallistumisesta lämmön ja jäähdytyksen alkuperätakuujärjestelmän osalta.

Laajentuvat tehtävät edellyttävät sekä uusien menettelyjen luomista että henkilöresurssien lisäämistä sekä kouluttautumista. Lämmön ja jäähdytyksen alkuperätakuurekisterin hoitamiseksi on tarpeen luoda sähköinen alkuperätakuurekisteri. Työ- ja elinkeinoministeriö on arvioinut, että esityksen toimeenpanon valmisteluvaiheessa Energiaviraston lisäresurssitarve olisi vuonna 2021 kaksi henkilötyövuotta ja 300 000 euroa sähköisen alkuperätakuurekisterin tietojärjestelmäkustannuksiin. Tarvittavien henkilöstöresurssien takaamiseksi Energiaviraston olisi rekrytoitava neljä asiantuntijaa, joista kaksi olisi määräaikaista resurssia vuoden 2021 valmisteluvaiheeseen. Lain toimeenpanossa vuonna 2022 ja siitä eteenpäin lisäresurssitarve olisi kaksi henkilötyövuotta ja 50 000 euroa sähköisen alkuperätakuurekisterin ylläpitoon. Ostopalvelut kohdistuisivat kokonaisuudessaan alkuperätakuurekisteriin liittyviin tehtäviin.

Energiavirasto voisi kerätä maksuja rekisterin ylläpitäjänä toimiessaan. Maksuja voitaisiin periä alkuperätakuujärjestelmää käyttäviltä toiminnanharjoittajilta esimerkiksi alkuperätakuurekisteriin rekisteröitymisestä sekä alkuperätakuiden myöntämisestä ja siirrosta. Lämmön ja jäähdytyksen alkuperätakuumarkkinan kokoa on vaikea arvioida etukäteen. Alkuperätakuujärjestelmästä perittävät maksut voitaisiin pitää toiminnanharjoittajien kannalta kohtuullisina rahoittamalla osin julkisin varoin Energiaviraston toimintaa rekisterin ylläpitäjänä.

Fingrid Oyj

Fingrid Oyj toimii tällä hetkellä sähkön alkuperätakuurekisterin ylläpitäjänä. Sääntelyn muutokset eivät toisi merkittäviä muutoksia Fingrid Oyj:n toimintaan rekisterin ylläpitäjänä. Lakiehdotuksen mukaisten ydinvoimalla tuotetun sähkön alkuperätakuiden myöntäminen aiheuttaisi tarvetta sähköisessä alkuperätakuurekisterissä tietojärjestelmämuutoksiin, jotka olisivat kuitenkin järjestelmän kokonaisuuteen nähden vähäisiä. Sääntelyn muutosten myötä Fingrid Oyj:n tulisi muokata toiminnanharjoittajille osoitettua ohjeistusta sekä alkuperätakuupalvelun ehtoja, jotka Energiavirasto hyväksyy. Sääntelyn muutokset eivät aiheuta Fingrid Oyj:lle olennaisia muutoksia nykyisen alkuperätakuupalvelun kustannuksiin. palvelun kustannukset ketaan alkuperätakuurekisteriä käyttäviltä toiminnanharjoittajilta kerättävillä maksuilla. Energiavirasto hyväksyy rekisterin ylläpitäjän hintojen määräytymisperusteet sekä alkuperätakuupalvelusta saatavan kohtuullisen tuoton.

Gasgrid Finland Oy

Gasgrid Finland toimii tällä hetkellä biokaasusertifikaattijärjestelmän ylläpitäjänä ja esityksen myötä Gasgrid Finland Oy:stä tulisi kaasun ja vedyn alkuperätakuurekisterin ylläpitäjä. Rekisterin ylläpitäjänä toimiminen toisi lisätehtäviä Gasgrid Finland Oy:lle nykytilanteeseen verrattuna. Lakiehdotuksen mukaan rekisterin ylläpitäjän tulisi esimerkiksi hakea Energiavirastolta hyväksyntä alkuperätakuujärjestelmäpalvelun ehdoille. Lisätehtäviä aiheutuisi myös alkuperätakuuta koskevan standardin päivityksestä sekä kansainvälisestä yhteistyöstä muiden alkuperätakuurekisterien ylläpitäjien sekä näiden perustamien yhteistyöelinten kanssa, joita ovat mm. AIB ja ERGaR. ERGaR (The European Renewable Gas Registry) on kansallisten kaasun alkuperätakuurekisterien ylläpitäjien yhteistyöjärjestö, jonka tavoitteena on mahdollistaa kaasuverkkoihin syötetyn kaasun alkuperätakuiden siirtäminen sähköisesti eri maiden rekisterien välillä.

Gasgrid Finland Oy:lle aiheutuisi tietojärjestelmäkustannuksia sähköisen alkuperätakuurekisterin päivittämisestä vastaamaan lakiehdotuksen mukaista sääntelyä. Rekisterin ylläpitäjän tehtävät edellyttävät myös lisähenkilöstöresursseja. Gasgrid Finland Oy on arvioinut, että esityksen toimeenpanon alkuvaiheessa vuonna 2021 tietojärjestelmän kehitykseen liittyvät resurssitarpeet olisivat puolikas henkilötyövuosi ja ostopalveluna hankittavat kehityskulut olisivat 160 000 euroa. Lain toimeenpanossa vuonna 2022 ja siitä eteenpäin resurssitarve olisi noin yksi henkilötyövuosi ja tietojärjestelmän käyttökustannusten arvioidaan olevan 30 000 euroa vuosittain. Mahdollisista tietojärjestelmän kehitystöistä voisi aiheutua lisäkustannuksia myös toimeenpanon alkuvaiheen jälkeen.

Gasgrid Finland Oy:llä olisi mahdollisuus periä maksuja alkuperätakuujärjestelmää käyttäviltä toiminnanharjoittajilta esimerkiksi alkuperätakuurekisteriin rekisteröitymisestä sekä alkuperätakuiden myöntämisestä ja siirrosta. Energiavirasto hyväksyy rekisterin ylläpitäjän hintojen määräytymisperusteet sekä alkuperätakuupalvelusta saatavan kohtuullisen tuoton.

Arviointilaitokset

Tällä hetkellä arviointilaitoksen tehtävänä on todentaa voimalaitoksen tuotantotapa ja energialähteet ennen kuin voimalaitoksen tuottamalle sähkölle voidaan myöntää alkuperätakuita. Energiavirasto on hyväksynyt viisi arviointilaitosta. Esityksellä arvioidaan olevan vaikutuksia arviointilaitosten toimintaan. Lakiehdotuksen mukaisesti alkuperätakuujärjestelmän piiriin tulisi useita uusia tuotantomuotoja, jotka olisivat ydinvoimalla tuotettu sähkö, kaasu, vety, sekä lämpö ja jäähdytys. Uudet tuotantomuodot voivat lisätä arviointilaitosten osaamistarpeita. Lämmön tuotantoon liittyvää osaamista arviointilaitoksilla voi olla sähköä ja lämpöä tuottavista yhteistuotantolaitoksista jo tällä hetkellä. Vaikutukset arviointilaitoksiin arvioidaan kuitenkin vähäisiksi, koska muiden todentamisjärjestelmien mukainen todentaminen voitaisiin esityksen mukaan rinnastaa alkuperätakuujärjestelmän todentamiseen. Tällaisia todennuksia voisivat olla esimerkiksi syöttötariffijärjestelmän tai päästökauppajärjestelmän puitteissa tehdyt todennukset. Ydinvoiman osalta todentaminen on suoraviivaista, koska kaikki ydinvoimalaitoksen tuottama sähkö, lukuunottamatta omakäyttölaitteiden kuluttamaa sähköä, on alkuperätakuuseen oikeuttavaa tuotantoa. Laajentuva sääntely voi tuoda jonkin verran lisää asiakkaita arviointilaitoksille.

4.3.3 Ympäristövaikutukset

RED II -direktiivin tavoitteena on edistää uusiutuvista energialähteistä peräisin olevan energian käyttöä. Lakiehdotuksen mukainen alkuperätakuujärjestelmä sisältäisi uusiutuviin energialähteisiin perustuvan energian lisäksi myös muita suorilta päästövaikutuksiltaan neutraaleja energiamuotoja. Alkuperätakuiden avulla mahdollistetaan energiankäyttäjille energian alkuperää koskevien valintojen tekeminen ja lisätään energiankäyttäjien luottamusta energian alkuperästä esitettäviin väitteisiin. Alkuperätakuu ainoana hyväksyttävänä alkuperän varmentavana menettelmänä selkeyttäisi järjestelmää ja lisäisi siten alkuperää koskevien väitteiden ymmärrettävyyttä.

Esityksellä voi olla vaikutusta uusiutuvan energian kysyntään ja pidemmällä aikavälillä uusiutuvan energian tuotantoon. Mahdolliset uusiutuvan energian tuotantoa lisäävät vaikutukset voivat vähentää päästöjä ja parantaa ilmanlaatua. Uusiutuvan energian tuotantoa lisäävän vaikutuksen edellytyksenä on, että uusiutuvan energian alkuperätakuista tulee niukkuutta. Alkuperätakuiden markkinassa tulee todennäköisesti olemaan energiamuotokohtaisia eroja. Kysynnän ja tarjonnan suhdetta on kuitenkin vaikea arvioida etukäteen. Uusiutuvalle sähkölle myönnettävien

alkuperätakuiden hinta on viime vuosina ollut kohtalaisen alhainen, joten kysyntä on ollut kohtuullista tarjontaan nähden. Lämmössä ja jäähdytyksessä uusiutuvan energian osuus on kansallisesti jo nyt korkea. Uusiutuvaa energiaa kohtaan on kuitenkin viime vuosina havaittu kasvavaa kiinnostusta niin kuluttaja- kuin yritysasiakkaidenkin keskuudessa. Toimiva ja luotettava alkuperätakuujärjestelmä mahdollistaa uusiutuvan

4.3.4 Yhteiskunnalliset vaikutukset

Esityksellä alkuperätakuujärjestelmä laajennettaisiin uusiin energiamuotoihin. Sähkön siirtoverkko on Euroopassa yhtenäinen joitain erillisiä saarekkeita lukuun ottamatta. Suomessa maakaasuverkkoa on ainoastaan maan eteläosassa. Biokaasusertifikaatteja on myönnetty ainoastaan maakaasun siirtoverkkoon syötetylle kaasulle, joten potentiaalisten alkuperätakuihin oikeutettujen uusiutuvan kaasun tuottajien määrä kasvaisi huomattavasti esityksen myötä. Tämä muutos voi tasapainottaa biokaasun tuottajien toimintamahdollisuuksia maakaasuverkon alueella ja sen ulkopuolella toimivien tuottajien välillä. Lämmön ja jäähdytyksen siirtoverkot ovat huomattavasti kaasun siirtoverkkoa paikallisemmat. Lakiehdotuksen mukaisesti alkuperätakuita myönnettäisiin kaikille alkuperätakuujärjestelmään kuuluville energiamuodoille tuotannon fyysisten siirtoyhteyksien laajuudesta riippumatta.

Lakiehdotuksen mukaisen alkuperätakuujärjestelmän arvioidaan vahvistavan energiankäyttäjän mahdollisuuksia tehdä valintoja ostamansa energian alkuperän suhteen. Luotettavan ja läpinäkyvän alkuperätakuujärjestelmän myötä energian tuotannon ympäristövaikutuksia voidaan tuoda selkeämmin asiakkaiden tietoon.

4.3.5 Tiedonhallinta

Julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annetun lain (906/2019, jäljempänä tiedonhallintalaki) 8 §:n 2 momentin mukaan toimialasta vastaavan ministeriön on laadittava 5 §:n 3 momentin mukainen arviointi, kun valmisteltavat säännökset vaikuttavat tietoaisteistoihin ja tietojärjestelmiin. Lisäksi ministeriön on arvioitava suunniteltujen säännösten vaikutukset asiakirjojen julkisuuteen ja salassapitoon. Tiedonhallintalain 8 §:n 1 momentin mukaan valtion virastojen ja laitosten on arvioitava tiedonhallintaan vaikuttavien muutosten taloudelliset vaikutukset tehdessään 5 §:n 3 momentin mukaista arviointia.

Uusi alkuperätakuulaki vaikuttaa tietoaisteistoihin ja tietojärjestelmiin, joten työ- ja elinkeinoministeriön on toimialasta vastaavana ministeriönä laadittava 5 §:n 3 momentin mukainen arviointi ja arvioitava ehdotetun lain vaikutukset asiakirjojen julkisuuteen ja salassapitoon. 5 §:n 3 momentin mukaista arviointia tehdessään ministeriön on lisäksi arvioitava tiedonhallintaan vaikuttavien muutosten taloudelliset vaikutukset.

Tiedonhallintalain 5 §:n 3 momentin mukaan suunniteltaessa tiedonhallintamallin sisältöön vaikuttavia olennaisia hallinnollisia uudistuksia ja tietojärjestelmien käyttöönottoa tiedonhallintayksikössä on arvioitava näihin kohdistuvat muutokset ja niiden vaikutukset suhteessa tiedonhallinnan vastuisiin, tiedonhallintalain 4 luvussa säädettyihin tietoturvallisuusvaatimuksiin ja -toimenpiteisiin, 5 luvussa säädettyihin tietoaisteistojen muodostamista ja luovutustapaa koskeviin vaatimuksiin, 6 luvussa säädettyihin asianhallinnan ja palvelujen tiedonhallinnan vaatimuksiin sekä muualla laissa säädettyihin asiakirjojen julkisuuteen, salassapitoon, suojaan ja tiedonsaantioikeuksiin.

Saman momentin mukaan tiedonhallintayksikön on tiedonhallinnan muutosten arvioinnissaan otettava huomioon tietovarantojen yhteentoimivuus sekä niiden hyödynnettävyys tietoaisteistojä

muodostettaessa ja käytettäessä. Arvioinnin perusteella tiedonhallintayksikön on ryhdyttävä tarpeellisiin toimenpiteisiin tiedonhallintamallin muuttamiseksi ja muutosten toimeenpanemiseksi.

Ehdotetussa laissa alkuperätakuurekisterin ylläpitäjänä säilyisi sähkön osalta järjestelmävastaavaksi määrätty kantaverkonhaltija. Hallituksen esityksen olennaisin muutos tiedonhallinnan näkökulmasta on se, että alkuperätakuujärjestelmä laajenisi myös kaasun, vetyyn sekä lämpöön ja jäähdytykseen. Tämän myötä tulisi kaksi uutta rekisterien ylläpitäjää: kaasun ja vedyn rekisterien ylläpitäjäksi maakaasujärjestelmän järjestelmävastaavaksi määrätty siirtoverkonhaltija ja lämmön ja jäähdytyksen rekisterin ylläpitäjäksi Energiavirasto. Energiavirasto jatkaisi ehdotuksen mukaan valvontaviranomaisena. Valvontatehtävät ja sen myötä tiedonhallintaan liittyvät tehtävät lisääntyisivät, kun alkuperätakuulain valvonta tulisi ulottaa sähkön lisäksi kaasun, vedyn sekä lämmön ja jäähdytyksen myyjiin, käyttäjiin ja tuottajiin. Lisäksi Energiaviraston valvottavana olisi kaksi rekisterin ylläpitäjää nykyisen yhden sijasta.

Tiedonhallintalain 5 §:n 1 momentin mukaan tiedonhallintayksikössä on ylläpidettävä sen toimintaympäristön tiedonhallintaa määrittelevää ja kuvaavaa tiedonhallintamallia. Tiedonhallintamallin sisältövaatimuksista säädetään pykälän 2 momentissa. Tiedonhallintayksikköjä, joita edellä sanottu vaatimus koskee, ovat 4 §:n 1 momentin mukaan muun muassa valtion virastot ja laitokset. Lämmön ja jäähdytyksen rekisterin ylläpitäjäksi ehdotettuun Energiavirastoon sovelletaan siten tiedonhallintayksikköä koskevia säännöksiä.

Järjestelmävastaavaksi määrätty kantaverkonhaltija ja maakaasujärjestelmän järjestelmävastaavaksi määrätty siirtoverkonhaltija ovat puolestaan yksitvisiä yhteisöjä. Tiedonhallintalain 3 §:n 4 momentin mukaan yksitvisiin henkilöihin ja yhteisöihin sekä muihin kuin viranomaisena toimiviin julkisoikeudellisiin yhteisöihin sovelletaan, mitä tiedonhallintalain 4 ja 28 §:ssä säädetään, niiden käytössä julkista valtaa viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 4 §:n 2 momentissa tarkoitettulla tavalla tai kun mainittu laki on säädetty erikseen sovellettavaksi niiden toiminnassa.

Julkisuuslain hallituksen esityksen (HE 30/1998 vp) mukaan julkisen vallan käsitteen keskeiseen sisältöön on katsottu kuuluvan puuttuminen hallintopäätöksellä tai tosiasiallisella toimena yksityisen oikeusasemaan. Perustuslakia koskevassa hallituksen esityksessä (HE 1/1998 vp) julkisen vallan käytyksi listataan muun muassa norminanto-, lainkäyttö- ja hallintopäätökset, jotka tehdään yksipuolisesti ja joiden vaikutus ulottuu yksityisiin oikeussubjekteihin.

Rekisterin ylläpitäjän voidaan katsoa käyttävän julkista valtaa myöntäessään, peruuttaessaan ja mitätöidessään alkuperätakuuta. Siten rekisterin ylläpitäjiin sovelletaan tiedonhallintalain 4 ja 28 §:ää. Järjestelmävastaavaksi määrättyä kantaverkonhaltijana lain voimaan tullessa toimiva Fingrid Oyj hoitaa jo nykyisin rekisterin ylläpitäjän tehtävää, joten siihen sovelletaan jo nykyisin tiedonhallintalakia, eikä ehdotetulla lailla säädettäisi yhtiölle uusia vastuita. Myös Energiavirasto valtion viranomaisena on jo nykyisin tiedonhallintayksikkö ja sen on ylläpidettävä tiedonhallintolain mukaista tiedonhallintamallia. Energiavirastolla olisi lakiehdotuksen mukaan rekisterin ylläpitäjän tehtävän lisäksi myös valvontatehtävä. Tämäkään tehtävä ei olisi uusi. Maakaasujärjestelmän järjestelmävastaavana siirtoverkonhaltijana lain voimaan tullessa toimivalle Gasgrid Finlandille puolestaan tulisi rekisterin ylläpitotehtävän myötä velvollisuus ylläpitää tiedonhallintalain mukaista tiedonhallintamallia.

Lakiehdotuksen mukaan sähkön sekä kaasun ja vedyn alkuperätakuurekisterien ylläpitäjät voisivat antaa tehtävän hoitamisen kokonaan omistamansa tytäryhtiön hoidettavaksi. Tällaisessa tilanteessa olisi huomioitava myös tiedonhallintaan liittyvien tehtävien siirtyminen tytäryhtiölle. Sähkön sekä kaasun ja vedyn alkuperätakuurekisterien ylläpitäjät voisivat myös hankkia

tehtävän järjestämiseksi tarvittavat palvelut osittain tai kokonaan sopimuskumppaninaan toimivalta palveluntuottajalta. Sähkön sekä kaasun ja vedyn alkuperätakuurekisterien ylläpitäjien tulisi ottaa huomioon tiedonhallintalain mukaisten vastuiden mahdollinen jakautuminen tällaisessa tilanteessa.

Osalla energianmyyjistä, -käyttäjistä ja -tuottajista tulee olemaan yhteyksiä useaan rekisterin ylläpitäjään. Rekisterien ylläpitäjien tulisi selvittää tarvetta tietoaaineistojen luovuttamiseen teknisen rajapinnan avulla muille alkuperätakuurekisterien ylläpitäjille. Tietoaaineistojen jonkin asteiselle luovuttamiselle voi olla tarvetta, jotta esimerkiksi energianmuuntoprosesseissa alkuperätakuiden peruutukset ja myönnöt voidaan hoitaa tehokkaasti ja asiakkaan kannalta sujuvasti.

Tiedonhallintalain 4 luvussa säädetään tietoturvallisuudesta. Tietoturvallisuudesta huolehtiminen olisi erityisen keskeistä Energiavirastossa, joka toimisi ehdotetun lain mukaan paitsi rekisterin ylläpitäjänä, myös valvontaviranomaisena. Energiavirasto on tiedonhallintayksikkö ja sen on io nykyisin huolehdittava tietoturvallisuudesta tiedonhallintalain mukaisesti. Ehdotetussa laissa valvontaviranomaisella olisi tiedonsaantioikeus, joka vastaa suurelta osin sen nykyistä tiedonsaantioikeutta. Tiedonsaantioikeus on rajattu välttämättömiin tietoihin perustuslakivaliokunnan ratkaisukäytännön edellyttämällä tavalla, mitä käsitellään myöhemmin luvussa 12.2. Energiaviraston valvontatoimivalta laajentuisi ehdotetun lain myötä, kun sähkön rekisterin ylläpitäjän lisäksi valvottavana olisi kaasun ja vedyn rekisterin ylläpitäjä ja lisäksi valvottavien tuotantolaitosten ja mahdollisesti myös arviointilaitosten määrä kasvaisi.

Tiedonhallintalain 4 lukua sovelletaan myös yksityisiin yhteisöihin siltä osin kuin ne hoitavat julkista hallintotehtävää (tiedonhallintalaki 3 §:n 4 momentti). 4 lukua sovelletaan siis myös sähkön sekä kaasun ja vedyn alkuperätakuurekisterien ylläpitäjiin, sillä ne hoitavat alkuperätakuuita myöntäessään, siirtäessään, peruttaessaan ja mitätöidessään julkista hallintotehtävää. Rekisterien ylläpitäjien on huolehdittava tietoturvallisuudesta 4 luvun mukaisesti, kun ne käsittelevät tietoja, joita ne saavat hoitaessaan alkuperätakuuihin liittyviä tehtäviään.

Lakiehdotuksessa ei esitetä muutoksia suhteessa tiedonhallintalain 5 luvussa säädettyihin tietoaaineistojen muodostamista ja luovutustapaa koskeviin vaatimuksiin.

Lakiehdotuksessa säädetään tietojen säilyttämisvelvollisuudesta, joka koskee niitä energiamyyjien, energiantuotantolaitosten haltijoiden ja rekisterin ylläpitäjien sekä arviointilaitosten tietoja, joihin valvontaviranomaisella on lakiehdotuksen mukainen tiedonsaantioikeus. Tietojen säilyttämisvelvollisuus kestäisi kuusi vuotta.

Mitä tulee tietojen julkisuuteen ja salassapitoon, lakiehdotuksessa säädetään erikseen, että valvontaviranomaisella olisi oikeus salassapitosäännösten estämättä saada sähkön sekä kaasun ja vedyn alkuperätakuurekisterien ylläpitäjiltä sekä arviointilaitokselta alkuperätakuulain ja sen nojalla annettujen säännösten noudattamisen valvontaa varten välttämättömiä tietoja. Salassapidettävien tietojen saamisen välttämättömyyttä perustellaan tarkemmin luvussa 12.2.

Lakiehdotuksen taloudelliset vaikutukset tiedonhallinnan kannalta liittyvät ennen kaikkea siihen, että Energiavirastolle sekä kaasun ja vedyn alkuperätakuurekisterin ylläpitäjälle tulisi lisätyötä uusien rekisterin ylläpitäjän tehtävien myötä. Energiavirastolle aiheutuisi lisätyötä ja siten kustannuksia lämmön ja jäähdytyksen alkuperätakuurekisterin käynnistämiseen liittyvistä tehtävistä, kuten tietojärjestelmän ja menettelyiden luomisesta sekä toiminnanharjoittajien ohjeistuksesta. Samoin kaasun ja vedyn rekisterin ylläpitäjälle aiheutuisi tietojärjestelmäkustannuksia sähköisen alkuperätakuurekisterin päivittämisestä vastaamaan lakiehdotuksen mukaista sääntelyä.

5 Muut toteuttamisvaihtoehdot

5.1 Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset

Sääntelyn toteuttamisvaihtoehtojen ja niiden vaikutusten tarkastelu on jaoteltu energiamuodon perusteella sähköön, kaasuun ja vetyyn sekä lämpöön ja jäähtymykseen sekä rekisterien ylläpitäjien valintaan.

5.1.1 Sähkö

RED II:ssa velvoitetaan jäsenvaltiot myöntämään alkuperätakuut ainoastaan uusiutuvilla energialähteillä tuotetulle sähkölle. Kansallisesti on kuitenkin havaittu tarve myös ydinvoiman alkuperätakuille. Useilla sähkönmyyjillä on jo tällä hetkellä ydinvoimaan tai yleisemmin päästötönmään sähkön perustuvia sähkötuotteita. Alkuperätakuiden myöntämisen ja varmennusvelvoitteen laajentaminen ydinvoimalla tuotettuun sähköön muuttaa ydinvoimalla tuotetun sähkön alkuperän ilmoittamisen läpinäkyvämmäksi asiakkaille ja vähentää kaksoislaskennan riskiä ydinvoimalla tuotetun sähkön osalta. Tällä hetkellä ydinvoimalla tuotetun sähkön kaksoislaskenta on mahdollista, koska sähkön myyjien tosiasiallisen tuotantotavan perusteella ydinvoimalla tuotetuksi ilmoittaman sähkön määrä on mukana myös jäännösjakaumassa. Vaihtoehtona olisi ollut myös alkuperätakuiden myöntäminen kaikelle sähkön tuotannolle, mukaan lukien fossiilisilla energialähteillä tuotettu sähkö. Valmistelun aikana on kuitenkin arvioitu, että fossiilisilla energialähteillä tuotetun sähkön alkuperätakuut eivät toisi olennaista lisäarvoa sähkön tuottajille tai kuluttajille. Lisäksi kaksoislaskennan riski fossiilisilla energialähteillä tuotetun sähkön osalta arvioidaan olevan vähäinen.

Direktiivin mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että samalle tuotannolle myönnetyn alkuperätakuun markkina-arvo otetaan asianmukaisesti huomioon asiaan liittyvässä tukijärjestelmässä. Velvoite koskee ainoastaan direktiivin implementoinnin jälkeen myönnettäviä tukia, eli sääntelyllä ei olisi vaikutusta sellaisen tuetun sähkön tuotannon osalta, jolle tuki on myönnetty ennen uuden lain voimaantuloa. Sähkön tuotantoa, jolle tukea myönnettäisiin uuden lain voimaantulon jälkeen, ei esityksessä myöskään rajattaisi alkuperätakuiden myöntämisen ulkopuolelle. Tämän katsotaan olevan selkein ratkaisu asiakkaiden ja tuottajien kannalta. Ehdotetun lain voimaantulon jälkeen myönnettyssä tuessa tulisi kuitenkin huomioida RED II:n velvoitteen mukaisesti alkuperätakuun markkina-arvo tuen määrässä. Velvoite koskee niin olemassa olevia kuin uusia tukijärjestelmiä. Lisäksi alkuperätakuussa olisi direktiivin vaatimusten mukaisesti ilmoitettava laitoksen mahdollinen hyötyminen investointituesta tai muusta kansallisesta tukijärjestelmästä.

Ehdotuksen mukainen alkuperältään uusiutuvaksi tai ydinvoimalla tuotetuksi ilmoitetun sähkön varmennusvelvoite on sähkömarkkinadirektiivin ja RED II:n vaatimuksia laajempi. Velvoite koskee sähkön myyjien lisäksi tietyissä tilanteissa sähkön käyttäjiä ja tuottajia. Varmennusvelvoite on pitkälti saman sisältöinen jo voimassa olevassa sähkön alkuperätakuulaissa. Nykyistä lakia sovellettaessa varmennusvelvollisuus on koettu raskaaksi niissä tilanteissa, joissa sähkönkäyttäjä myös tuottaa sähköä pääasiassa omaan käyttöönsä. Tällainen tilanne voi syntyä esimerkiksi silloin, kun kauppakeskuksen katolla tuotetaan sähköä aurinkopaneeleilla ja kauppakeskus haluaa käyttää tietoa itse tuotetun uusiutuvan sähkön käytöstä markkinoinnissaan. Hallinnollisen taakan pienentämiseksi varmennusvelvoite ei lakiehdotuksen mukaan siten koskisi enää jatkossa sähkönkäyttäjää, joka myös tuottaa sähköä omaan käyttöönsä teholtaan alle yhden megavolttiampeerin suuruudessa voimalaitoksessa. Poikkeus varmennusvelvoitteesta koskee kaksoislaskennan välttämiseksi ainoastaan niitä tilanteita, joissa tuotannolle ei ole haettu alkuperätakuuta.

5.1.2 Kaasu ja vety

Ehdotetulla lailla asetettaisiin alkuperältään uusiutuvaksi ilmoitettavan kaasun ja vedyn myynnille ja käytölle varmennusvelvoite, vaikka RED II -direktiivi ei tähän velvoita. Varmennusvelvoitteen myötä voidaan välttää kaksoislaskentaa kaasun ja vedyn osalta ja luoda alkuperätakuujärjestelmästä läpinäkyvämpi asiakkaan kannalta. Hallinnollisen taakan vähentämiseksi varmennusvelvoitteeseen esitetään poikkeusta, jonka myötä alkuperätakuilla varmentaminen ei olisi pakollista niissä tilanteissa, joissa kaasun tai vedyn alkuperästä ei ole epäselvyyttä ja tuotannolle ei ole haettu alkuperätakuuta. Kaasun tai vedyn alkuperästä ei voida katsoa olevan epäselvyyttä, jos kaasua tai vetyä ei syötetä maakaasuverkkoon, vaan siirretään tuotannosta kuluutukseen maakaasuverkon ulkopuolista kaasuputkea pitkin. Suurin osa uusiutuvasta kaasusta tuotetaan maakaasuverkon ulkopuolella ja offgrid-kaasun kuljettaminen autokuljetuksena paineistettuna tai nesteytettynä käytettäväksi kauempana sijaitsevaan käyttöpaikkaan tai syötettäväksi kaasuverkkoon on yleistymässä. Järjestelmän luotettavuuden takaamiseksi autokuljetuksina siirretyn uusiutuvan kaasun myyntiä ja käyttöä koskisi varmennusvelvoite. Uusiutuvan vedyn tuotanto on vielä vähäistä.

Alkuperätakuuta myönnettäisiin myös tukea saaneelle uusiutuvan kaasun ja vedyn tuotannolle. Tämän katsotaan olevan selkein ratkaisu asiakkaiden ja tuottajien kannalta. Biokaasun ja uusiutuvan vedyn tuotannon kannattavuus ei vielä usein yllä markkinaehtoisuuteen, joten tukea saaneen tuotannon osuus kaikesta tuotannosta on huomattava. Kuten edellä alaluvussa 5.1.1 on todettu, ehdotetun lain voimaantulon jälkeen myönnettyssä tuessa tulisi kuitenkin huomioida RED II:n velvoitteen mukaisesti alkuperätakuun markkina-arvo tuen määrässä. Lisäksi alkuperätakuussa olisi direktiivin vaatimusten mukaisesti ilmoitettava laitoksen mahdollinen hyötyminen investointituesta tai muusta kansallisesta tukijärjestelmästä.

RED II:ssa velvoitetaan jäsenvaltiot myöntämään alkuperätakuut kaikelle uusiutuvilla energialähteillä tuotetulle kaasulle. Kestävyyskriteerien täyttyminen ei näin ollen voi olla edellytyksenä kaasun alkuperätakuun myöntämiselle. Alkuperätakuilla ei ole roolia liikenteen jakeluvelvoitejärjestelmässä.

Biokaasua tuotetaan ja käytetään eri kohteissa eri laatuksena. Maakaasuverkkoon voidaan syöttää vain verkkokelpoista metaania kun taas maakaasuverkon ulkopuolella käytettävä kaasu voi joissain käyttökohteissa (esimerkiksi lämmön tuotanto biokaasulla) olla laadultaan erilaista ja metaanipitoisuudeltaan alhaisempaa kuin maakaasuverkkoon syötettävä kaasu. Uusiutuva kaasu voi olla myös paineistettua (compressed bio gas, CBG) tai nesteytettyä (liquefied bio gas, LBG). Eri kaasulaaduille myönnettyjä alkuperätakuuta voidaan käyttää ristiin. Alkuperätakuu myönnetään energiasisällön perusteella, joten raakakaasun verkkokaasua alhaisempi metaanipitoisuus otetaan huomioon myönnettävien alkuperätakuiden määrässä. Eri kaasulaaduille myönnettävät toisistaan erilliset alkuperätakuut olisivat vähentäneet huomattavasti järjestelmän joustavuutta. Kaasun alkuperätakuuta peruuttamalla on mahdollista varmentaa kaasun uusiutuva alkuperä ja vedyn alkuperätakuuta peruuttamalla vedyn uusiutuva alkuperä. Vedyn ja kaasun alkuperätakuuta ei ole mahdollista käyttää ristiin.

5.1.3 Lämpö ja jäähdytys

RED II:ssa velvoitetaan jäsenvaltiot myöntämään alkuperätakuut ainoastaan uusiutuvilla energialähteillä tuotetulle lämmölle ja jäähdytykselle. Kansallisesti on kuitenkin havaittu tarve myös hukkalämmön ja -kylmän alkuperätakuille. Useilla lämmönmyyjillä on tällä hetkellä alkuperältään määriteltyjä lämpötuotteita ja näistä osa perustuu joko kokonaan tai osittain hukkalämpöön. Asiakkaita kiinnostavat uusiutuvilla energialähteillä tuotetun lämmön ja jäähdytyksen lisäksi myös muut vähäpäästöiset lämmön ja jäähdytyksen tuotteet.

Alkuperätakuuta myönnettäisiin myös tukea saaneelle lämmön ja jäähdytyksen tuotannolle. Tämän katsotaan olevan selkein ratkaisu asiakkaiden ja tuottajien kannalta. Edellä alaluvussa 5.1.1 todetun mukaisesti ehdotetun lain voimaantulon jälkeen myönnettyssä tuessa tulisi kuitenkin huomioida RED II:n velvoitteen mukaisesti alkuperätakuun markkina-arvo tuen määrässä. Lisäksi alkuperätakuussa olisi direktiivin vaatimusten mukaisesti ilmoitettava laitoksen mahdollinen hyötyminen investointituesta tai muusta kansallisesta tukijärjestelmästä.

Ehdotetulla lailla asetettaisiin alkuperältään uusiutuvaksi tai hukkalämmöksi tai -kylmäksi ilmoitetun lämmön ja jäähdytyksen myynnille ja käytölle varmennusvelvoite, vaikka RED II:ssa jäsenvaltioita ei tähän velvoiteta. Jos alkuperältään määritellyn lämmön ja jäähdytyksen myynnille ei asetettaisi varmennusvelvoitetta, käytössä tulisi todennäköisesti olemaan useita erilaisia menetelmiä alkuperän ilmoittamiseen. Tällä hetkellä alkuperän ilmoittamisen järjestelmät ovat yhtiökohtaisia. Varmennusvelvoitteen myötä alkuperätakuujärjestelmästä tulee läpinäkyvämpi asiakkaan kannalta. Hallinnollisen taakan vähentämiseksi varmennusvelvoitteeseen lakiehdotuksessa esitetään poikkeussäännöstä, jonka mukaan alkuperätakuilla varmentaminen ei olisi pakollista niissä tilanteissa, joissa lämmön tai jäähdytyksen alkuperästä ei ole epäselvyyttä ja tuotannolle ei ole haettu alkuperätakuuta. Lämmön ja jäähdytyksen alkuperästä ei voida katsoa olevan epäselvyyttä, jos kyseessä on esimerkiksi kiinteistökohtainen lämmitys tai kaukolämpöverkko, jossa kaikki lämpö tuotetaan uusiutuvilla energialähteillä.

Lämmön ja jäähdytyksen siirtoon käytettävät verkot ovat paikallisia ja näin ollen lämmön ja jäähdytyksen siirtäminen kaupunkien tai valtioiden välillä on joitain poikkeuksia lukuun ottamatta mahdotonta. RED II -direktiivissä jäsenvaltiot velvoitetaan tunnustamaan toisten jäsenvaltioiden direktiivin mukaisesti myöntämät lämmön ja jäähdytyksen alkuperätakuut eikä siten fyysistä yhteyttä tuotannon, jolle alkuperätakuut on myönnetty, ja kulutuksen, jonka alkuperä varmennetaan alkuperätakuilla, välillä voitaisi kansallisessa sääntelyssä edellyttää. Lämmön ja jäähdytyksen alkuperätakuiden siirrettävyyteen sovelletaan siten samoja sääntöjä ja periaatteita kuin sähkön ja kaasunkin osalta.

RED II:ssa velvoitetaan jäsenvaltiot myöntämään alkuperätakuut kaikelle uusiutuvista energialähteistä tuotetulle lämmölle ja jäähdytykselle. Lämmön ja jäähdytyksen alkuperätakuuta voidaan myöntää niin kiinteistökohtaiselle lämmitykselle ja jäähdytykselle, teollisuuden lämmitykselle ja jäähdytykselle kuin kaukolämmölle ja -jäähdytyksellekin. Lämmön ja jäähdytyksen alkuperätakuuta voidaan käyttää ristiin eri tuotantomuotojen välillä. Tuotetun lämmön lämpötila vaihtelee kohteittain suuresti, esimerkiksi teollisuushöyryn ja kaukolämpöverkkoon tuotetun lämmön lämpötilaero voi olla suuri. Alkuperätakuut kuitenkin myönnetään energiasisällön mukaan, jolloin lämpötilaero otetaan huomioon myönnettävien alkuperätakuiden määrässä. Eri lämmitysmuodoille myönnettävät toisistaan erilliset alkuperätakuut vähentäisivät huomattavasti järjestelmän joustavuutta.

5.1.4 Rekisterien ylläpitäjät

Ehdotetulla lailla sähkön alkuperätakuurekisterin ylläpitäjäksi nimettäisiin sähkön järjestelmävastaavaksi määrätty kantaverkonhaltija, tällä hetkellä Fingrid Oyj ja kaasun ja vedyn alkuperätakuurekisterin ylläpitäjäksi kaasun järjestelmävastaavaksi määrätty siirtoverkonhaltija, tällä hetkellä Gasgrid Finland Oy. Lämmön ja jäähdytyksen osalta rekisterin ylläpitäjänä toimisi Energiavirasto. Rekisterien ylläpitäjien osalta tarkasteltiin myös vaihtoehtoa, jossa yksi rekisterin ylläpitäjä olisi vastannut sähkön, kaasun, vedyn, lämmön ja jäähdytyksen alkuperätakuurekisteristä. Tätä vaihtoehtoa olisivat puoltaneet mahdolliset kustannushyödyt alkuperätakuurekisterin järjestämisessä sekä pienempi hallinnollinen taakka niille energian tuottajille, jotka joutuvat ehdotetun mukaisessa tilanteessa asioimaan useamman rekisterin ylläpitäjän kanssa, kuten

esimerkiksi sähköä ja lämpöä tuottavat toimijat. Erillisiä rekisterien ylläpitäjiä puolsivat nimittävien tahojen, erityisesti sähkön kantaverkonhaltijan ja kaasun siirtoverkonhaltijan osaaminen tietystä energiamuodosta sekä sähkön osalta Fingrid Oyj:n kokemus sähkön alkuperätakuurekisterin ylläpitäjän tehtävästä. Gasgrid Finland Oy on ylläpitänyt biokaasusertifikaattijärjestelmää. Rekisterin ylläpitäjien energiamuotokohtaisen ja alkuperätakuujärjestelmään liittyvän osaamisen arvioitiin myös osaltaan tehostavan rekisterin ylläpitäjänä toimimista ja mahdollistavan kustannushyötyjä.

5.2 Muiden jäsenvaltioiden suunnittelemat tai toteuttamat keinot

RED II:n täytäntöönpanon vaihe alkuperätakuusäntelyn osalta vaihtelee jäsenvaltioissa. Muutamilla jäsenvaltioilla on jo entuudestaan käytössä alkuperätakuujärjestelmä tai vapaaehtoinen sertifikaattijärjestelmä biokaasulle.

5.2.1 Ruotsi

Ruotsissa on tällä hetkellä käytössä sähkön alkuperätakuujärjestelmä, josta säädetään lailla sähkön alkuperätakuista (lag (2010/601) om ursprungsgarantier för el), jota on muutettu vuonna 2017 (lag om ändring i lagen (2010:601) om ursprungsgarantier för el, 2017/327). Alkuperätakuuta myönnetään kaikkiin energialähteisiin perustuvalle sähkölle. Nykyisin esimerkiksi fossiilista energialähteistä tuotetulle sähkölle voidaan myöntää oma alkuperätakuunsa ja ydinvoimalle omansa.

RED II:n toimeenpanon myötä rekisterin ylläpitäjänä tulee toimimaan alkuperätakuulainsäädännön toimeenpanosta vastaava viranomaisen Energimyndigheten, joka toimii jo nykyisin sähkön alkuperätakuiden rekisterin ylläpitäjänä. Energimyndigheten myös valvoo alkuperätakuiden myöntämistä, siirtämistä ja peruuttamista. Alkuperätakuut on peruutettava viimeistään 12 kuukauden päästä energiayksikön tuottamisen jälkeen.

Alkuperätakuujärjestelmä on tarkoitus rahoittaa alkuperätakuujärjestelmän käyttäjiltä kerättävillä maksuilla.

Uusiutuvista energialähteistä peräisin olevalle sähkölle myönnetään Ruotsissa taloudellista tukea vihreiden sertifikaattien kautta. RED II:n mukaan alkuperätakuun markkina-arvo on otettu huomioon, jos taloudellista tukea myönnetään kaupattavien vihreiden sertifikaattien järjestelmällä.

5.2.2 Tanska

Tanskassa sähkön alkuperätakuista säädetään sähkönjakelua koskevassa laissa (Bekendtgørelse af lov om elforsyning, LBK nr 119 af 06/02/2020) sekä kahdella viranomaisen (Energistyrelsen) määräyksellä (Bekendtgørelse om oprindelsesgaranti for VE-elektricitet (BEK nr 1323 af 30/11/2010)) ja Bekendtgørelse om deklaration af elektricitet til forbrugere (BEK nr 1322 af 30/11/2010)).

Tanskassa rekisterin ylläpitäjänä toimii nykyisin kantaverkkoyhtiö Energinet. Se myöntää, siirtää ja peruuttaa alkuperätakuut uusiutuvalla energialla tuotetulle sähkölle. Energinet hoitaa lisäksi vapaaehtoista sertifikaattijärjestelmää biokaasulle, josta jalostetaan biometaanina, jota syötetään kaasuverkkoon. Alkuperätakuusäntelyn noudattamista valvoo Energistyrelsen. RED II –direktiivin toimeenpanon jälkeen kantaverkkoyhtiö Energinet tulee toimimaan sähkön ja maakaasuverkkoon syötetyn kaasun alkuperätakuurekisterin ylläpitäjänä ja Energistyrelsen kaukolämmön ja -jäähdytyksen alkuperätakuurekisterin ylläpitäjänä.

Tanskassa alkuperätakuita myönnetään vain uusiutuvalla energialla tuotetulle energialle, eikä se ole suunnitellut alkuperätakuiden myöntämistä muilla energialähteillä tuotetulle energialle myöskään jatkossa. Lämmön ja jäähdytyksen osalta alkuperätakuita on suunniteltu myönnettävän vain kaukolämmölle ja -jäähdytykselle, ei rakennuskohtaiselle tai teollisuuden lämmitykselle ja jäähdytykselle.

Järjestelmän hallinnointi aiotaan rahoittaa siten, että alkuperätakuujärjestelmän käyttäjät maksavat alkuperätakuiden hakemisesta, myöntämisestä, siirtämisestä ja peruuttamisesta syntyvät kustannukset.

5.2.3 Viro

Virossa on tällä hetkellä alkuperätakuujärjestelmä sähkölle ja biokaasulle. Sähkön ja biometaanin alkuperätakuujärjestelmistä säädetään kahdessa laissa (Electricity Market Act, RT I 2003 25, 153, ja Natural Gas Act, RT I 2003, 21, 128). 1.7.2021 alkaen alkuperätakuita tullaan sääntämään energiasektorin organisointia koskevassa laissa (Energy Sector Organization Act, RT I 05.07.2016, 3). RED II:n toimeenpanon myötä alkuperätakuita on suunniteltu myönnettävän sähkön ja biokaasun lisäksi uusiutuvalla lämmöllä ja jäähdytykselle, uusiutuvilla energialähteillä tuotetulle vedylle sekä hiilineutraalille tuotannolle, millä tarkoitetaan esimerkiksi vetyä, joka on tuotettu fossiilisista energialähteistä ja jonka tuotannosta syntynyt hiilidioksidi on otettu talteen CCS- tai CCU-teknologialla. Rekisterin ylläpitäjänä tulisi toimimaan Elering AS, joka toimii sähkö- ja kaasuverkon siirtoverkonhaltijana. Biokaasun alkuperätakuita myönnetään niin verkkoon syötetylle kuin offgrid-kaasullekin.

Biokaasun alkuperätakuujärjestelmän hallinnointi rahoitetaan tällä hetkellä päästöoikeuksien huutokaupasta saaduilla tuloilla. Sähkön alkuperätakuujärjestelmä taas rahoitetaan sähkön loppukäyttäjiltä perittävällä uusiutuvan energian maksulla. RED II:n toimeenpanon jälkeen alkuperätakuujärjestelmä on suunnitelmassa rahoittaa kokonaisuudessaan loppukäyttäjiltä perittävällä uusiutuvan energian maksulla.

Alkuperätakuita tulisi RED II:n toimeenpanon jälkeen myöntämään myös tukea saaneelle tuotannolle, mutta alkuperätakuita ei myönnettäisi tuottajalle vaan nämä myytäisiin julkisessa huutokaupassa. Biokaasun osalta mahdollinen tuki maksetaan vasta alkuperätakuiden myöntämisen jälkeen ja alkuperätaкуut ovat edellytys tuen myöntämiselle. Biokaasun alkuperätakuiilla on linkitys liikenteen jakeluvelvoitteeseen.

Alkuperätakuiden voimassaoloaika tulisi olemaan 18 kuukautta, mutta alkuperätakuiden siirto muuten kuin energian fyysisen siirron yhteydessä olisi mahdollista ainoastaan 12 kuukauden kuluessa tuotannosta.

6 Lausuntopalaute

Esitysluonnos oli lausunnoilla 6 päivästä heinäkuuta 24 päivään elokuuta 2020 lausuntopalvelu.fi-verkkopalvelussa. Lausuntoa pyydettiin seuraavilta tahoilta: maa- ja metsätalousministeriö, oikeusministeriö, valtiovarainministeriö, ympäristöministeriö, Energiavirasto, Kilpailu- ja kuluttajavirasto, Verohallinto, AFRY Finland Oy, Bioenergia ry, DNV GL Business Assurance Finland Oy Ab, Elinkeinoelämän Keskusliitto EK ry, Enemi Oy, Energiateollisuus ry, Fingrid Oyj, Gasgrid Finland Oy, Grexel Systems Oy, Inspecta Sertifiointi Oy, Kaupan liitto ry, Kiinteistöliitto ry, Kuluttajaliitto ry, Metsäteollisuus ry, Motiva Oy, Suomen Kuntaliitto ry, Suomen Omakotiliitto ry, Paikallisvoima ry, Suomen Biokierto ja Biokaasu ry, Suomen EIFi Oy, Suomen Kaasuyhdistys ry, Suomen luonnonsuojeluliitto ry, Suomen Lähienergialiitto ry, Suomen Tuulivoimayhdistys ry, Suomen Yrittäjät ry ja Teqniq Wind Oy.

Lausuntoja saatiin 22. Lausunnon antoivat oikeusministeriö, valtiovarainministeriö, ympäristöministeriö, Energiavirasto, Verohallinto, Bioenergia ry, Energiateollisuus ry, Fingrid Oyj, Gasgrid Finland Oy, Gasum Oy, Helen Oy, Ilmatar Windpower Oyj, Kuluttajaliitto ry, Paikallisoima ry, Suomen Biokierto ja Biokaasu ry, Suomen Kaasuyhdistys ry, Suomen Kuntaliitto ry, Suomen Lähiennergialiitto ry, Suomen Omakotiliitto ry, Suomen Sähkönkäyttäjät ry ja UPM-Kymmene Oyj. Lisäksi yksi lausunto saatiin yksityishenkilöltä. Lausuntopyyntö ja saadut lausunnot ovat lausuntopalvelu.fi -sivustolla ja valtioneuvoston hankeikkunan julkisessa palvelussa osoitteessa valtioneuvosto.fi/hankkeet tunnuksella TEM040:00/2019. Valtiovarainministeriön lausunto on saatavilla ainoastaan valtioneuvoston hankeikkunassa.

Lausunnoissa pidettiin alkuperätakuujärjestelmän laajennusta pääosin myönteisenä asiana. Energiateollisuus ry ja ympäristöministeriö kaipasivat kuitenkin tarkempia perusteluja alkuperätakuujärjestelmän laajennuksen uusiutuvaa energiaa lisäävälle vaikutukselle.

Ehdotetut poikkeukset varmennusvelvoitteeseen saivat paljon kannatusta. Ylipäättään lausunnoissa peräänkuulutettiin hallinnollisen taakan vähentämistä.

Lausunnoissa esitettiin myös jonkin verran lakitekniisiä huomioita, jotka on huomioitu esityksen viimeistelyssä.

Sähkö

Laajalti kiitosta sai alkuperätakuujärjestelmän laajentaminen ydinvoimaan. Energiateollisuus ry ja Paikallisoima ry kannattivat järjestelmän laajentamista koskemaan kaikkea sähkön myyntiä, jossa sähkön alkuperä on tuotteistettu. Ilmatar Windpower Oyj:n mielestä olisi tärkeää, että tuotettu tuotanto ei saisi alkuperätakuuta tai vaihtoehtoisesti tuetun tuotannon saamat alkuperätakuut eriytettäisiin markkinaehtoisen tuotannon alkuperätakuista.

Paikallisoima ry:n mielestä laskuilla olevaa tietomäärää ei tulisi lisätä, vaan asiakasta tulisi ohjata laskulla tarkastelemaan alkuperätakuuta ja jäännösjakaumaa myyjän internetsivuilla. Helen Oy:n lausunnon mukaan asiakkaat toivovat laskulta ensisijaisesti selkeyttä ja kaikki vaadittavat tiedot sähkön alkuperästä ja päästöistä pitäisi voida ilmoittaa internetsivuilla. Energiateollisuus ry ja Paikallisoima ry ottivat kantaa alkuperätietojen ilmoittamisen tiheyteen. Molempien mielestä olisi riittävää ilmoittaa tiedot vuositasolla, koska sähkön alkuperä määritellään tuotetasolla vain kerran vuodessa. Energiateollisuus ry toivoi selvennystä alkuperätakuilla varmennetulle sähkölle ilmoitettavien ominaispäästöjen perusteisiin sekä käytetyn ydinpolttoaineen laskentasaäntöihin varmennetun ja varmentamattoman sähkön osalta.

Kaasu ja vety

Helen Oy ja Energiateollisuus ry kannattivat kaasun ja vedyn alkuperätakuujärjestelmien eriyttämistä. Energiateollisuus ry, Gasum Oy, Suomen Kaasuyhdistys ry ja Suomen Lähiennergialiitto ry pitivät tärkeänä, että kaasun alkuperätakuujärjestelmässä ovat mukana eri uusiutuvat kaasumuodot riippumatta siitä, ovatko ne kaasuverkon piirissä vai offgrid-biokaasulaitoksissa tuotettuja. Gasgrid Finland Oy esitti, että myös vähäpäästöinen kaasu, esimerkiksi ydinvoimalla tuotettu synteettinen kaasu, tulisi huomioida alkuperätakuujärjestelmässä. Energiateollisuus ry esitti, että vedyn osalta järjestelmään tulisi ottaa mukaan myös muilla kuin uusiutuvilla energialähteillä tuotettu vähähiilinen vety.

Bioenergia ry kiinnitti huomiota siihen, että kaasumaisen energian määritelmien ja säännöskohtaisten perustelujen perusteella ei ole yksiselitteistä, että määritelmien ja siten alkuperätakuiden

piiriin kuuluisi synteettisesti tuotettu, mutta bioperäinen metaani, joka on valmistettu uusiutuvan vedyn avulla.

Bioenergia ry, Suomen Biokierto ja Biokaasu ry sekä Gasgrid Finland Oy esittivät, että poikkeusta varmennusvelvollisuudesta laajennettaisiin koskemaan kaikkia tapauksia, joissa biokaasun tuotannon ja käytön välillä on selkeä pysyvä yhteys.

Useassa lausunnossa tuotiin esille biokaasun verokohtelua koskevan ratkaisun tärkeys.

Lämpö ja jäähdytys

Paikallisvoima ry esitti, että alkuperätakuujärjestelmän laajeneminen kaukolämmitykseen ja –jäähdytykseen tapahtuisi vapaaehtoisuuden pohjalta. Myös Suomen Kuntaliitto ry ja Energiateollisuus ry esittivät harkittavaksi, että lämmön ja kylmän alkuperätakuuvelvoite muutettaisiin lakiesityksessä vapaaehtoiseksi.

Energiateollisuus ry, Helen Oy ja ympäristöministeriö kiinnittivät huomiota siihen, että lämmön ja jäähdytyksen alkuperätakuilla ei ole yhteyttä fyysiseen energiaan. Helen Oy:n mielestä asiakkaan kannalta on hämmentävää, jos uusiutuvana markkinoitu kaukolämpö on tosiasiallisesti tuotettu fossiilisilla polttoaineilla ja tuotteen alkuperätakuu on ostettu markkinoilta. Ympäristöministeriön mukaan hallituksen esityksessä tulisi käydä läpi vaihtoehto, jossa lämmön ja jäähdytyksen alkuperätakuilla on yhteys fyysiseen energiaan.

Energiateollisuus ry ehdotti määritelmiin lisättäväksi lämmön ja jäähdytyksen käyttäjän määritelmät sekä huomautti, että hukkalämmön määritelmä ja energiamäärän laskenta tarvitsevat selkeitä ohjeita mahdollisimman pian. Energiateollisuus ry:n ja Helen Oy:n mielestä ehdotusta tulisi selvittää omakäyttölämmön osalta. UPM-Kymmene Oyj ehdotti, että Energiavirasto käynnistäisi yhteistyössä teollisuuden kanssa valmistelun kevyen ja yksinkertaisen menetelmän luomiseksi lämmölle ja hukkalämmölle myönnettäville alkuperätakuille.

Paikallisvoima ry, Kuntaliitto ja Energiateollisuus ry esittivät, että lämmön ja jäähdytyksen varmennusvelvollisuudesta tehtyä poikkeusta on täsmennettävä. Lausuntojen perusteella on epäselvää, mitä tarkoitetaan sellaisella tilanteella, jossa uusiutuvilla energialähteillä tuotettuna tai hukkalämpönä tai –kylmänä myydyin energian siirtäminen käyttöön tapahtuisi teknisesti siten, että lämmön tai jäähdytyksen alkuperästä ei ole epäselvyyttä. Erityisen ongelmallisena lausunnonantajat näkivät tilanteet, joissa kaukolämpöverkoissa käytetään uusiutuvan tai hukkalämmön lisäksi vähäisissä määrin fossiilisia polttoaineita huolto- ja käynnistystilanteissa sekä varavoimaloissa.

Todentaminen

Bioenergia ry, Suomen Biokierto ja Biokaasu ry sekä Energiateollisuus ry pitivät tärkeänä hallinnollisen taakan pitämistä mahdollisimman kevyenä. Hallinnollista taakkaa voidaan keventää esimerkiksi kevennettyjen todentamisjärjestelyjen mahdollistamisella pienille toimijoille ja muita tarkoituksia varten tehtävien laitosten todentamisten hyödyntämisellä. Ilmatar Windpower Oyj:n mielestä todentamistodistusten voimassaololle ei tulisi asettaa määräaikaa ainakaan tuulivoiman osalta. Oikeusministeriö kiinnitti huomiota siihen, että todentamistodistuksen uudistamisesta vastaavaa tahoa ei oltu selkeästi nimetty.

Rekisterinpitäjät

Bioenergia ry, Fingrid Oyj ja Suomen Sähkönkäyttäjät ry suhtautuivat kriittisesti siihen, että alkuperätakuiden rekisterinpitäjiksi ehdotettiin kolmea tahoa. Bioenergia ry:n mukaan erillisten rekisterien ylläpito muun muassa lisää järjestelmän ylläpidon kokonaiskustannusta. Fingrid Oyj suhtautui varauksella siihen, että sähkön rekisterinpitäjäys annettaisiin yksityiselle osakeyhtiölle. Suomen Sähkönkäyttäjät ry oli huolissaan siitä, että yksi ehdotetuista rekisterinpitäjistä eli Energiavirasto toimisi samalla myös valvontaviranomaisena. Bioenergia ry kiinnitti lausunnossaan huomiota myös siihen, että rekisterijärjestelmien hankinta ja ylläpitokulut olivat selvästi eri suuruisia rekisterinpitäjien välillä.

Energiavirasto toivoi lisäperusteluja sille, miksi Energiavirastolle ei anneta lakiehdotuksessa samanlaista subdelegointimahdollisuutta kuin kahdelle muulle ehdotetulle rekisterinpitäjälle. Energiavirasto vastusti myös oikaisuvaatimusmenettelyn käyttöönottoa. Gasgrid Finland Oy pyysi lausunnossaan täsmennystä siitä, mitä rekisterinpitäjän tehtävän järjestämiseksi tarvittavilla palveluilla tarkoitetaan.

Oikeusministeriö huomautti, että rekisterinpitäjän määritelmä sisältyy yleiseen tietosuojasetukseen, jossa rekisterinpitäjällä tarkoitetaan henkilötietojen käsittelyn tarkoituksen ja keinot määrittelevää tahoa. Oikeusministeriö katsoi, että alkuperätakuiden myöntämisestä ja peruuttamisesta vastaavan tahon nimittäminen rekisterinpitäjäksi ei ole kovin selkeä ratkaisu. Oikeusministeriö kiinnitti lausunnossaan huomiota myös siihen, että rekisterinpitäjän tehtävät tulisi säätää järjestelmävastaavaksi määrätylle kantaverkonhaltijalle ja maakaasujärjestelmän järjestelmävastaavaksi määrätylle siirtoverkonhaltijalle, ja ottaa huomioon, että tulevaisuudessa näitä tehtäviä hoitavat yhtiöt voivat muuttua nykytilanteesta.

Muutokset lausuntokierrokseen jälkeen

Lausuntojen perusteella on tehty useita muutoksia lakiehdotukseen. Kaasun ja vedyn alkuperätakuut eriytettiin ja rekisterinpitäjä-termi muutettiin alkuperätakuurekisterin ylläpitäjä -termiin. Sähkön sekä kaasun ja vedyn alkuperätakuurekisterin ylläpitäjän tehtävät säädettiin järjestelmävastaavaksi määrätylle kantaverkonhaltijalle Fingrid Oyj:n sijaan ja maakaasujärjestelmän järjestelmävastaavaksi määrätylle siirtoverkonhaltijalle Gasgrid Finland Oy:n sijaan. Lämmön ja jäähdytyksen 10 §:n 2 momentin mukaisen varmennusvelvollisuuden poikkeusta tarkennettiin niin, että kaukolämpöverkossa voidaan soveltaa poikkeusta, vaikka siinä siirrettävät tuotantolaitokset käyttäisivät uusiutuvien energialähteiden lisäksi vähäisessä määrin fossiilisia polttoaineita esimerkiksi tuotantolaitosten käynnistystilanteissa. Lain määritelmiä myös täsmennettiin ja lisättiin määritelmä muun muassa omakäyttölämmölle. Lisäksi valvontaviranomaisen päätöksen muutoksenhakusääntelystä poistettiin oikaisuvaatimusmenettely.

7 Säännöskohtaiset perustelut

7.1 Laki energian alkuperätakuista

1 luku. Yleiset säännökset

1 §. Lain soveltamisala. Ehdotetussa laissa säädettäisiin sähkön, kaasun, vedyn sekä lämmön ja jäähdytyksen alkuperätakuista ja alkuperän varmentamisesta alkuperätakuilla. Lisäksi laissa säädettäisiin sähkön alkuperän ilmoittamisesta.

2 §. Määritelmät. Pykälässä säädettäisiin lain keskeisistä määritelmistä.

Pykälän 1 kohdassa säädettäisiin alkuperätakuun määritelmästä. Määritelmä perustuisi RED II:n 2 artiklan toisen alakohdan 12 alakohdan mukaiseen alkuperätakuun määritelmään, mutta vastaisi ehdotettua kansallisen alkuperätakuujärjestelmän laajuutta. Uusiutuvan alkuperän osoittamisen lisäksi alkuperätakuulla voisi myös osoittaa ydinvoimalla tuotetun sähkön sekä hukkalämmön ja -kylmän alkuperän. Lisäksi alkuperätakuulla voisi osoittaa energiatehokkuusdirektiivin mukaisesti, että sähkö on tuotettu tehokkaalla yhteistuotannolla.

Pykälän 2 kohdassa säädettäisiin uusiutuvan energialähteen määritelmä, joka vastaisi RED II:n 2 artiklan toisen alakohdan 1 alakohdan mukaista uusiutuvista energialähteistä peräisin olevan energian määritelmää. Uusiutuvalla energialla tarkoitettaisiin tuuli- ja aurinkoenergiaa (aurinkolämpö ja aurinkosähkö) sekä geotermistä energiaa, ympäristön energiaa, vuorovesi- ja aaltoenergiaa ja muuta valtamerienergiaa, vesivoimaa ja biomassaa sekä kaatopaikoilla ja jätevedenpuhdistamoissa syntyvää kaasua ja biokaasua, joka ei ole peräisin fossiilisista lähteistä.

Määritelmän sisältö perustuu RED II:ssa säädettyyn. Määritelmään sisältyvällä geotermisellä energialla tarkoitetaan RED II:n 2 artiklan toisen alakohdan 3 alakohdan mukaisesti energiaa, joka on varastoitunut maaperän pinnan alle lämmön muodossa. Ympäristön energialla tarkoitetaan RED II:n 2 artiklan toisen alakohdan 2 alakohdan mukaisesti sellaista luonnollisesti esiintyvää lämpöenergiaa ja ympäristöön rajoitettuihin tiloihin keräytynyttä energiaa, joka voi olla varastoituna ympäröivään ilmaan, poistoilma pois lukien, pintaveteen tai jäteveteen. Biomassalla tarkoitetaan RED II:n 2 artiklan toisen alakohdan 24 alakohdan mukaisesti maataloudesta, kasvi- ja eläinperäiset aineet mukaan lukien, metsätaloudesta ja niihin liittyviltä tuotannonaloilta, myös kalastuksesta ja vesiviljelystä, peräisin olevien biologista alkuperää olevien tuotteiden, jätteiden ja tähteiden biohajoavaa osaa sekä biologista alkuperää olevien jätteiden, teollisuus- ja yhdyskuntajätteet mukaan lukien, biohajoavaa osaa. Biokaasulla tarkoitetaan RED II:n 2 artiklan toisen alakohdan 28 alakohdan mukaisesti biomassasta tuotettuja kaasumaisia polttoaineita.

Pykälän 3 kohdan mukaan uusiutuvalla kaasulla tarkoitettaisiin biokaasua sekä muuta uusiutuvilla energialähteillä tuotettua kaasua, pois lukien vety. Uusiutuvilla energialähteillä tuotettu kaasu voi tarkoittaa esimerkiksi uusiutuvilla energialähteillä tuotetusta vedystä valmistettua synteettistä metaania tai muuten uusiutuvilla energialähteillä tuotettua kaasua. Uusiutuva kaasu voisi olla myös paineistetussa tai nestemäisessä muodossa. Uusiutuvilla energialähteillä tuotettu vety rajattaisiin määritelmän ulkopuolelle vedyn ja muun kaasun alkuperätakuiden eriyttämisen vuoksi.

Pykälän 4 kohdassa määriteltäisiin uusiutuvilla energialähteillä tuotettu sähkö. Määritelmä vastaisi voimassa olevan sähkön alkuperätakuulain säännöstä. Pykälän 5 kohdassa säädettäisiin uusiutuvilla energialähteillä tuotetun lämmön ja jäähdytyksen määritelmästä.

Pykälän 6 ja 7 kohdissa säädettäisiin RED II:n 2 artiklan toisen alakohdan 9 alakohdan mukaisesti hukkalämmön ja hukkakylmän määritelmistä. Hukkalämmöllä ja -kylmällä tarkoitettaisiin teollisuus- tai sähköntuotantolaitoksissa tai palvelualalla sivutuotteena väistämättä syntyvää lämpöä tai kylmää, joka katoaisi käyttämättömänä ilmaan tai veteen, jos sitä ei johdettaisi kaukolämmitys- tai jäähdytysjärjestelmään, jos on käytetty tai käytetään yhteistuotantoprosessia tai jos yhteistuotanto ei ole mahdollista. RED II:n määritelmän mukaisesti hukkalämmön ja -kylmän tunnusmerkki on sen hyödyntäminen kaukolämmitys- tai kaukojäähdytysjärjestelmässä. RED II:n 2 artiklan toisen alakohdan 19 alakohdan mukaisesti kaukolämmityksellä tai kaukojäähdytyksellä tarkoitettaisiin termisen energian jakelua höyryn, kuuman veden tai jäähdytetyn nesteen muodossa keskitetyistä tai hajautetuista tuotantolähteistä verkoston välityksellä useisiin

rakennuksiin tai kohteisiin käytettäväksi lämmitykseen tai jäähdytykseen sisätiloissa tai prosesseissa. Kotimaisissa jätteenpolttolaitoksissa jätteenpoltto liittyy kiinteästi energian hyötykäyttöön, eikä jätteenpoltosta saatavaa lämpöä ole katsottavissa hukkalämmöksi.

Pykälän 8–10 kohdissa säädettäisiin ehdotetun lain voimaan tullessa voimassa olevan sähkön alkuperätakuulain määritelmiä vastaavasti yhteistuotannon, tehokkaan yhteistuotannon ja yhteistuotannolla tuotetun sähkön määritelmistä. Määritelmät perustuvat energiatehokkuusdirektiiviin.

Pykälän 11 kohdassa säädettäisiin voimalaitoksen omakäyttölaitteista. Tässä kohdassa tarkoitettuihin omakäyttölaitteista säädetään sähkön ja eräiden polttoaineiden valmisteverosta annetun lain (1260/1996) 2 §:n 13 kohdan nojalla annetussa kauppa- ja teollisuusministeriön asetuksessa voimalaitoksen omakäyttölaitteista (309/2003). Valtuutus on alun perin ollut kyseisen lain 2 §:n 13 kohdassa, mutta on pykälään tehdyn muutoksen myötä siirretty pykälän 11 kohtaan. Pykälän 12 kohdassa säädettäisiin omakäyttölämmöstä. Omakäyttölämmön määritelmän perusteena on hyödynnetty lakiin sähkön ja eräiden polttoaineiden valmisteverosta (1260/1996) liittyvää Verohallinnon ohjeistusta.

Pykälän 13 kohdassa säädettäisiin sähkön jäännösjakaumasta RED II:n 2 artiklan toisen alakohdan 13 alakohdan määritelmään perustuen.

Pykälän 14 kohdan mukaan sähkönkäyttäjällä tarkoitettaisiin sähkön loppukäyttäjää sekä luonnollista henkilöä tai oikeushenkilöä, joka toimittaa sähköä vain muille samaan konserniin kuuluville yhtiöille taikka kiinteistön tai sitä vastaavan kiinteistöryhmän sisäisen verkon kautta. Määritelmä vastaisi lain voimaan tullessa voimassa olleen sähkön alkuperätakuulain määritelmää. Konsernilla tarkoitettaisiin kirjanpitolain 6 §:n mukaista konsernia.

Pykälän 15 kohdan määritelmä sähkön loppukäyttäjistä vastaisi sähkömarkkinalain (588/2013) 3 §:n 18 kohdan määritelmää.

Pykälän 16 kohdassa säädettäisiin kaasunkäyttäjän määritelmästä. Vastaavasti kuin sähkönkäyttäjän osalta, kaasunkäyttäjä viittaisi sekä loppukäyttäjään että luonnolliseen henkilöön tai oikeushenkilöön, joka toimittaa kaasua vain muille samaan konserniin kuuluville yhtiöille taikka kiinteistön tai sitä vastaavan kiinteistöryhmän sisäisen verkon kautta. Kaasun loppukäyttäjän määritelmä vastaisi maakaasumarkkinalain (587/2017) 3 §:n 28 kohdan määritelmää. Pykälän 17 kohdassa säädettäisiin vastaavasti vedynkäyttäjän määritelmästä.

Pykälän 18 kohdassa säädettäisiin lämmön ja jäähdytyksen käyttäjän määritelmästä. Lämmön ja jäähdytyksen käyttäjällä tarkoitettaisiin sekä loppukäyttäjää että lämmön ja jäähdytyksen loppuasiakasta. Loppukäyttäjällä tarkoitettaisiin energiatehokkuuslain (1429/2014) mukaisesti luonnollista henkilöä ja oikeushenkilöä, joka käyttää energiaa tai lämmintä käyttövedtä riippumatta siitä, onko tällä sopimussuhdetta kyseisen energian tai lämpimän käyttöveden toimittajan kanssa. Lämmön ja jäähdytyksen loppuasiakkaalla tarkoitettaisiin energiatehokkuuslain määritelmää vastaavasti luonnollista henkilöä tai oikeushenkilöä, joka ostaa lämpöä tai jäähdytystä tai molempia omaa loppukäyttöään varten. Loppuasiakas voisi käyttää energian itse tai toimittaa sen edelleen loppukäyttäjälle. Loppuasiakkaalla olisi energianhankintaa koskeva sopimus lämmön tai jäähdytyksen myyjän kanssa. Loppuasiakas voisi olla esimerkiksi asunto-osakeyhtiö, joka toimittaisi energian edelleen asukkaille, eli loppukäyttäjille. Loppuasiakas ja loppukäyttäjä voisivat myös olla sama tahon.

Pykälän 19 kohdan mukaan energianmyyjä olisi yleisnimitys sähkön, kaasun, vedyn, lämmön ja jäähdytyksen toimittajille.

Pykälän 20 kohdassa säädettäisiin arviointilaitoksen määritelmästä. Arviointilaitoksella tarkoitettaisiin valvontaviranomaisen hyväksymää ETA-alueella toimivaa yhteisöä, joka täyttää arviointilaitokselle 25 §:n 1 momentissa säädetyt vaatimukset. Arviointilaitoksena ei voisi toimia luonnollinen henkilö.

3 §. *Energian alkuperätakuut.* Pykälässä säädettäisiin niistä energia- ja tuotantomuodoista, joille alkuperätakuu voidaan myöntää. Alkuperätakuuta voitaisiin myöntää sähkölle, kaasulle, vedylle sekä lämmölle ja jäähdytykselle. Mikäli energia olisi vain osittain esimerkiksi uusiutuvilla energialähteillä tuotettua, myönnettäisiin alkuperätakuu tälle osuudelle.

Sähkön alkuperätakuu voitaisiin esityksen mukaan myöntää uusiutuvilla energialähteillä ja ydinvoimalla tuotetulle sähkölle sekä tehokkaalla yhteistuotannolla tuotetulle sähkölle. RED II:n 19 artiklan 2 kohdan 1 alakohdassa edellytetään, että jäsenvaltiot varmistavat alkuperätakuiden myöntämisen uusiutuvista lähteistä tuotetulle energialle. Tämän lisäksi Suomessa otettaisiin käyttöön sähkön alkuperätakuut ydinvoimalla tuotetulle sähkölle. Energiatehokkuusdirektiivin 14 artiklan 10 kohdan mukaisesti myös tehokkaalla yhteistuotannolla tuotetulle sähkölle myönnettäisiin alkuperätakuu. Jos sähköä tuotettaisiin tehokkaalla yhteistuotannolla uusiutuvia energialähteitä käyttäen, myönnettäisiin tuotetulle sähkölle ainoastaan uusiutuvan energian alkuperätakuu, jossa RED II:n 19 artiklan 8 kohdan mukaisesti ilmoitetaan uusiutuvan alkuperän lisäksi tehokkaasta yhteistuotannosta. Alkuperätakuun tietosisältöä koskeva säännös sisältäisi 4 §:ään.

Kaasun alkuperätakuu voitaisiin myöntää uusiutuvalla kaasulle. Kaasu, jolle alkuperätakuu myönnetään, voisi olla esimerkiksi paineistettua tai nestemäistä uusiutuvaa kaasua tai raakabio-kaasua. Uusiutuva kaasu voitaisiin syöttää maakaasuverkkoon tai tuottaa maakaasuverkon ulkopuolella.

Alkuperätakuu voitaisiin myöntää myös uusiutuvilla energialähteillä tuotetulle vedylle.

Lämmön ja jäähdytyksen alkuperätakuu voitaisiin myöntää uusiutuvilla energialähteillä tuotetulle lämmölle ja jäähdytykselle. Lämmön ja jäähdytyksen alkuperätakuu voitaisiin myöntää kaukolämmölle ja –jäähdytykselle, teollisuuden lämmölle ja jäähdytykselle sekä kiinteistökohtaiselle lämmölle ja jäähdytykselle. Lämmön ja jäähdytyksen alkuperätakuu voitaisiin lisäksi myöntää hukkalämmölle ja hukkakylmälle.

Alkuperätakuuta ei voisi myöntää energialle, joka käytetään energiantuotantoprosessissa.

Energiaa muunnettaessa muodosta toiseen, esimerkiksi tuotettaessa uusiutuvalla kaasulla sähköä tai lämpöä tai muunnettaessa sähköä vedyksi, voidaan lopputuotteelle myöntää alkuperätakuut, jos tuotannossa käytetyn energian alkuperä on varmennettu alkuperätakuuta peruuttamalla tai on muutoin luotettavasti todennettavissa. Esimerkiksi vedyn tuotannossa käytetty sähkö tulisi varmentaa uusiutuvaksi alkuperätakuuta peruuttamalla, jos uusiutuvan energian käyttö ei kävisi tuotantolaitoksen todentamistodistuksesta ilmi. Käytännössä esimerkiksi tilanteissa, joissa uusiutuvilla energialähteillä tuotettu sähkö olisi peräisin samalta laitosalueelta ja tämä voitaisiin laitoksen todentamisessa osoittaa, ei toimijan tarvitsisi erikseen hakea ja peruuttaa alkuperätakuuta. Tuotettaessa uusiutuvalla kaasulla esimerkiksi sähköä tai lämpöä voidaan katsoa, että kaasun alkuperä on luotettavasti todennettavissa esimerkiksi niissä tilanteissa, joissa kaasu toimitetaan kulutukseen sellaista kaasuputkea pitkin, joka ei ole osa maakaasumarkkinalain (587/2017) 2 luvun mukaisen luvan piirissä olevaa maakaasuverkkoa tai kaasu käytetään samalla kiinteistöllä tai sitä vastaavalla kiinteistöryhmällä, jolla kaasu on tuotettu.

4 §. *Alkuperätakuussa esitettävät tiedot.* Pykälässä säädettäisiin niistä tiedoista, jotka alkuperätakuun tulisi sisältää ja jotka perustuvat RED II:n 19 artiklan 7 kohtaan. Pykälässä säädettäisiin lisäksi siitä, että uusiutuvilla energialähteillä tehokkaalla yhteistuotannolla tuotetulle sähkölle myönnettyyn uusiutuvan energian alkuperätakuuseen tulisi merkitä tehokkaan yhteistuotannon käytöstä.

Pykälän 2 momentti sisältäisi valtuutussäännöksen. Valtioneuvoston asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä tiedoista, joita alkuperätakuun tulee sisältää. Esimerkiksi osasta RED II:n 19 artiklan 7 kohdan mukaisista tiedoista olisi niiden teknisyyden vuoksi tarkoituksenmukaista säätää asetuksella.

5 §. *Alkuperätakuun standardiyksikkö ja voimassaoloaika.* Alkuperätakuun standardiyksikkö olisi yksi megawattitunti. Kutakin tuotettua energiayksikköä kohden voitaisiin myöntää vain yksi energian alkuperätakuu, mikä olisi alkuperätakuujärjestelmän luotettavuuden kannalta keskeistä.

Pykälän 2 momentin mukaan alkuperätakuu olisi voimassa 12 kuukautta, jonka aikana alkuperätakuun voisi käyttää. Alkuperätakuu tulisi siten peruuttaa 12 kuukauden kuluessa sitä vastaavan energian viimeisestä tuotantopäivästä.

6 §. *Sähkön jäännösjakauma.* Pykälässä säädettäisiin pitkälti voimassa olevan sähkön alkuperätakuulain 11 d §:n mukaisesti sähkön jäännösjakauman laskennassa noudatettavista periaatteista. Valvontaviranomaisen, eli Energiaviraston olisi laskettava sähkön jäännösjakauma kunkin kalenterivuoden ajanjaksolle ja julkaistava se vuosittain seuraavan vuoden kesäkuun loppuun mennessä. Muiden energiamuotojen osalta jäännösjakaumaa ei ehdotuksen mukaan tarvitsisi laskea.

Jäännösjakaumaa laskettaessa olisi varmistettava, että uusiutuvilla energialähteillä tuotettu energiayksikkö sekä ydinvoimalla tuotettu energiayksikkö otetaan huomioon vain kerran. Tämä periaate tulisi ottaa huomioon jäännösjakauman laskentamenetelmästä päätettäessä. Varmentamattoman tuotannon ja varmentamattoman kulutuksen erotus tasataan eurooppalaista jäännösjakaumaan käyttäen. Laskentamenetelmän valinnassa tulisi ottaa huomioon mahdollisuuksien mukaan myös eurooppalaisen jäännösjakauman laskentatavan ja kansallisesti valitun laskentatavan yhteensopivuus.

Jotta jäännösjakauma voitaisiin laskea ajallaan, tulisi valvontaviranomaisen antaa sähkön alkuperätakuurekisterin ylläpitäjää ja sähkönmyyjiä koskevia, jäännösjakauman muodostamiseksi tarpeellisia määräyksiä määräaajoista, joita olisi noudatettava kohdistettaessa käytettyjä alkuperätakuuita tietyille kalenterivuodelle sekä ilmoitettaessa valvontaviranomaiselle kohdistamista koskevia tietoja.

Sähkönmyyjät, -tuottajat ja -käyttäjät olisivat velvollisia käyttämään jäännösjakaumaa sähkön alkuperästä ilmoittaessaan, jos sähkön alkuperää ei olisi varmennettu alkuperätakuilla, eivätkä 7 §:ssä säädetty poikkeukset varmennusvelvollisuudesta soveltuisi. Myös sähkönmyyjän tulisi 19 ja 20 §:n mukaisia ilmoitusvelvollisuuksiaan täyttäessään ilmoittaa alkuperä jäännösjakauman mukaisesti, mikäli sähkön alkuperää ei ole varmennettu alkuperätakuulla tai kyse ei ole fossiilisista energialähteistä tuotetusta sähköstä, joka ilmoitetaan tosiasiallisen tuotantotavan mukaan.

Toimijoiden tulisi käyttää viimeisintä sähkön jäännösjakaumaa viimeistään kolmen kuukauden kuluttua sen julkaisemisesta. Verrattuna voimassa olevan sähkön alkuperätakuulain säännöksen siirtymäaikaa pidennettäisiin kuukaudella. Muutoksen arvioidaan helpottavan toimijoiden

työtä, eikä se toisaalta vaikuttaisi merkittävästi sähkönkäyttäjien saamien tietojen ajankohtaisuuteen.

Valtioneuvoston asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä jäännösjakauman laskemisesta.

2 luku. **Energian alkuperän varmentaminen**

7 §. *Velvollisuus varmentaa sähkön alkuperä alkuperätakuulla.* Pykälä vastaisi pitkälti voimassa olevan sähkön alkuperätakuulain 11 §:n mukaista varmentamisvelvoitetta. Jatkossa velvollisuus käyttää alkuperän varmentamisessa alkuperätakuuta kattaisi kaksoislaskennan välttämiseksi myös ydinvoiman, sillä ydinvoimalla tuotetulle sähkölle voitaisiin jatkossa myöntää alkuperätakuut. Lisäksi 3 momenttiin lisättäisiin alle 1 megavolttiampeerin tuotantolaitoksessa omaan käyttöön tuotetun sähkön alkuperän varmentamiseen liittyvä poikkeus.

Pykälän 1 momentin mukaan sähkönmyyjän, joka myy sähkönkäyttäjälle uusiutuvilla energialähteillä tai ydinvoimalla tuotettua sähköä, tulisi varmentaa myymänsä uusiutuvilla energialähteillä ja ydinvoimalla tuotetun sähkön alkuperä. Velvoite varmentaa sähkön alkuperä alkuperätakuuta peruuttamalla liittyisi ainoastaan niihin tilanteisiin, joissa myyjä myisi sähköä sähkönkäyttäjälle nimenomaisesti uusiutuvilla energialähteillä tai ydinvoimalla tuotettuna, ei niin kutsuttuna yleissähkönä. Myös niissä tilanteissa, joissa myyjä ilmoittaisi vain tietyn osuuden sähköstä olevan alkuperältään uusiutuvilla lähteillä tai ydinvoimalla tuotettua, tulisi alkuperätakuuta peruuttaa tätä osuutta vastaava määrä. Jos myyjä myy sähköä päästöttömänä, tulisi myyty sähkö varmentaa joko uusiutuvilla energialähteillä tai ydinvoimalla tuotetun sähkön alkuperätakuuta peruuttamalla. Varmennusvelvoite ei koskisi muilla energialähteillä kuin uusiutuvilla energialähteillä tai ydinvoimalla tuotettua sähköä. Esimerkiksi hiilivoimalla tuotettua sähköä voisi myydä fossiilisenä sähköinä ilman alkuperän varmentamista ehdotetun lain mukaisesti.

Sähkönkäyttäjän määritelmä kattaisi loppukäyttäjän lisäksi myös tilanteet, joissa myyjän sopimuskumppani myisi sähköä eteenpäin samaan konserniin kuuluville yrityksille sekä tilanteet, joissa myyjän sopimuskumppani toimittaisi sähköä eteenpäin kiinteistöverkon tai sitä vastaavan kiinteistöryhmän sisäisessä sähköverkossa. Säännös vastaisi tältä osin voimassa olevaa sähkön alkuperätakuulain säännöstä.

Uusiutuvilla energianlähteillä ja ydinvoimalla tuotetun sähkön määrä tai osuus myydystä sähköstä tulisi varmentaa alkuperätakuuta käyttämällä. Sähkönmyyjän tulisi 12 §:ssä säädetyn mukaisesti ilmoittaa alkuperätakuurekisterin ylläpitäjälle alkuperätakuiden käyttämisestä niiden voimassaoloaikana, ja rekisterin ylläpitäjä peruuttaisi käytetyt alkuperätakuut. Alkuperän varmentamisvelvoitteen täyttämisen osoittaminen tehtäisiin viimeistään valvontaviranomaisen määräämänä ajankohtana osoittamalla myytyä sähköä vastaava määrä peruutettuja alkuperätakuuta. Sähkön alkuperän varmentamiseksi tulisi peruutettujen alkuperätakuiden olla nimenomaisesti sähkön alkuperätakuuta, eli alkuperätakuuta ei voisi käyttää energiamuotojen välillä varmentamisessa ristiin. Uusiutuvan vedyn tuotantoprosessissa käytetyn sähkön varmentaminen uusiutuvaksi voitaisiin tehdä alkuperätakuilla. Prosessin lopputuotteena olevan uusiutuvan vedyn alkuperä varmennettaisiin vedyn alkuperätakuilla.

Pykälän 2 momentin mukaan myös sähköntuottajan, joka muussa kuin sähkön myyntiin liittyvässä liiketoiminnassaan ilmoittaa asiakkailleen tietoja käyttämänsä sähkön alkuperästä, tulisi varmentaa uusiutuvilla energialähteillä ja ydinvoimalla tuotetun sähkön alkuperä 1 momentin mukaisesti. Momentti koskisi käytännössä esimerkiksi metsäteollisuuden yrityksiä, jotka käyttävät itse uusiutuvilla energianlähteillä tuottamaansa sähköä erilaisten lopputuotteiden kuten paperin valmistuksessa ja ilmoittavat asiasta markkinoinnissaan. Säännöksellä varmistettaisiin,

että uusiutuvilla energialähteillä tai ydinvoimalla tuotettu sähkö olisi näissäkin tilanteissa alkuperältään luotettavasti varmennettua ja toisaalta vähennettäisiin kaksoislaskennan riskiä.

Myös sähkönkäyttäjän tulisi 3 momentin mukaisesti varmentaa markkinointiväittämänsä sähkön alkuperästä. Pykälän 3 momentin mukaan sähkönkäyttäjän, joka markkinoinnissaan ilmoittaa käyttämänsä sähkön olevan uusiutuvilla energialähteillä tai ydinvoimalla tuotettua, tulisi varmentaa sähkön alkuperä 1 momentin mukaisesti tai pystyttävä muuten osoittamaan, että se on käyttänyt 1 momentin mukaisesti varmennettua sähköä. Sähkön alkuperän osoittaminen muulla tavalla kuin alkuperätakuuta käyttämällä voisi tapahtua esimerkiksi sähkön toimitusso-
pimuksella, jolla olisi sovittu uusiutuvilla energialähteillä tai ydinvoimalla tuotetun sähkön toimituksesta. Sähkönkäyttäjä voisi olettaa, että sähkönmyyjä noudattaa varmennusvelvoitettaan.

Voimassa olevan sähkön alkuperätakuulain säännökseen verrattuna 3 momenttiin lisättäisiin pienimuotoista sähköntuotantoa harjoittavaa sähkönkäyttäjää koskeva poikkeus. Sähkönkäyttäjän, joka tuottaisi omaan käyttöönsä sähköä uusiutuvilla energialähteillä nimellisteholtaan alle yhden megavoltiampeerin sähköntuotantolaitteistossa tai usean tuotantolaitteiston muodostamassa voimalaitoksessa, ei tarvitsisi varmentaa itse käyttämänsä ja tuottamansa sähkön alkuperää vastaavalla määrällä peruutettuja alkuperätakuuta ilmoittaessaan sähkön alkuperän markkinoinnissaan. Poikkeuksen soveltaminen edellyttäisi kaksoislaskennan välttämiseksi sitä, että kyseiselle sähkölle ei olisi haettu alkuperätakuuta. Oman tuotannon ja sen käytön osoittaminen perustuisi verkonhaltijan mittauksiin ja taseselvitystietoihin. Sähkönkäyttäjän sähköntuotanto voisi tapahtua esimerkiksi osana sellaisen energiayhteisön toimintaa, jossa sähkönkäyttäjä on jäsenenä tai osakkaana.

8 §. *Velvollisuus varmentaa kaasun alkuperä alkuperätakuulla.* Velvollisuus varmentaa energian alkuperä alkuperätakuuta käyttämällä laajennettaisiin tällä lakiehdotuksella koskemaan myös kaasua. Ehdotuksen mukaan varmennusvelvollisuus koskisi sähkön varmennusvelvollisuutta vastaavasti kaasunmyyjää, -tuottajaa ja -käyttäjää silloin, kun kaasun alkuperä ilmoitettaisiin uusiutuvaksi. Varmennusvelvollisuus koskisi uusiutuvaa kaasua niissä tilanteissa, joissa kaasu nimenomaisesti myytäisiin alkuperäväittämän mukaisena, eli niin sanotusti tuotteistettuna.

Pykälän 1 momentin mukaan kaasunmyyjän, joka myisi kaasunkäyttäjälle uusiutuvaa kaasua, tulisi varmentaa myymänsä kaasun alkuperä alkuperätakuuta käyttämällä. Kaasunkäyttäjällä tarkoitettaisiin laissa kaasun loppukäyttäjää sekä luonnollista henkilöä tai oikeushenkilöä, joka toimittaa kaasua vain muille samaan konserniin kuuluville yhtiöille taikka kiinteistön tai sitä vastaavan kiinteistöryhmän sisäisen verkon kautta. Vastaavasti kuin sähkön osalta uusiutuvan kaasun määrä tai osuus myydyistä kaasusta varmennettaisiin viimeistään valvontaviranomaisen määräämänä ajankohtana vastaavalla määrällä peruutettuja alkuperätakuuta. Velvollisuus varmentaa alkuperä liittyisi ainoastaan tilanteisiin, joissa myytävän kaasun on ilmoitettu olevan alkuperältään uusiutuvaa. Kaasun alkuperän varmentamiseksi tulisi käyttää uusiutuvalla kaasulle myönnettyä alkuperätakuuta, eikä muun energiamuodon alkuperätakuuta voisi varmennusvelvollisuuden täyttämiseksi hyödyntää.

1 momentissa säädettäisiin myös poikkeuksista varmennusvelvoitteeseen. Myydessään uusiutuvaa kaasua myyjän ei tarvitsisi varmentaa uusiutuvaa alkuperää alkuperätakuulla, jos kaasu toimitettaisiin kulutukseen sellaista kaasuputkea pitkin, joka ei ole osa maakaasumarkkinalain (587/2017) 2 luvun mukaisen luvan piirissä olevaa maakaasuverkkoa, ja kyseiselle kaasulle ei ole haettu alkuperätakuuta. Maakaasumarkkinalain 2 luvussa säädetään jakeluverkon ja siirtoverkon haltijan, suljetun jakeluverkon haltijan ja erillisen linjan luvista. Poikkeus perustuisi siihen, että tilanteissa, joissa kaasua toimitettaisiin kaasuputkea pitkin suoraan kulutukseen, ei

syntyisi epäselvyyttä kaasun alkuperästä. Lisäksi kaasun uusiutuvaa alkuperää ei tarvitsisi varmentaa alkuperätakuilla sellaisissa tilanteissa, joissa kaasu käytetään samalla kiinteistöllä tai sitä vastaavalla kiinteistöryhmällä, jolla kaasu on tuotettu. Kiinteistöryhmällä tarkoitettaisiin tässä yhteydessä saman tahon hallinnassa olevia, toisiinsa rajoittuvia kiinteistöjä. Kaasua ei näissä tilanteissa välttämättä toimitettaisi suoraan kulutukseen kaasuputkea pitkin, vaan se voitaisiin esimerkiksi siirtää säiliöön. Käytön tulisi tapahtua samalla kiinteistöllä tai kiinteistöryhmällä. Kaksoislaskennan välttämiseksi poikkeuksien soveltaminen edellyttäisi, että kyseiselle kaasulle ei ole haettu alkuperätakuuta.

Pykälän 2 momentin mukaisesti kaasuntuottajan, joka muussa kuin kaasun myyntiin liittyvässä liiketoiminnassaan ilmoittaa asiakkailleen tietoja käyttämänsä kaasun alkuperästä, tulisi varmentaa uusiutuvan kaasun alkuperä 1 momentin mukaisesti. Pykälän 3 momentin mukaisesti myös kaasunkäyttäjän, joka markkinoinnissaan ilmoittaa käyttävänsä uusiutuvaa kaasua, tulisi varmentaa käyttämänsä uusiutuvan kaasun alkuperä joko alkuperätakuuta peruuttamalla tai esimerkiksi toimitussopimuksellaan. Pykälän 1 momentissa säädettyjä poikkeuksia sovellettaisiin myös kaasuntuottajaan ja kaasunkäyttäjään.

9 §. *Velvollisuus varmentaa vedyn alkuperä alkuperätakuulla.* Vedyn alkuperätakuujärjestelmässä sovellettaisiin kaasun varmennusvelvoitetta vastaavia säännöksiä. Vedyn osalta alkuperätakuujärjestelmän kehittyminen on epävarmaa uusiutuvan vedyn toistaiseksi vähäisen käytön vuoksi. Samanlaisten säännösten noudattaminen olisi kuitenkin perusteltua, sillä vetyä voidaan siirtää kaasua vastaavasti maakaasuverkossa. Alkuperätakuurekisterin ylläpitäjä olisi sama kaasulle ja vedylle, jolloin erilaisten säännösten soveltaminen voisi johtaa tehottomampaan toteutukseen.

10 §. *Velvollisuus varmentaa lämmön ja jäähdytyksen alkuperä alkuperätakuulla.* Pykälässä säädettaisiin lämmön tai jäähdytyksen myyjän, tuottajan ja käyttäjän varmennusvelvollisuuksista. Varmennusvelvollisuus koskisi sekä uusiutuvilla energialähteillä tuotettua lämpöä ja jäähdytystä että hukkalämpöä ja -kylmää niissä tilanteissa, joissa lämpö tai jäähdytys nimenomaisesti myytäisiin alkuperävääntämisen mukaisena, eli niin sanotusti tuotteistettuna. Vuosittaisten tietojen ilmoittaminen energialähteiden osuuksista vähittäismyyjän tuottaman ja ostaman lämpöenergian osalta lämmityksen, jäähdytyksen ja veden kulutus- ja laskutustiedoista ja kustannusten jakamisesta annetun valtioneuvoston asetuksen (254/2021) mukaisesti ei edellytä alkuperän varmentamista alkuperätakuuta peruuttamalla. Alkuperän varmentaminen tulisi tehdä alkuperätakuuta peruuttamalla. Poikkeuksena olisi tilanne, jossa uusiutuvilla energialähteillä tuotettuna tai hukkalämpönä tai -kylmänä myydyn energian siirtäminen käyttöön tapahtuisi teknisesti siten, että lämmön tai jäähdytyksen alkuperästä ei olisi epäselvyyttä. Poikkeus kattaisi esimerkiksi tilanteet, joissa lämpöä tuotettaisiin samalla kiinteistöllä tai saman tahon hallinnassa olevalla kiinteistöryhmällä, ja lämpö siirrettäisiin kulutukseen siten, ettei se sekoittuisi muuhun lämpöön. Poikkeuksen piiriin kuuluisivat myös esimerkiksi sellaiset tilanteet, joissa kaukolämpöverkossa siirrettäisiin ainoastaan sellaisten tuotantolaitosten tuottamaa lämpöä, jotka käyttävät ainoastaan uusiutuvia energialähteitä. Poikkeuksen soveltaminen edellyttäisi, ettei kyseiselle energialle ole haettu alkuperätakuuta. Edellytyksen tarkoituksena olisi estää mahdollinen kaksoislaskennan riski. Uusiutuvan energian tuotantolaitoksissa joudutaan väistämättä huolto- ja käynnistystilanteissa käyttämään fossiilisia polttoaineita, mistä syystä olisi tarpeen säätää, ettei näiden polttoaineiden käyttö vähäisessä määrin estäisi poikkeuksen soveltumista.

Lämmön tai jäähdytyksen tuottajan ja käyttäjän varmentamisvelvollisuuksista säädettaisiin pykälän 2 ja 3 momenteissa. Pykälän 2 momentin mukaisesti lämmön tai jäähdytyksen tuottajan, joka muussa kuin lämmön ja jäähdytyksen myyntiin liittyvässä liiketoiminnassaan ilmoittaa asiakkailleen tietoja käyttämänsä lämmön tai jäähdytyksen alkuperästä, tulisi varmentaa uusiutuvista energialähteistä peräisin olevan energian sekä hukkalämmön ja hukkakylmän alkuperä 1

momentin mukaisesti. Pykälän 3 momentin mukaisesti myös lämmön tai jäähdytyksen käyttäjän, joka markkinoinnissaan ilmoittaa käyttämänsä lämmön tai jäähdytyksen olevan tuotettu uusiutuvilla energialähteillä, tulisi varmentaa uusiutuvista energialähteistä peräisin olevan energian sekä hukkalämmön ja hukkakylmän alkuperä joko alkuperätakuuta peruuttamalla tai olisi muuten pystyttävä osoittamaan, että se on käyttänyt 1 momentin mukaisesti varmennettua lämpöä tai jäähdytystä. Pykälän 1 momentissa säädettyjä poikkeuksia sovellettaisiin myös lämmön tai jäähdytyksen tuottajaan ja käyttäjään.

11 §. Alkuperätakuun myöntäminen. Alkuperätakuurekisterin ylläpitäjän tulisi myöntää alkuperätakuu uusiutuvilla energialähteillä ja ydinvoimalla tuotetulle sähkölle, uusiutuvalla kaasulle, uusiutuvalla vedylle, uusiutuvista energialähteistä tuotetulle lämmölle ja jäähdytykselle sekä hukkalämmölle ja -kylmälle 1 momentissa säädettyjen ehtojen täyttyessä. Energian tuotantotavan tulisi ensinnäkin olla todennettu ehdotetun lain mukaisesti. Todentamisesta säädettäisiin lain 14 §:ssä. Lisäksi hakijan tulisi olla ilmoittanut alkuperätakuun myöntämisen edellyttämät tiedot rekisterin ylläpitäjälle.

Alkuperätakuun hakija olisi useimmiten energiantuotantolaitoksen haltija. Sääntely ei kuitenkaan estäisi sitä, että energiantuotantolaitoksen haltija valtuuttaisi toisen tahon hakemaan alkuperätakuun puolestaan ja hallinnoimaan niitä. Energiantuotantolaitoksen haltija vastaisi kuitenkin esimerkiksi lain 15 §:ssä säädettyjen tietojen antamisesta alkuperätakuurekisterin ylläpitäjälle. Alkuperätakuu myönnettäisiin tuotetun energiamäärän perusteella kalenterikuukausittain. Jos tuotantomäärä kalenterikuukaudessa olisi vähemmän kuin yksi megawattitunti, alkuperätakuu myönnettäisiin sinä kalenterikuukautena, jonka aikana tuotantomäärä saavuttaisi yhden megawattitunnin rajan.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin asetuksenantovaltuudesta. Momentin nojalla valtioneuvoston asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä alkuperätakuun myöntämisestä. **12 §. Alkuperätakuun peruuttaminen.** RED II 19 artiklan 2 kohdan 2 alakohdan mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että uusiutuvista lähteistä tuotettu energiayksikkö otetaan huomioon vain kerran. Tämä on myös keskeisessä roolissa kansallisessa alkuperätakuujärjestelmässä, jossa sääntelyn yhtenä pyrkimyksenä on estää kaksoislaskenta.

Kaksoislaskennan estämiseksi alkuperätakuu tulisi peruuttaa, kun se on käytetty alkuperän varmentamiseksi. Energian myyjän sekä energian käyttäjän, joka varmentaisi itse käyttämänsä energian alkuperän alkuperätakuulla, tulisi ilman aiheutonta viivytystä ilmoittaa kirjallisesti tai muulla alkuperätakuurekisterin ylläpitäjän hyväksymällä tavalla alkuperätakuun käyttämisestä 7–10 §:n mukaiseen tarkoitukseen rekisterin ylläpitäjälle tai tämän osoittamalle muulle taholle. Ilmoitusvelvollisuutta sääntelisivät hallinnon yleislait, kuten hallintolaki ja sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa annettu laki (13/2003). Lähtökohtaisesti ilmoitukset rekisterin ylläpitäjälle tulisikin tehdä kirjallisesti tai siihen rinnastuvaa sähköistä muotoa käyttäen. Rekisterin ylläpitäjä voisi kuitenkin päättää hyväksyä myös muun viestintämuodon käyttämisen alkuperätakuun käyttämistä koskevan ilmoituksen tekemisessä. Alkuperätakuurekisterin ylläpitäjän tulisi peruuttaa alkuperätakuu heti, kun se olisi saanut tiedon takuun käyttämisestä.

Pykälän 2 momentti sisältäisi asetuksenantovaltuuden.

13 §. Alkuperätakuun mitätöinti. Alkuperätakuu olisi lakiehdotuksen mukaan voimassa 12 kuukautta alkuperätakuuta vastaavan energian viimeisestä tuotantopäivästä. Jos alkuperätakuun käytöstä ei olisi ilmoitettu ja sitä ei olisi peruutettu 12 kuukauden kuluessa, rekisterin ylläpitäjän tulisi omasta aloitteestaan mitätöidä alkuperätakuu. Käytännössä mitätöinti voisi tapahtua tietojärjestelmässä automaattisesti 12 kuukauden aikarajan ylityttyä.

Pykälän 2 momentti sisältäisi asetuksenantovaltuuden. Momentin nojalla valtioneuvoston asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä alkuperätakuun mitätöinnistä.

14 §. *Energiantuotantolaitoksen tuotantotavan ja sen käyttämien energialähteiden todentaminen.* Ennen kuin alkuperätakuu voitaisiin myöntää, energiantuotantolaitoksen tuotantotapa ja sen käyttämät energialähteet tulisi todentaa luotettavasti. Todentamisen suorittaisi valvontaviranomaisen, eli Energiaviraston hyväksymä arviointilaitos, joka antaisi todentamistodistuksen. Todentamistodistuksessa tulisi olla myös vahvistus siitä, että energiantuotantolaitoksen tuotama energia täyttää alkuperätakuun myöntämisen edellytykset.

Todentamistodistus olisi voimassa määräajan. Todentamistodistus olisi sen voimassaoloaikana uudistettava, jos tuotantolaitoksen tuotantotavan tekniset ominaisuudet tai sen käyttämät energialähteet muuttuisivat tavalla, joka vaikuttaisi tai voisi vaikuttaa alkuperätakuiden myöntämiseen. Valtioneuvoston asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä todentamisesta, todentamistodistuksen sisältämisestä tiedoista ja sen voimassaoloajasta. Asetuksella voitaisiin myös säätää muuhun järjestelmään perustuvan todentamisen rinnastamisesta pykälässä tarkoitettuun todentamiseen. Näin voitaisiin hyödyntää muihin todentamisjärjestelmiin sisältyviä todentamisia, mikäli ne täyttäisivät tässä laissa todentamisenmenettelylle asetettavat vaatimukset. Myös esimerkiksi rekisterin ylläpitäjän hyväksymän kevennetyn todentamisenmenettelyn rinnastamisesta voitaisiin voimassa olevan sääntelyn tavoin säätää asetuksella.

Arviointilaitokselle asetettavista vaatimuksista ja sen tehtävistä säädettäisiin lain 5 luvussa.

15 §. *Tietojen antaminen energiantuotantolaitoksen tuotantotavasta ja energialähteistä.* Energiantuotantolaitoksen haltijan olisi pykälän 1 momentin mukaan ilmoitettava rekisterin ylläpitäjälle tiedot energian tuotantotavasta sekä niistä energialähteistä, joita energiantuotantolaitos on käyttänyt energian alkuperätakuun kohteena olevan energiamäärän tuottamiseen. Nämä tiedot olisivat tarpeen alkuperätakuun myöntämiseksi.

Pykälän 2 momentin mukaan valtioneuvoston asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä ilmoitusmenettelystä.

3 luku. Alkuperätakuiden tunnustaminen

16 §. *Euroopan unionissa ja Euroopan talousalueella myönnetyn alkuperätakuun tunnustaminen.* Pykälässä säädettäisiin RED II:n 19 artiklan 9 kohdan mukaisesti toisen jäsenvaltion myöntämän alkuperätakuun tunnustamisesta. Lisäksi tunnustamisvelvollisuus koskisi ETA-valtiossa direktiivin säännösten mukaisesti myönnettyä alkuperätakuuta. Pykälän mukaisesti uusiutuvalle energialle, ydinvoimalla tuotetulle sähkölle ja hukkalämmölle tai hukkakylmälle myönnetty alkuperätakuu tulisi tunnustaa osoituksena energian alkuperästä 7–10 §:stä säädetyn varmennusvelvoitteen ja 19 §:ssä säädetyn sähkönmyyjän ilmoitusvelvollisuuden täyttämisestä. Edellä tarkoitettuja alkuperätakuuta ei tarvitsisi kuitenkaan tunnustaa, jos niiden täsmällisyydestä, luotettavuudesta tai todenperäisyydestä olisi perusteltuja epäilyjä. Näistä jäsenvaltion tunnustamisen kieltäytymisperusteista säädetään direktiivissä.

Pykälän 2 momentin mukaan työ- ja elinkeinoministeriö olisi toimivaltainen viranomaisen päättämään alkuperätakuun tunnustamisesta. Ministeriö voisi erillisestä pyynnöstä päättää, tunnustaako Suomi tietyn EU- tai ETA-valtion 1 momentin mukaisia alkuperätakuuta käytettäväksi 7–10 ja 19 §:n mukaiseen tarkoitukseen. Pynnön voisi esittää esimerkiksi valvontaviranomainen, alkuperätakuurekisterin ylläpitäjä tai energianmyyjä. 1 momentin mukainen alkuperätakuiden tunnustaminen olisi direktiivin mukaisesti lähtökohta ja alkuperätakuun tunnustamisesta ei siten

yleensä vaadittaisi erillistä päätöstä. Käytännössä tunnustamista koskevat ratkaisupyynnöt ministeriölle koskisivat tilanteita, joissa olisi epäilyjä alkuperätakuun täsmällisyydestä, luotettavuudesta tai todenperäisyydestä. Mikäli ministeriö päättäisi tunnustamisesta kieltäytymisestä perusteltujen epäilyjen vuoksi, tulisi sen ilmoittaa kieltäytymisestä ja sen perusteista komissiolle. Jos komissio pitää tunnustamisesta kieltäytymistä perusteettomana, komissio voi direktiivin 19 artiklan 10 kohdan mukaisesti päätöksellään edellyttää kyseistä jäsenvaltiota tunnustamaan alkuperätakuut.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin lisäksi valvontaviranomaiselle ja alkuperätakuurekisterin ylläpitäjälle velvollisuus ilmoittaa ministeriölle, jos se katsoisi, että tietyn EU- tai ETA-valtion alkuperätakuiden tunnustamisesta tulisi kieltäytyä. Valvontaviranomainen tai rekisterin ylläpitäjä ei itse tekisi päätöstä tunnustamisesta kieltäytymisestä.

17 §. *Euroopan unionissa ja Euroopan talousalueella tehokkaalla yhteistuotannolla tuotetulle sähkölle myönnetyn alkuperätakuun tunnustaminen.* Pykälässä säädettäisiin toisessa EU-jäsenvaltiossa tai ETA-valtiossa tehokkaalla yhteistuotannolla tuotetulle sähkölle myönnetyn alkuperätakuun tunnustamisesta. Alkuperätakuut olisi tunnustettava osoituksena 3 §:n 1 momentin ja 4 §:n sekä niiden nojalla annettujen säännösten mukaisista seikoista. Pykälän taustalla on energiatehokkuusdirektiivin (2012/27/EU) 14 artiklan 10 kohdan säännös alkuperätakuiden tunnustamisesta. Edellä tarkoitettuja alkuperätakuuta ei tarvitsisi kuitenkaan tunnustaa, jos niiden täsmällisyydestä, luotettavuudesta tai todenperäisyydestä olisi perusteltuja epäilyjä.

Pykälän 2 momentin mukaan työ- ja elinkeinoministeriö voisi erillisestä pyynnöstä päättää, tunnustaako Suomi tietyn EU- tai ETA-valtion tehokkaalla yhteistuotannolla tuotetulle sähkölle myönnettyjä alkuperätakuuta. Vastaavasti kuten 16 §:ssä yksilöityjen alkuperätakuiden osalta, myös tehokkaan yhteistuotannon alkuperätakuiden tunnustamista koskevat ratkaisupyynnöt koskisivat lähinnä tilanteita, joissa olisi selvitettävä olisiko alkuperätakuun tunnustamisen kieltäytymiselle perusteet. Siten alkuperätakuun tunnustaminen ei vaatisi välttämättä erillistä päätöstä työ- ja elinkeinoministeriöltä. Työ- ja elinkeinoministeriön on ilmoitettava tunnustamisesta kieltäytymisestä ja sen perusteista komissiolle. Komissio voi direktiivin mukaan päätöksellään velvoittaa jäsenvaltion tunnustamaan alkuperätakuut.

Pykälän 2 momentin mukaan valvontaviranomaisen ja alkuperätakuurekisterin ylläpitäjän tulisi ilmoittaa ministeriölle, jos se katsoisi, että tietyn EU- tai ETA-valtion alkuperätakuiden tunnustamisesta tulisi kieltäytyä.

18 §. *Kolmansissa maissa uusiutuvalla energialle myönnetyn alkuperätakuun tunnustaminen.* Kolmansissa maissa myönnetty alkuperätakuu, joka on myönnetty uusiutuvilla energialähteillä tuotetulle energialle, tulisi tunnustaa 7–10 ja 19 §:n mukaisesti käyttötarkoituksiin, jos Euroopan unioni on tehnyt asianomaisen kolmannen maan kanssa sopimuksen unionissa myönnettyjen alkuperätakuiden vastavuoroisesta tunnustamisesta ja asianomaisessa kolmannessa maassa perustetuista yhteensopivista alkuperätakuujärjestelmistä, ja energiaa tuodaan tai viedään suoraan. Alkuperätakuuta ei saisi tunnustaa, jos Euroopan unioni ei ole solminut sopimusta vastavuoroisesta tunnustamisesta alkuperätakuun myöntäneen kolmannen maan kanssa. Edellä tarkoitettua alkuperätakuuta ei olisi velvollisuutta kuitenkaan tunnustaa, jos sen täsmällisyydestä, luotettavuudesta tai todenperäisyydestä on perusteltuja epäilyjä. Ehdotetun pykälän taustalla on RED II:n 19 artiklan 11 kohta.

Pykälän 2 momentin mukaan työ- ja elinkeinoministeriö olisi toimivaltainen viranomainen päättämään alkuperätakuun tunnustamisesta ja voisi siten erillisestä pyynnöstä päättää tietyn kolmannen valtion 1 momentin mukaisten alkuperätakuiden tunnustamisesta. Työ- ja elinkeinoministeriön tulisi näissäkkin tilanteissa ilmoittaa kieltäytymisestä ja sen perusteista komissiolle.

RED II:ssa näistä tilanteista ei ole erikseen säännöksiä. Ehdotettu säännös olisi tältä osin yhdenmukainen 16 ja 17 §:ssä säädetyn kanssa.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin lisäksi valvontaviranomaiselle ja alkuperätakuurekisterin ylläpitäjälle velvollisuus ilmoittaa ministeriölle, jos se katsoisi, että tietyn kolmannen valtion alkuperätakuiden tunnustamisesta tulisi kieltäytyä.

4 luku. Sähkönmyyjää koskevat säännökset

19 §. *Velvollisuus ilmoittaa sähkön alkuperä.* Luvussa säädettäisiin sähkömarkkinadirektiivin liitteen I kohdan 5 mukaisesti sähkönmyyjän velvollisuudesta antaa sähkön loppukäyttäjälle energialähteisiin liittyviä tietoja. Sähkönmyyjän tulisi ensinnäkin ilmoittaa kerran vuodessa laskuissa kunkin energialähteen osuus loppukäyttäjän sähkönmyyntisopimuksen mukaisesti ostamasta sähköstä tuotetasolla. Tiedot tulisi siis sisällyttää kerran vuodessa sähkön loppukäyttäjän laskulle. Tämän lisäksi kyseinen tieto olisi muutoin pidettävä loppukäyttäjän helposti saatavilla esimerkiksi sähkönmyyjän internetsivustolla tai mobiilisovelluksessa. Loppukäyttäjälle tulisi laskulla tai laskun liitteessä selkeästi osoittaa, mistä tieto on saatavilla. Ohjeistusta tiedon löytämiseksi ei tarvitsisi sisällyttää joka laskulle, vaan esimerkiksi linkin ja täydentävän ohjeistuksen sisällyttäminen laskuun kerran vuodessa katsottaisiin riittäväksi.

Lisäksi laskuissa tai niiden liitteissä olisi 2 momentin mukaisesti annettava tiedot kunkin energialähteen osuudesta sähkönmyyjän Suomessa myymän sähkön koko energialähdevalikoimasta edellisen vuoden aikana ymmärrettävällä ja helposti vertailtavissa olevalla tavalla. Kyseiset tiedot voitaisiin antaa myös sähkönmyyjän internetsivustolla tai muulla vastaavalla loppukäyttäjän helposti saatavilla olevalla tavalla, kun laskuissa tai niiden liitteissä osoitettaisiin selkeästi, mistä tieto on saatavilla. Tämä mahdollistaa laskujen pitämisen selkeinä ja yksinkertaisina. Tiedot kunkin energialähteen osuudesta sähkönmyyjän myymän sähkön koko energialähdevalikoimasta tulisi antaa myös Euroopan unionissa myydyin sähkön osalta, jos sähkönmyyjä toimii useassa eri jäsenvaltiossa.

Energialähteiden osuudet tulisi ilmoittaa vähintään kolmessa luokassa, eli uusiutuvilla energialähteillä, ydinvoimalla taikka fossiilisilla polttoaineilla tuotetuksi. Sähkönmyyjän loppukäyttäjälle ilmoittamaan energialähteiden jaotteluun olisi sisällytettävä sekä sähkönkäyttäjille että sähkönmyyjille myydyin sähkön kaikki hankintalähteet tasesähköyksikön toimittamaa tasesähköä lukuun ottamatta. Muu kuin alkuperätakuilla varmennettu sähkö ilmoitettaisiin Energiaviraston julkaiseman jäännösjakauman mukaisesti. Lakiehdotuksen myötä sähkön alkuperän voisi ilmoittaa tosiasialliseen tuotantotapaan perustuen ainoastaan fossiilisilla energialähteillä tuotetun sähkön osalta.

20 §. *Sähkön energialähteistä syntyneiden hiilidioksidipäästöjen ja radioaktiivisten jätteiden määrän ilmoittaminen.* Pykälässä säädettäisiin sähkömarkkinadirektiivin liitteen I kohdan 5 mukaisesti sähkönmyyjän velvollisuudesta antaa loppukäyttäjälle tietoja sähkönmyyjän edellisen vuoden aikana myymän sähkön tuottamiseen käytetyistä energialähteistä syntyneistä hiilidioksidipäästöistä ja radioaktiivisten jätteiden määrästä. Ilmoituksessa käytettävistä yksiköistä säädettäisiin 2 momentissa.

Hiilidioksidin ominaispäästöjä koskevassa ilmoituksessa tulisi mainita ominaispäästöjen laskennassa käytetyt energialähde- ja tuotantotapakohtaiset päästökertoimet sekä sähkön ja lämmön yhteistuotannon päästöjen jakomenetelmä. Hiilidioksidin ominaispäästöjä laskettaessa otettaisiin huomioon ainoastaan polton päästöt ja fossiilisen hiilen osuus. Käytetyn ydinpoltoaineen määrää koskeva tieto voisi perustua joko sähkönmyyjän sähkönhankintaan tai Energiaviraston viimeisimmässä jäännösjakauman laskennassa käyttämään ja viraston julkaisemaan

tietoon. Alkuperätakuilla varmentamattoman sähkön osalta hiilidioksidin ominaispäästöjä ja käytetyn ydinpolttoaineen määrää koskevassa ilmoituksessa tulisi käyttää Energiaviraston julkaiseman jäännösjakauman tietoja.

5 luku. Alkuperätakuurekisterin ylläpitäjät ja arviointilaitokset

21 §. *Alkuperätakuurekisterin ylläpitäjät.* Pykälässä säädettäisiin alkuperätakuurekisterien ylläpitäjistä. Rekisterin ylläpitäjällä tarkoitettaisiin RED II:n 19 artiklan 5 kohdan vaatimukset täyttävää nimettyä toimivaltaista elintä. Sähkön alkuperätakuiden osalta rekisterin ylläpitäjänä toimisi jatkossakin sähkömarkkinalain nojalla järjestelmävastaavaksi määrätty kantaverkonhaltija. Lain voimaan tullessa järjestelmävastaavaksi kantaverkonhaltijaksi on määrätty Fingrid Oyj. Kaasun alkuperätakuiden osalta rekisterin ylläpitäjänä toimisi maakaasumarkkinalain nojalla maakaasujärjestelmän järjestelmävastaavaksi määrätty siirtoverkonhaltija. Lain voimaan tullessa järjestelmävastaavaksi siirtoverkonhaltijaksi on määrätty Gasgrid Finland Oy. Lämmön ja jäähdytyksen alkuperätakuiden osalta rekisterin ylläpitäjänä toimisi Energiavirasto.

22 §. *Rekisterin ylläpitäjän tehtävät.* Rekisterin ylläpitäjän tehtävänä olisi kussakin järjestelmässä alkuperätakuiden myöntäminen, siirtäminen, peruuttaminen ja mitätöinti energiamarkkinoiden osapuolten kannalta tasapuolisella ja syrjimättömällä tavalla. Alkuperätakuiden myöntäminen, siirtäminen, peruuttaminen ja mitätöinti tulisi järjestää siten, että alkuperätakuut ovat tarkkoja, luotettavia ja vaikeasti väärennettävissä. Lisäksi alkuperätakuiden myöntämiselle, siirtämiselle, peruuttamiselle ja mitätöinnille asetettavien vaatimusten tulisi olla standardin CEN - EN 16325 mukaisia. Hallituksen esityksen antamisajankohtana standardin päivittyso on kesken ja on mahdollista, että standardin päivitys ei valmistu ennen lain voimaantuloa. Tällaisessa tapauksessa standardia tulisi noudattaa ainoastaan sähkön alkuperätakuiden osalta, kunnes standardi on päivitetty koskemaan myös kaasua, vetyä, lämmitystä ja jäähdytystä

Rekisterin ylläpitäjän tulisi lisäksi tehtävien asianmukaisen hoitamisen kannalta tarvittavassa laajuudessa seurata toimialan kehitystä kansallisesti ja kansainvälisesti sekä osallistua alkuperätakuujärjestelmän kehittämiseen liittyvään eurooppalaiseen yhteistyöhön. Eurooppalainen yhteistyö koskisi ennen kaikkea rekisterien ylläpitäjien välistä yhteistyötä järjestelmän kehittämiseksi ja esimerkiksi rekisterien yhteensopivuuden varmistamiseksi sekä standardin CEN - EN 16325 päivittämiseen liittyvää yhteistyötä. RED II:n 19 artiklan 6 kohdan mukaan jäsenvaltioiden ja nimettyjen toimivaltaisten elinten on varmistettava, että niiden asettamat vaatimukset ovat kyseisen standardin mukaisia, mistä syystä standardin kehitystyön seuraaminen olisi tärkeää.

Pykälän 2 momentin mukaan sähkön sekä kaasun ja vedyn alkuperätakuurekisterin ylläpitäjän tulisi ilmoittaa valvontaviranomaiselle, jos se epäilisi energiantuotantolaitoksen haltijan tai muun rekisterin käyttäjän rikkoneen tätä lakia tai sen nojalla annettua säännöstä tai määräystä. Käytännössä kysymys voisi olla esimerkiksi tilanteesta, jossa rekisterin ylläpitäjä epäilisi toimijan antaneen virheellisiä tietoja alkuperätakuun saadakseen tai jättäneen antamatta tietoja, jotka liittyvät alkuperätakuun myöntämiseen. Rekisterin ylläpitäjän tehtävänä ei olisi arvioida sitä, olisiko menettelyn seurauksena mahdollisesti 33 §:n 1 momentin mukainen kielto tai määräys, vaan arvioinnin tekisi Energiavirasto.

Pykälän 3 momentin mukaan sähkön sekä kaasun ja vedyn alkuperätakuurekisterin ylläpitäjä voisi antaa tehtävän hoitamisen kokonaan omistamansa tytäryhtiön hoidettavaksi. Ehdotettu tapa organisoida rekisterin ylläpitäjän tehtävät järjestelmävastaavan kantaverkonhaltijan tai järjestelmävastaavan siirtoverkonhaltijan kokonaan omistamaan tytäryhtiöön mahdollistaisi tarvittaessa toimintojen pitämisen erillään järjestelmävastaavien muista toiminnoista, mikä voisi vahvistaa myös maksujen läpinäkyvyyttä. Sähkön sekä kaasun ja vedyn alkuperätakuurekisterin

ylläpitäjä voisi myös hankkia tehtävän järjestämiseksi tarvittavat palvelut osittain tai kokonaan sopimuskumppaninaan toimivalta palveluntuottajalta. Vastuu tehtävän asianmukaisesta hoitamisesta säilyisi joka tapauksessa rekisterin ylläpitäjällä.

Lämmön ja jäähdytyksen alkuperätakuurekisterin ylläpitäjä, eli Energiavirasto ei voisi sähkön sekä kaasun ja vedyn alkuperätakuurekisterin ylläpitäjien tavoin delegoida edelleen rekisterin ylläpitäjän tehtävää. Sähkön sekä kaasun ja vedyn alkuperätakuurekisterin ylläpitäjille ehdotetaan subdelegointimahdollisuutta niiden kokonaan omistamiin tytäryhtiöihin, koska tämä katsotaan tarpeelliseksi erityisosaamisen ja resurssien turvaamiseksi. Lämmön ja jäähdytyksen alkuperätakuurekisterin ylläpitäjänä toimisi puolestaan viranomainen, jonka kohdalla samanlaisia perusteita rekisterin ylläpitotehtävien siirtämiseen eteenpäin ei ole. Energiavirasto voisi kuitenkin hankkia tehtävään liittyvän tietojärjestelmän sekä siihen liittyvät tietojärjestelmän tekniset ylläpitopalvelut osittain tai kokonaan sopimuskumppaninaan toimivalta palveluntuottajalta. Tämä mahdollistaisi tehtävän hoitamisen mahdollisimman kustannustehokkaasti. Energiavirasto vastaisi tällöinkin tehtävän asianmukaisesta hoitamisesta ja käytännössä myös tietojärjestelmän toiminnasta. Koska kyse olisi pelkästään teknisten tietojärjestelmäpalveluiden hankkimisesta, ei siitä olisi tarpeen säätää erikseen.

Erityislainsäädännön lisäksi rekisterin ylläpitäjän tulisi toiminnassaan noudattaa myös yleislainsäädännöstä tulevia säännöksiä. Esimerkiksi julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annettua lakia (*tiedonhallintalaki*, 906/2019) sovellettaisiin Energiavirastoon ja tietyiltä osin myös sähkön sekä kaasun ja vedyn alkuperätakuurekisterien ylläpitäjiin. Tiedonhallintalain 4 lukua ja 22–27 §:ää sovelletaan yksityisiin henkilöihin tai yhteisöihin siltä osin kuin ne hoitavat julkista hallintotehtävää, minkä lisäksi sovelletaan lain 4 ja 28 §:ää yksityisiin henkilöihin tai yhteisöihin niiden käyttäessä julkista valtaa viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 4 §:n 2 momentissa tarkoitetulla tavalla.

Rekisterin ylläpitäjät käsittelevät laissa säädettyjä tehtäviään hoitaessaan henkilötietoja, kuten sähköpostiosoitteita, joihin sisältyy nimitieto. Tietoja käsiteltäisiin ennen kaikkea tilanteissa, joissa rekistereihin merkittäisiin energiantuotantolaitosten haltijoiden ja muiden rekisterin käyttäjien yhteystietoja, mutta rekisterin ylläpitäjän tehtävien asianmukainen hoitaminen voisi edellyttää henkilötietojen käsittelyä myös muissa tilanteissa.

Henkilötietojen käsittelystä säädetään yleisessä tietosuojasetuksessa (EU) 2016/679 ja tietosuojalaissa (1050/2018). Yleisen tietosuojasetuksen 6 artiklan 2 ja 3 kohdissa säädetään kansallisista mukautuksista asetuksen mukaiseen sääntelyyn. Artiklan 3 kohdan mukaan 1 kohdan c ja e alakohdassa tarkoitetun käsittelyn perustasta on säädettävä joko unionin oikeudessa tai rekisterinpitäjään sovellettavassa jäsenvaltion lainsäädännössä. Kyseinen käsittelyn oikeusperuste voi sisältää erityisiä säännöksiä, joilla mukautetaan tämän asetuksen sääntöjen soveltamista, muun muassa: yleisiä edellytyksiä, jotka koskevat rekisterinpitäjän suorittaman tietojenkäsittelyn lainmukaisuutta, käsiteltävien tietojen tyyppiä, asianomaisia rekisteröityjä, yhteisöjä joille ja tarkoituksia joihin henkilötietoja voidaan luovuttaa, käyttötarkoitussidonnaisuutta, säilytysaikoja, sekä käsittelytoimia ja -menettelyjä, mukaan lukien laillisen ja asianmukaisen tietojenkäsittelyn varmistamiseen tarkoitetut toimenpiteet, kuten toimenpiteet muita IX luvussa esitettyjä erityisiä tietojenkäsittelytilanteita varten. Käsittelyn tarkoitus määritellään kyseisessä käsittelyn oikeusperusteessa tai, 1 kohdan e alakohdassa tarkoitetussa käsittelyssä, sen on oltava tarpeen yleistä etua koskevan tehtävän suorittamiseksi tai rekisterinpitäjälle kuuluvan julkisen vallan käyttämiseksi. Unionin oikeuden tai jäsenvaltion lainsäädännön on täytettävä yleisen edun mukainen tavoite ja oltava oikeasuhteinen sillä tavoiteltuun oikeutettuun päämäärään nähden.

Sähkön, kaasun ja vedyn alkuperätakuurekisterien ylläpitäjien suorittama henkilötietojen käsittely tehtäviensä hoitamiseksi perustuisi yleisen tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan c alakohtaan ja lämmön ja jäähdytyksen alkuperätakuurekisterin ylläpitäjän 6 artiklan 1 kohdan e alakohtaan. Henkilötietojen käsittely on lainmukaista, kun käsittely on tarpeen rekisterinpitäjän lakisääteisen veloitteen noudattamiseksi tai jos se on tarpeen yleistä etua koskevan tehtävän suorittamiseksi tai rekisterinpitäjälle kuuluvan julkisen vallan käyttämiseksi. Ehdotetussa laissa säädettäisiin rekisterin ylläpitäjän tehtävistä, jotka ovat julkisia hallintotehtäviä, ja joiden hoitamiseksi henkilötietojen käsittely olisi tietyissä tilanteissa tarpeen. Pykälä muodostaisi siten tarvittavan kansallisen oikeusperusteen yleisen tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan c ja e alakohtien mukaisille rekisterinpitäjän tehtävänsä hoitamista varten suorittamalle henkilötietojen käsittelylle.

Henkilötietojen kerääminen alkuperätakuurekisterin ylläpitämiseen liittyen ei aiheuttaisi korkeaa riskiä rekisteröidyn oikeuksille tai vapauksille, koska kysymys ei ole arkaluonteisesta henkilötiedosta. Käsittely ei myöskään olisi laajamittaista. Henkilötietojen käsittelyn lainmukaisuus ehdotetun pykälän nojalla olisi rajattu ainoastaan niihin tilanteisiin, joissa käsittely olisi tarpeen rekisterin ylläpitäjän tehtävän asianmukaista hoitamista varten. Säännöksellä olisi tietosuoja-asetuksen edellyttämä yleisen edun mukainen tavoite ja se olisi oikeasuhteinen sillä tavoiteltuun oikeutettuun päämäärään nähden.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin asetuksenantovaltuudesta. Momentin nojalla valtioneuvoston asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä rekisterin ylläpitäjän 1 momentissa tarkoitetuista tehtävistä.

23 §. Rekisterille asetettavat vaatimukset. Alkuperätakuurekisterin tulisi olla sähköinen. Tämä olisi tarpeen sekä sujuvan käsittelyn että kansallisten rekistereiden ja muiden eurooppalaisten alkuperätakuujärjestelmien rekistereiden yhteentoimivuuden turvaamiseksi. Lisäksi rekisterin ominaisuuksien tulisi pykälän mukaan tukea alkuperätakuurekisterin ylläpitäjän tehtävien asianmukaista hoitamista, ennen kaikkea sitä, että alkuperätakuut olisivat tarkkoja, luotettavia ja vaikeasti väärennettävissä. Myös yleislainsäädännöstä, kuten tiedonhallintalasta, johtuisi rekisterin toiminnalle vaatimuksia, jotka rekisterin ylläpitäjän tulisi ottaa huomioon.

Valtioneuvoston asetuksella voitaisiin antaa tarkempia määräyksiä rekisterille sekä rekisterissä tapahtuvalle alkuperätakuiden myöntämiselle, siirtämiselle, peruuttamiselle ja mitätöinnille asetettavista vaatimuksista. Valtuutussäännös olisi tarpeen, sillä vaatimukset voisivat olla luonteeltaan teknisiä ja niihin voisi vaikuttaa standardi CEN – EN 16325, jota parhaillaan päivitetään.

24 §. Alkuperätakuurekisterien ylläpitäjien palveluiden hinnoittelu ja ehdot. Pykälän 1 momentin mukaan sähkön, kaasun ja vedyn alkuperätakuun myöntämiseen ja siirtämiseen liittyvän palvelun hinnoittelun tulisi olla kohtuullista. Palvelun maksuilla voitaisiin kattaa rekisterien ylläpitäjille laista johtuvien veloitteiden hoitamisesta aiheutuneet kohtuulliset kustannukset sekä kohtuullinen tuotto palvelun hoitamisesta. Hinnoittelun kohtuullisuudella tarkoitetaan sitä, että hinnoittelun tulisi perustua aiheutuneisiin kustannuksiin ja että toiminnan voiton tulisi olla kohtuullinen. Toiminnan hyväksyttävänä pidettävän tuoton tulisi heijastella samantapaiselle liiketoiminnalle luonteenomaista liiketoimintariskiä. Toiminnassa tulisi myös pyrkiä kustannustehokkuuteen eli palveluiden hinnoittelun ja mahdollisimman alhaisten kustannusten välillä ei saisi olla huomattavaa eroa.

Lämmön ja jäähdytyksen alkuperätakuurekisterin ylläpitäjän maksuista säädettäisiin erikseen lain 39 §:ssä, sillä maksut perustuisivat valtion maksuperustelakiin (150/1992).

Pykälän 2 momentin mukaan alkuperätakuurekisterin ylläpitäjän palvelun ehdoissa tulisi ottaa huomioon pienempien tuottajien mahdollisuus hyödyntää alkuperätakuujärjestelmää. Säännös koskisi kaikkia kolmea rekisterin ylläpitäjää. Käytännössä rekisterin ylläpitäjä voisi mahdollistaa pienempien tuottajien osallistumisen alkuperätakuujärjestelmään ja helpottaa niille tulevaa kustannusrasitusta esimerkiksi hyväksymällä järjestelmään toimijoita, jotka aggregoivat tuottajia rekisteriin yhdeksi toimijaksi. Aggregointi vähentäisi sekä tuottajille että rekisterin ylläpitäjälle aiheutuvia kustannuksia, eikä pienempiä energiantuottajia tällöin olisi välttämätöntä enää ottaa erikseen huomioon palvelun hintoja määriteltäessä.

Alkuperätakuun peruuttamisesta ja mitätöinnistä ei saisi periä erillistä maksua minkään energiamuodon alkuperätakuujärjestelmässä. Tällaisen maksun periminen voisi muodostua esteeksi peruuttamiselle, joka on tärkeää kaksoislaskennan estämiseksi, ja toisaalta johtaa kohtuuttomaan tilanteeseen silloin, kun alkuperätakuun mitätöinnin johdosta alkuperätakuuta ja sen arvoa ei voisi enää hyödyntää. Rekisterin ylläpitäjän tulisi julkaista palvelun myyntiehdot ja -hinnat avoimuuden vuoksi.

Valtioneuvoston asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä koskien kaikkien rekisterien ylläpitäjien ehtoja. Lisäksi asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä sähkön sekä kaasun ja vedyn alkuperätakuurekisterin ylläpitäjien palvelujen hinnoittelusta.

25 §. Arviointilaitoksia koskevat vaatimukset ja niiden hyväksyminen. Pykälässä säädettäisiin arviointilaitoksia koskevista vaatimuksista ja niiden hyväksymisestä. Arviointilaitoksella olisi keskeinen rooli alkuperätakuun myöntämisessä, minkä vuoksi on tarpeen varmistua arviointilaitosten antamien todennusten riittävästä ja tasaisesta laadusta. Näiden tavoitteiden täyttyminen pyritään varmistamaan arviointilaitoksen hyväksymiselle asetettavilla vaatimuksilla.

Arviointilaitoksen edellytettäisiin ensinnäkin olevan toiminnallisesti ja taloudellisesti riippumaton hoitaessaan tässä laissa tarkoitettuja arviointilaitoksen tehtäviä. Toiseksi laitoksen henkilökunnalla tulisi olla toimintaan liittyvä hyvä tekninen ja ammatillinen koulutus sekä riittävän laaja-alainen kokemus tässä laissa tarkoitettuja arviointilaitoksen tehtäviä varten. Kolmanneksi edellytettäisiin, että laitoksella on luotettavaksi arvioitu ja valvottu menetelmä, jonka avulla energian alkuperän vaatimustenmukaisuus varmistetaan, sekä asianmukaiset ohjeet toimintaa ja sen seurantaa varten.

Valvontaviranomaisen, eli Energiaviraston, tulisi hyväksyä vaatimukset täyttävä yhteisö arviointilaitokseksi. Hyväksymispäätöksessä tulisi määritellä arviointilaitoksen pätevyysalue sekä antaa yleisten ja yksityisten etujen turvaamiseksi tarpeelliset arviointilaitoksen toimintaa koskevat määräykset. Määräyksillä varmistettaisiin, että arviointilaitoksen tehtävät tulevat asianmukaisesti hoidetuksi. Päätöksessä voitaisiin esimerkiksi vahvistaa, millaisia menettelyjä arviointilaitos saa soveltaa. Erityisestä syystä hyväksyminen voitaisiin antaa määräajaksi.

Tarkempia säännöksiä arviointilaitokselle säädetyistä vaatimuksista ja arviointilaitoksen hyväksymisestä voitaisiin antaa valtioneuvoston asetuksella.

26 §. Arviointilaitoksen hyväksymisen muuttaminen ja peruuttaminen. Yhteisön tulisi täyttää arviointilaitoksen hyväksymiselle asetetut edellytykset koko sen ajan, kun yhteisö harjoittaa tämän lain mukaista todentamistoimintaa. Arviointilaitoksen edellytetään ehdotuksen mukaan ilmoittavan valvontaviranomaiselle toimintaansa koskevista muutoksista, joilla on vaikutusta arviointilaitokselle asetettujen vaatimusten täyttymiseen.

Pykälän 2 momentin mukaan valvontaviranomainen voisi muuttaa hyväksymispäätöksessä annettua määräystä, jos se olisi tarpeen sen varmistamiseksi, että arviointilaitoksen tehtävät suoritetaan asianmukaisesti. Määräyksen muuttamista koskeva asia voisi tulla vireille myös arviointilaitoksen hakemuksesta. Muutos voisi koskea esimerkiksi pätevyysaluetta.

Jos arviointilaitos toimisi olennaisesti laissa säädetyn tai sen nojalla annettujen säännösten tai hyväksymispäätöksen määräysten vastaisesti valvontaviranomainen voisi antaa arviointilaitokselle huomautuksen tai varoituksen. Varoitus tai huomautus voitaisiin antaa myös niissä tilanteissa, joissa arviointilaitos ei täytä hyväksymiselle asetettuja vaatimuksia.

Valvontaviranomainen voisi tietyissä tilanteissa myös peruuttaa arviointilaitoksen hyväksymistä koskevan päätöksen. Hyväksymispäätös voitaisiin peruuttaa, jos hakemuksessa tai sen liitteessä on annettu virheellisiä tai puutteellisia tietoja, jotka olisivat olennaisesti vaikuttaneet arviointilaitoksen hyväksyntään. Lisäksi päätöksen voisi peruuttaa niissä tilanteissa, joissa arviointilaitos ei enää täyttäisi arviointilaitoksen hyväksymisen edellytyksiä taikka arviointilaitos olisi olennaisella tavalla laiminlyönyt tai rikkonut sen laissa säädettyä velvollisuutta tai rajoitusta taikka päätöksessä annettua määräystä, eivätkä arviointilaitokselle annetut huomautukset ja varoitukset olisi johtaneet toiminnassa esiintyneiden puutteiden korjaamiseen.

Valvontaviranomaisen olisi myös peruutettava arviointilaitoksen hyväksyminen, jos arviointilaitos tekisi asiaa koskevan hakemuksen.

27 §. Arviointilaitoksen tehtävät. Pykälässä säädettäisiin arviointilaitoksen tehtävistä. Pykälän 1 momentin mukaan arviointilaitoksen tehtävänä olisi suorittaa lain 14 §:n mukainen energiantuotantolaitoksen tuotantotavan ja sen käyttämien energialähteiden todentaminen. Arviointilaitoksen tulisi antaa todentamisesta todentamistodistus.

Arviointilaitoksen tulisi 2 momentin mukaan ilmoittaa valvontaviranomaiselle, jos se epäilisi energiantuotantolaitoksen haltijan tai muu rekisterin käyttäjän rikkoneen tätä lakia tai sen nojalla annettua säännöstä tai määräystä. Arviointilaitoksen tehtävänä ei olisi arvioida sitä, olisiko menettelyn seurauksena mahdollisesti 33 §:n 1 momentin mukainen kielto tai määräys, vaan arvioinnin tekisi Energiavirasto.

28 §. Virkavastuu. Pykälässä säädettäisiin rikosoikeudellista virkavastuuta koskevien säännöksiä soveltamisesta sähkön sekä kaasun ja vedyn alkuperätakuurekisterin ylläpitäjän palveluksessa olevaan henkilöön sekä arviointilaitoksen palveluksessa olevaan henkilöön hänen suorittaessaan laissa tarkoitettuja julkisia hallintotehtäviä. Perustuslakivaliokunta on lausunnoissaan katsonut, että tilanteissa, joissa julkinen hallintotehtävä annetaan hoidettavaksi muulle kuin viranomaiselle, tulee säädöspäätöksellä huolehtia siitä, että tehtävää hoitavaan sovelletaan tässä tehtävässä samoja säännöksiä kuin viranomaisvastuulla vastaavaa tehtävää hoitavaan. Rikosoikeudellisesta virkavastuusta säädetään rikoslain 40 luvussa, jonka 12 §:n 1 momentin mukaan kyseisen luvun virkamiestä koskevia säännöksiä sovelletaan myös julkista valtaa käyttävään henkilöön.

Lisäksi pykälään sisältyisi informatiivinen viittaus vahingonkorvauslakiin (412/1974). Vahingonkorvauslain 3 luvun 2 §:n säännöstä julkisen vallan käyttäjän tuottamuksesta sovelletaan paitsi julkisyhteisöihin myös muihin yhteisöihin, kun ne lain, asetuksen tai lakiin sisältyvän valtuutuksen perusteella hoitavat julkista tehtävää ja tässä tehtävässä käyttävät julkista valtaa. Pykälän mukaan julkisyhteisö on velvollinen korvaamaan julkista valtaa käytettäessä virheen tai laiminlyönnin johdosta aiheutuneen vahingon. Vastuu syntyy kuitenkin vain silloin, kun toimen tai tehtävän suorittamiselle sen laatu ja tarkoitus huomioon ottaen kohtuudella asetettavia

vaatimuksia ei ole noudatettu. Julkisen hallintotehtävän hoitamiseen liittyvä työntekijän vahingonkorvausvastuu määräytyy vahingonkorvauslain 4 luvun säännösten mukaisesti.

Julkista hallintotehtävää hoidettaessa tulisi lisäksi noudattaa hallinnon yleislakeja, kuten hallintolakia, kielilakia (423/2003), saamen kielilakia (1086/2003), julkisuuslakia, tietosuojalakia (1050/2018) ja sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa annettua lakia (13/2003).

6 luku. Valvonta

29 §. Valvontaviranomainen. Pykälässä säädettäisiin valvontaviranomaisesta ja sen tehtävistä. Energiavirasto toimisi lain ja sen nojalla annettujen säännösten noudattamista valvovana viranomaisena ja hoitaisi muut laissa sille säädetty tehtävät. Valvontaviranomaisen tehtävänä olisi lain ja sen nojalla annettujen säännösten toteutumisen yleisluontoinen seuranta sekä puuttuminen sellaisiin tilanteisiin, joissa toimijat eivät toteuta niille säädettyjä velvoitteita taikka toimivat niiden vastaisesti. Energiaviraston valvontatoimivalta kohdistuisi paitsi energiamarkkinoiden osapuoliin, jotka käyttäisivät toiminnassaan alkuperätakuuta, myös sähkön sekä kaasun ja vedyn alkuperätakuurekisterien ylläpitäjiin ja arviointilaitoksiin. Lain 33 §:ssä säädettäisiin valvontaviranomaisen käytettävissä olevista reaktiokeinoista, kun lain säännöksiä taikka lain nojalla annettuja säännöksiä tai määräyksiä ei noudateta.

Energiaviraston valvontatoimivalta ei koskisi Energiavirastoa itseään tämän hoitaessa lämmön ja jäähdytyksen alkuperätakuurekisterin ylläpitäjän tehtäviä. Lämmön ja jäähdytyksen alkuperätakuurekisterin ylläpitäjän valvonta toteutettaisiin tavanomaisen muutoksenhakumenettelyn kautta siten, kun ehdotetun lain 37 §:ssä säädettäisiin. Lisäksi Energiaviraston toiminta rekisterin ylläpitäjänä on muun julkishallinnon tavoin yleisten laillisuusvalvojien (eduskunnan oikeusasiamies ja valtioneuvoston oikeuskansleri) valvonnan alaista.

Valvontaviranomaisen toimivalta olisi myös etukäteistä suhteessa sähkön sekä kaasun ja vedyn alkuperätakuurekisterien ylläpitäjiin, sillä valvontaviranomaisen tehtävänä olisi vahvistaa 30 §:ssä säädetyn mukaisesti sähkön sekä kaasun ja vedyn rekisterien ylläpitäjien palvelujen ehdot ja palvelujen hinnoittelua koskevat menetelmät.

Pykälän 2 momentti sisältäisi informatiivisen säännöksen siitä, ettei Energiavirastolle tässä laissa säädetty valvontatehtävä rajoita kuluttaja-asiamiehen toimivaltaa markkinoinnin valvonassa. Kuluttaja-asiamies valvoo kuluttajansuojalain (38/1978) 2 luvun markkinointia koskevia säännöksiä. Kuluttaja-asiamiehellä olisi siten Energiaviraston valvontatehtävästä riippumaton toimivalta puuttua energian markkinointiin kuluttajille siitä huolimatta, että toiminta saattaisi rikkoa myös ehdotetun lain säännöksiä.

30 §. Valvontaviranomaisen vahvistamat menetelmät ja ehdot. Pykälässä säädettäisiin valvontaviranomaisena toimivalle Energiavirastolle etukäteinen toimivalta vahvistaa päätöksellään sähkön sekä kaasun ja vedyn alkuperätakuurekisterien ylläpitäjien asettamat ehdot ja menetelmät.

Etukäteisen toimivallan piiriin kuuluisi menetelmä, jolla määritettäisiin alkuperätakuun myöntämiseen ja siirtämiseen liittyvän palvelun kohtuullinen voitto. Lisäksi valvontaviranomainen vahvistaisi menetelmät alkuperätakuun myöntämisestä ja siirtämisestä perittävien maksujen määrittämiseksi sekä niihin liittyvän alkuperätakuupalvelun ehdot. Valvontaviranomainen ei vahvistaisi perittävien maksujen suuruutta vaan niiden määräytymisen perusteet. Sähkön sekä kaasun ja vedyn alkuperätakuurekisterien ylläpitäjät eivät saisi ottaa käyttöön palveluehtoja tai

menetelmiä ennen kuin valvontaviranomainen olisi antanut niitä koskevan vahvistuspäätöksen. Vahvistuspäätös olisi luonteeltaan yhteen rekisterin ylläpitäjään kohdistuva hallintopäätös, johon sillä olisi muutoksenhakuoikeus.

Valvontaviranomainen ei olisi vahvistuspäätöstä antaessaan sidottu sille esitettyihin ehtoihin, vaan sillä olisi oikeus poiketa esityksestä. Pykälän 2 momentin mukaisesti vahvistuspäätöksen olisi perustuttava 24 §:ssä säädettyihin palvelun ehtoja ja hinnoittelua koskeviin perusteisiin.

31 §. *Valvontaviranomaisen tiedonsaantioikeus.* Tehokas valvonta edellyttää laissa turvattua oikeutta valvontaviranomaiselle saada valvontaa varten tarpeellisia tietoja.

Pykälän 1 momentin mukaan valvontaviranomaisella olisi oikeus saada tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten noudattamisen valvontaa varten välttämättömät tiedot energianmyyjältä. Tällaisia tietoja olisivat tiedot myydyn energian määrästä sekä myydyn uusiutuvaksi energiaksi, ydinvoimalla tuotetuksi sähköksi tai hukkalämmöksi tai -kylmäksi varmennetun energian osuudesta, peruutetuista alkuperätakuista sekä energialähdejakauman laskemisessa käytetyt tiedot. Lisäksi tällaisia tietoja olisivat sähkönmyyjältä tiedot tämän velvoitteiden täyttämiseen liittyvistä laskuista ja niiden liitteistä, kuten energianmyyjän verkkosivuillaan esittämistä tiedoista.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin valvontaviranomaisen tiedonsaantioikeudesta suhteessa energiantuotantolaitoksen haltijaan, joka on hakenut energian alkuperätakuuta tai jolle sellainen on myönnetty. Tiedonsaantioikeus koskisi tietoja tuotantolaitoksen tuotantotavasta ja tuotantolaitoksen käyttämistä energialähteistä sekä tuottamista energiamääristä.

Pykälän 4 momentin nojalla valvontaviranomaisella olisi oikeus salassapitosäännösten estämättä saada sähköön, kaasun ja vedyn alkuperätakuurekisterien ylläpitäjiltä sekä arviointilaitoksilta ehdotetun lain ja sen nojalla annettujen säännösten noudattamisen valvontaa varten välttämättömiä tietoja. Jos rekisterin ylläpitäjä olisi antanut 22 §:n 3 momentissa säädetyn mukaisesti tehtävien hoitamisen kokonaan omistamansa tytäryhtiön hoidettavaksi, koskisi momentin mukainen valvontaviranomaisen tiedonsaantioikeus myös kyseistä tytäryhtiötä. Valvonta voi edellyttää salassa pidettävien tietojen saamista, kuten asiakirjojen, jotka sisältävät tietoja yksityisestä liikesalaisuudesta (julkisuuslain 24 §:n 1 momentin 20 kohta). Rekisterin ylläpitäjiin kohdistuva momentin mukainen tiedonsaantioikeus koskisi tietoja, jotka liittyvät esimerkiksi alkuperätakuiden myöntämiseen ja peruuttamiseen. Arviointilaitoksen osalta näitä tietoja voisivat olla todentamistehtävien suorittamiseen liittyvät asiakirjat.

32 §. *Valvontaviranomaisen tarkastusoikeus.* Pykälässä säädettäisiin valvontaviranomaisen tarkastusoikeudesta.

Pykälän 1 momentissa varmistettaisiin valvontaviranomaisen tarkastusoikeus tiloissa ja alueilla, joihin pääsy on laissa tarkoitetun valvonnan kannalta tarpeen. Tämä oikeus käsittää kaikki ne tilat ja alueet, joiden olosuhteilla on merkitystä arvioitaessa alkuperätakuulainsäädännön noudattamista. Tällaisia tiloja ja alueita voivat olla esimerkiksi tilat tai alue, jossa energiantuotantolaitos sijaitsee, taikka energianmyyjän, sähköön, kaasun ja vedyn alkuperätakuurekisterien ylläpitäjien tai arviointilaitoksen hallitsemat tilat, joissa säilytetään tuotetun tai myydyn energian määrään, peruutettuihin alkuperätakuuihin ja todentamiseen liittyvää tietoaaineistoa, sekä verkonhaltijan mittauslaitteiston sijaintipaikka. Valvontaviranomaisella olisi myös oikeus tehdä kyseisissä tiloissa ja alueilla tarkastuksia ja ryhtyä muihin valvonnan edellyttämiin toimenpiteisiin.

Pykälän 1 momentin nojalla tarkastuksessa olisi noudatettava, mitä hallintolain 39 §:ssä säädetään. Hallintolain 39 §:n säännösten hallintoasian käsittelyyn liittyvässä tarkastuksessa nouda-

tettavan menettelyn voidaan yhdessä hallintolain 6 §:n sisältämien hallinnon oikeusperiaatteiden kanssa katsoa täyttävän tarkastusten toteuttamista koskevalle lainsäädännölle asetettavat vaatimukset. Koska hallintolain 39 §:n soveltuminen valvontatyyppeihin tarkastuksiin ei hallintolain esitöiden (HE 72/2002 vp) valossa ole täysin selvää, on pykälään tarpeen lisätä viittaus-säännös, jonka nojalla tarkastuksissa noudatetaan soveltuvien osin hallintolain 39 §:n säännöksiä.

Perustuslain 10 §:n 1 momentin nojalla on turvattu kotirauha. Lailla voidaan kuitenkin säätää perusoikeuksien turvaamiseksi tai rikosten selvittämiseksi välttämättömistä kotirauhan piiriin ulottuvista toimenpiteistä. Kotirauhan piirissä viranomaistarkastukset ovat mahdollisia, kun on aiheutta epäillä tapahtuneen rikos, josta seuraamuksena voi olla vankeusrangaistus. Tämän vuoksi valvontaviranomaisen tarkastuksia koskeva toimivalta olisi 2 momentin nojalla rajoitettu, kun kyse on pysyväisluonteiseen asumiseen käytetyistä tiloista. Tällaisissa tiloissa tarkastukset olisivat mahdollisia vain, jos on syytä epäillä, että on tehty rikoslain (39/1889) 16 luvun 8 §:ssä tarkoitettu rikos (väärän todistuksen antaminen viranomaiselle), 30 luvun 1 §:ssä tarkoitettu rikos (markkinointirikos) taikka 33 luvun 1 §:ssä tarkoitettu rikos (väärennys), ja tarkastus on välttämätön tarkastuksen kohteena olevien seikkojen selvittämiseksi.

Pykälän 3 momentin nojalla tarkastuksen kohteena olevan olisi toimittava hyvässä yhteistyössä valvontaviranomaisen kanssa ja annettava kaikki tarkastuksen kannalta tarpeellinen aineisto sekä tarkastuksen suorittamisessa tarpeelliset tiedot ja selvitykset.

Pykälän 4 momentin nojalla valvontaviranomaisella olisi tarkastusta suorittaessaan oikeus ottaa energianmyyjän, energiantuotantolaitoksen haltijan, sähkön, kaasun ja vedyn alkuperätakuurekisterien ylläpitäjien sekä arviointilaitoksen asiakirjat sekä muuta tarkastettavaa aineistoa haltuunsa. Edellytyksenä olisi kuitenkin, että aineiston haltuunotto on tarkastuksen tavoitteiden toteuttamisen kannalta välttämätöntä. Aineisto tulisi viipymättä palauttaa, kun tarkastus ei enää edellytä aineiston hallussapitoa. Vaihtoehtoisesti valvontaviranomainen voisi myös ottaa jäljennöksen aineistosta haltuunsa, jos aineiston jäljentämistä voidaan pitää mahdollisena tai tarkoituksenmukaisena.

33 §. Rikkomuksen tai laiminlyönnin oikaiseminen. Pykälässä säädettäisiin valvontaviranomaisen käytettävissä olevista reaktiokeinoista, kun lain säännöksiä taikka lain nojalla annettuja säännöksiä tai määräyksiä ei noudateta.

Valvontaviranomainen voisi 1 momentin 1 kohdan mukaan kieltää energianmyyjää, energiantuotantolaitoksen haltijaa, sähkön, kaasun ja vedyn alkuperätakuurekisterien ylläpitäjiä tai arviointilaitosta jatkamasta tai toistamasta säännösten tai muun tämän lain nojalla annetun määräyksen vastaista menettelyä sekä 2 kohdan mukaan määrätä säännöksen tai määräyksen rikkojan täyttämään velvollisuutensa tai muulla tavoin oikaisemaan rikkomuksensa tai laiminlyöntinsä. Pykälän 1 momentissa tarkoitettut kiellot ja määräykset voisivat liittyä esimerkiksi velvollisuuteen varmentaa energian alkuperä alkuperätakuulla (7-10 §:t) tai velvollisuuteen ilmoittaa sähkön alkuperä (19 §).

Valvontaviranomaisen olisi ennen kiellon tai määräyksen antamista kuultava asianosaista. Kuulemiseen sovelletaan, mitä hallintolaissa säädetään. Kieltoa ja määräystä koskevan päätöksen tiedoksiantoon sovelletaan samoin, mitä hallintolaissa säädetään. Kun päätös sisältää asianosaista velvoittavan ratkaisun, on päätös annettava tiedoksi hallintolain 60 §:n mukaisesti todisteellisenä tiedoksiantona.

Valvontaviranomaisen 1 momentin nojalla antamaa kieltoa tai määräystä olisi 38 §:n nojalla muutoksenhausta huolimatta noudatettava, jollei muutoksenhakutuomioistuimella toisin määrää.

Pykälän 2 momentin mukaan valvontaviranomainen voisi tehostaa 1 momentin nojalla anta-
maansa kieltoa tai määräystä uhkasakolla taikka teettämis- tai keskeyttämishallalla siten kuin
uhkasakkolaissa (1113/1990) säädetään. Pääsääntöisesti 1 momentin nojalla annettu päävel-
voite ja uhkasakko määrättäisiin samalla päätöksellä.

7 luku. **Erinäiset säännökset**

34 §. Ohjaus ja seuranta. Työ- ja elinkeinoministeriö vastaisi pykälän mukaan lain soveltamis-
alaan kuuluvan toiminnan yleisestä ohjauksesta, seurannasta ja kehittämisestä.

35 §. Tietojen säilyttäminen. Pykälässä säädettäisiin energianmyyjän, energiantuotantolaitoksen
haltijan, sähkön, kaasun ja vedyn alkuperätakuurekisterien ylläpitäjien ja arviointilaitosten tie-
tojen säilyttämistä koskevasta velvollisuudesta.

Pykälän 1 momentin mukaan energianmyyjän olisi huolehdittava siitä, että 31 §:n 1 ja 2 mo-
mentissa mainittujen tietojen luotettavuus voidaan varmistaa kuuden vuoden ajan sen kalente-
ri vuoden päättymisestä, jota tiedot koskevat.

Energiantuotantolaitoksen haltijan olisi huolehdittava siitä, että 31 §:n 3 momentissa mainittu-
jen tietojen luotettavuus voidaan varmistaa kuuden vuoden ajan sen kalenterivuoden päättymi-
sistä, jota tiedot koskevat.

Rekisterien ylläpitäjien olisi huolehdittava siitä, että alkuperätakuun myöntämistä, siirtämistä,
peruuttamista ja mitätöintiä koskevien tietojen luotettavuus voidaan varmistaa kuuden vuoden
ajan sen kalenterivuoden päättymisestä, jota tiedot koskevat.

Arviointilaitosten olisi huolehdittava siitä, että 27 §:ssä säädetyn tehtävän suorittamisen kan-
nalta olennaisten tietojen luotettavuus voidaan varmistaa kuuden vuoden ajan sen kalenterivuo-
den päättymisestä, jota tiedot koskevat.

Edellä esitetystä poiketen henkilötietojen säilyttämisessä sovellettaisiin kuitenkin yleisiä tieto-
suojalainsäädännön tietojen säilyttämistä koskevia säännöksiä.

36 §. Muutoksenhaku työ- ja elinkeinoministeriön ja valvontaviranomaisen päätökseen. Pykä-
lässä olisi informatiivinen viittaus muutoksenhausta työ- ja elinkeinoministeriön ja valvontavi-
ranomaisen, eli Energiaviraston, päätöksiin. Muutoksenhausta hallintotuomioistuimeen sääde-
tään oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa (808/2019, jäljempänä *hallintoproses-
silaki*).

37 §. Muutoksenhaku rekisterin ylläpitäjän ja arviointilaitoksen päätökseen. Pykälässä sääde-
ttäisiin muutoksenhausta rekisterien ylläpitäjien, eli sähkön, kaasun ja vedyn alkuperätakuure-
kisterien ylläpitäjien ja Energiaviraston lämmön ja jäähdytyksen rekisterinpitäjän roolissa teke-
miin päätöksiin sekä arviointilaitosten tekemiin päätöksiin.

Voimassaolevan sähkön alkuperätakuulain tavoin rekisterin ylläpitäjän ja arviointilaitoksen te-
kemiin päätöksiin ei saisi hakea muutosta valittamalla, vaan ensin olisi haettava oikaisua. Oi-
kaisuvaatimusmenettelyssä noudatettaisiin hallintolakia.

Pykälän 2 momentissa on informatiivinen viittaus, jonka mukaan rekisterin ylläpitäjän ja arvi-
ointilaitoksen oikaisuvaatimuksen johdosta tehtyihin päätöksiin saisi hakea muutosta valitta-
malla hallintoprosessilain mukaan.

38 §. Päätöksen täytäntöönpano. Pykälän nojalla Energiaviraston valvontaviranomaisena 33 §:n 1 momentin nojalla antamaa kieltoa tai määräystä koskevaa päätöstä sekä 33 §:n 2 momentin nojalla asettamaa uhkasakkoa tai antamaa teettämis- tai keskeyttämishakupäätöstä olisi muutoksenhausta huolimatta noudatettava. Energiaviraston 33 §:n nojalla antamat kiellot, määräykset ja muut päätökset koskevat tilanteita, joissa energianmyyjä, energiantuotantolaitoksen haltija, sähkön, kaasun ja vedyn alkuperätakuurekisterien ylläpitäjät tai arviointilaitos ei noudata lain säännöksiä taikka lain nojalla annettuja säännöksiä tai määräyksiä ja käytännössä siten olennaisella tavalla vaarantaa alkuperätakuujärjestelmän taustalla olevien tavoitteiden; täsmällisyyden, luotettavuuden ja todenperäisyyden toteutumisen. Tästä syystä päätöksiä olisi muutoksenhausta huolimatta noudatettava. Muutoksenhakutuomioistuin voisi kuitenkin kieltää kyseisen Energiaviraston päätöksen täytäntöönpanon taikka määrätä täytäntöönpanon keskeyttäväksi tai antaa muun täytäntöönpanoa koskevan määräyksen.

39 §. Maksut. Pykälän 1 momentissa olisi informatiivinen viittaus valtion maksuperustelakiin, jonka nojalla määräytyvät Energiaviraston suoritteiden maksullisuuden ja suoritteista perittävien maksujen suuruuden yleiset perusteet sekä maksujen muut perusteet.

Sen estämättä, mitä maksuperustelain 6 §:n 1 momentissa säädetään, lämmön ja jäähdytyksen alkuperätakuurekisteriin liittyvä maksu voitaisiin määrittää suoritteiden omakustannusarvoa alempana. Lämmön ja jäähdytyksen alkuperätakuuihin liittyy selvästi sähkön ja kaasun alkuperätakuuta korkeampi riski rekisterin käyttäjiltä perittävien maksujen tuotosta, koska lämmön ja jäähdytyksen alkuperätakuiden markkina olisi uusi ja sen syntymistä ja kokoa on vaikea ennakoita. Lämmön ja jäähdytyksen alkuperätakuupalvelun käynnistämiseen liittyvät kustannukset ovat huomattavat ja maksujen määräytyminen omakustannusarvon mukaisesti voisi alkuvaiheessa hidastaa huomattavasti lämmön ja jäähdytyksen alkuperätakuumarkkinan kehittymistä. Alkuperätakuujärjestelmällä pyritään osaltaan kannustamaan uusiutuvan lämmön ja jäähdytyksen tuotantoon sekä hukkalämmön ja -kylmän käyttöön. Ottaen huomioon järjestelmään liittyvät kustannukset olisi lämmön ja jäähdytyksen alkuperätakuurekisteriin liittyvät maksut voitava määrätä alemmiksi maksuperustelain 6 §:n 3 momentissa säädetyllä tavalla ympäristönsuojeluun liittyvistä syistä.

Pykälän 2 momentin nojalla tämän lain mukaiset Energiaviraston perimät maksut ja kustannukset olisivat suoraan ulosottokelpoisia, ja niiden perimisestä säädettäisiin verojen ja maksujen täytäntöönpanosta annetussa laissa (706/2007).

8 luku. Voimaantulo

40 §. Voimaantulo. Pykälän 1 momentissa olisi tavanmukainen voimaantulosäännös. Ehdotettu laki tulisi voimaan 30 päivänä kesäkuuta 2021.

Pykälän 2 momentin mukaan tällä lailla kumottaisiin sähkön alkuperän varmentamisesta ja ilmoittamisesta annettu laki (1129/2003) ja sen nojalla annetut säännökset.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin siirtymäsäännöksestä 7–10 §:ssä säädettäviin varmennusvelvoitteisiin ydinvoimalla tuotetun sähkön, uusiutuvan kaasun, uusiutuvilla energialähteillä tuotetun vedyn, lämmön ja jäähdytyksen sekä hukkalämmön ja -kylmän osalta. Pykälän 3 momentin mukaan ehdotetun lain 7 §:ssä säädettyä velvollisuutta varmentaa ydinvoimalla tuotetun sähkön alkuperä sekä 8–10 §:ää sovellettaisiin 1 tammikuuta 2022 alkaen.

Pykälän 4 momentin mukaan ehdotetun lain 19 §:n 5 momenttia sovellettaisiin ydinvoimalla tuotetun sähkön ilmoittamisessa 1 tammikuuta 2022 alkaen. Muu kuin uusiutuviin energialäh-

teisiin perustuva alkuperältään tunnettu sähkö voitaisiin ilmoittaa joko tosiasiallisen tuotantotapaansa mukaan tai jäännösjakauman avulla 31.12.2021 asti. Ydinvoimalla tuotetun sähkön osuus voitaisiin siten ilmoittaa vuoden 2021 loppuun asti tosiasiallisen tuotantotavan mukaisesti.

Pykälän 5 momentin mukaan rekisterin ylläpitäjän tulisi ottaa käyttöön 23 §:n mukainen alkuperätkuurekisteri viimeistään 1.11.2021. Säännöksellä varmistetaan erityisesti kaasun, vedyn sekä lämmön ja jäähtymisen alkuperätkuurekisterien ylläpitäjille kohtuullinen aika ottaa käyttöön lain vaatimusten mukainen sähköinen alkuperätkuurekisteri. Rekisterin käyttöönottoaikataulusta huolimatta, rekisterin pitäjän tulisi kuitenkin myöntää alkuperätkuuta takautuvasti energialle, joka on tuotettu 30.6.2021 tai sen jälkeen.

Pykälän 6 momentin mukaan energiantuotantolaitoksen haltija voisi osoittaa jo ennen 14 §:n 1 momentin mukaista tai siihen rinnastettavaa todentamista energiantuotantolaitoksensa tuotantotavan ja sen käyttämät energialähteet tämän lain edellyttämällä tavalla todennetuiksi, jos se pystyy luotettavasti osoittamaan, että kyseisen energiantuotantolaitoksen tuotantotapa ja käyttämät energialähteet ovat täyttäneet 11 §:n mukaiset alkuperätkuun myöntämisen edellytykset. Arviointilaitoksen tulisi varmistua ja vahvistaa osana lain 14 §:n 1 momentin mukaista todentamista, että energiantuotantolaitoksen tuotantotapa ja sen käyttämät energialähteet ovat olleet todentamisen mukaiset jo ennen varsinaista todentamisen suorittamista. Todentamistodistuksesta tulisi käydä ilmi selkeästi ajankohta ja perusteet asian todentamiselle. Siirtymäsiirtymäsäännöstä sovellettaisiin 31.12.2021 asti.

41 §. Biokaasusertifikaatit. Pykälässä säädettäisiin ehdotetun lain voimaan tullessa biokaasusertifikaattirekisteriin merkittyjen biokaasusertifikaattien konvertoimisesta kaasun alkuperätkuiksi. Kaasun ja vedyn alkuperätkuurekisterin ylläpitäjä voisi biokaasusertifikaatin haltijan ilmoituksesta muuttaa ehdotetun lain voimaan tullessa voimassa olevan tai sen jälkeen myönnetyn biokaasusertifikaatin 8 §:n mukaiseksi kaasun alkuperätkuiksi kaasun alkuperätkuurekisteriin. Biokaasusertifikaatin haltijan olisi tehtävä ilmoitus muuttamisesta viimeistään 31.12.2021. Pykälän 2 momentin mukaan poiketen siitä, mitä 13 §:ssä säädetään, kaasun ja vedyn alkuperätkuurekisterin ylläpitäjän olisi mitätöitävä alkuperätkuiksi muutettu biokaasusertifikaatti heti, jos sitä ei ole käytetty 18 kuukauden kuluessa alkuperätkuuta vastaavan energian viimeisestä tuotantopäivästä. Käytännössä konvertoinnin myötä biokaasusertifikaattien pidempi voimassaoloaika (18 kk) säilyisi siten ennallaan.

8 Lakia alemman asteinen sääntely

Ehdotetun lain sisältämien valtuutussäännösten nojalla on tarkoitus säätää valtioneuvoston asetus, jossa annettaisiin tarkemmat säännökset sähkön, kaasun, vedyn sekä lämmön ja jäähtymisen alkuperätkuista. Ehdotetuilla asetuksenantovaltuuksilla on pyritty huomioimaan alkuperätkuuta koskevan standardin CEN EN – 16325 päivityksestä johtuvat mahdolliset tarpeet kansalliselle alemman asteiselle sääntelylle. Lisäksi valtuutussäännökset olisivat tarpeen huomioiden sääntelyn teknisen luonteen.

Valtioneuvoston asetuksella annettaisiin tarkempia säännöksiä alkuperätkuiden sisältämistä tiedoista RED II:n 19 artiklan 7 kohdan mukaisesti. Lisäksi valtioneuvoston asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä sähkön jäännösjakauman laskennasta, rekisterin ylläpitäjien tehtävistä, todentamisesta, todentamistodistuksien sisältämisestä tiedoista ja voimassaoloajasta sekä energiantuotantolaitoksen tuotantotapaa ja energialähteitä koskevasta ilmoitusmenettelystä. Valtioneuvoston asetuksella voitaisiin antaa tarkempia määräyksiä alkuperätkuun myöntämisestä, peruuttamisesta ja mitätöinnistä ja myös rekisterille sekä alkuperätkuiden myöntämiselle, siirtämiselle, peruuttamiselle ja mitätöinnille rekisterissä asetettavista vaatimuksista. Asetuksenantovaltuudet säädettäisiin myös sähkön, kaasun ja vedyn alkuperätkuurekisterien

ylläpitäjien palveluiden hinnoittelusta ja rekisterin ylläpitäjän ehdoista sekä arviointilaitokselle asetettavista vaatimuksista ja hyväksymispäätöksestä.

9 Voimaantulo

Ehdotetaan, että laki tulee voimaan 30 päivänä kesäkuuta 2021. RED II:n 36 artiklan 1 kohdan mukaan RED II:n muutosten kansallinen täytäntöönpano tulee tehdä viimeistään 30 päivänä kesäkuuta 2021.

Ehdotetun lain siirtymäsäännöksillä tarkennetaan uuden velvoittavan sääntelyn, erityisesti 7-10 §:ssä säädettyjen ydinvoimalla tuotetun sähkön, uusiutuvan kaasun, vedyn, lämmön ja jäähdytyksen sekä hukkalämmön ja -kylmän varmennusvelvollisuuksien, voimaantuloa suhteessa uusiin sääntelyn piiriin tuleviin energianmyyjiin, -tuottajiin ja -käyttäjiin. Lisäksi siirtymäsäännöksellä (41 §) olisi tarpeen säätää biokaasusertifikaattien konvertoimisesta kaasun alkuperätkuiksi ennen biokaasun varmennusvelvoitteen voimaantuloa.

Siirtymäsäännöksillä turvattaisiin sekä rekisterin ylläpitäjille että ehdotetun lain soveltamisalan piirissä oleville toimijoille riittävä siirtymäaika tehdä lain toimeenpanon edellyttämiä toimenpiteitä. Ehdotetuilla siirtymäsäännöksillä varattaisiin rekisterin ylläpitäjille kohtuullinen aika ehdotetun lain vaatimusten mukaisen sähköisen alkuperätakuurekisterin käyttöönotolle. Lisäksi siirtymäsäännöksillä on pyritty huomioimaan se, että energianmyyjillä voi olla pitkäaikaisia energian toimitussopimuksia, ja että näiden osalta mahdollisesti tarvittavien muutosten tekemiseen on varattava riittävästi aikaa. Lisäksi esimerkiksi sähkön alkuperän ilmoittamisen ja jäännsäjakautuksen laskemisen osalta on selkeintä, että uusi ydinvoimalla tuotetun sähkön varmennusvelvoite astuu voimaan vuoden vaihteessa.

10 Toimeenpano ja seuranta

10.1 Toimeenpano

Ehdotetun lain tehokkaan toimeenpanon kannalta on olennaista, että sääntelyn kohteet ehtivät valmistautua sääntelyn muutoksiin riittävästi ja ottaa sääntelyn muutokset huomioon markkinoinnissaan ja tuotevalikoimassaan. Valvovan viranomaisen ja alkuperätakuurekisterien ylläpitäjien ohjeistuksella sekä tiedottamisella ja toimivalla sähköisellä asiointilla on suuri rooli onnistuneen toimeenpanon varmistamisessa.

Lain toimeenpano edellyttää Energiavirastossa henkilöstön rekrytointia sekä mahdollisesti muutoksia työtehtävien sisäisiin järjestelyihin rekisterien ylläpitäjinä toimivien kantaverkonhaltijan (Fingrid Oyj:n) ja siirtoverkonhaltijan (Gasgrid Finland Oy:n) osalta.

Lain toimeenpano ja lain noudattamisen valvonta edellyttävät yhteistyötä ja tiedonvaihtoa rekisterien ylläpitäjien sekä energianmyyjien, -tuottajien ja -käyttäjien välillä. Alkuperätakuu-markkinan kansainvälisen kehityksen kannalta olennaista on myös rekisterien ylläpitäjien osallistuminen kansainväliseen yhteistyöhön tarkoituksenmukaisessa laajuudessa alkuperätakuujärjestelmää edistävien järjestöjen piirissä sekä alkuperätakuuta koskevan standardin päivittämiseen liittyen.

10.2 Seuranta

Lakiehdotuksen toimeenpanon vaikutuksia seurataan työ- ja elinkeinoministeriössä. Työ- ja elinkeinoministeriö seuraa yhdessä alkuperätakuurekisterien ylläpitäjien kanssa alkuperätakuuta koskevan standardin CEN EN – 16325 päivytystä.

11 Suhde talousarvioesitykseen

Esitys liittyy esitykseen valtion vuoden 2021 kolmanneksi lisätalousarvioksi ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Lakiehdotus aiheuttaa valtiolle jonkin verran menoja liittyen lähinnä Energiaviraston laajentuneisiin tehtäviin. Kustannuksia tulisi uusien menettelyjen luomisesta, henkilöresurssien lisäämisestä sekä kouluttautumisesta. Työ- ja elinkeinoministeriö on arvioinut, että esityksen toimeenpanon valmisteluvaiheessa Energiaviraston lisäresurssitarve olisi vuonna 2021 yhteensä 460 000 euroa, josta 160 000 euroa aiheutuu henkilöstömenoista (kaksi henkilötyövuotta) ja 300 000 euroa sähköisen alkuperätakuurekisterin tietojärjestelmäkustannuksista. Vuoden 2021 lisäresurssitarpeesta 80 000 euroa (1 htv) sekä 150 000 euroa sähköisen alkuperätakuurekisterin tietojärjestelmäkustannuksista rahoitettaisiin työ- ja elinkeinoministeriön hallinnon alan olemassa olevilla määrärahoilla. Kolmanteen lisätalousarvioon esitetään näin ollen Energiaviraston lisäresurssiksi yhteensä 230 000 euroa, josta 80 000 euroa aiheutuu henkilöstömenoista. Lain toimeenpanossa vuonna 2022 ja siitä eteenpäin lisäresurssitarve olisi vuodessa yhteensä 210 000 euroa, josta 160 000 euroa olisi henkilöstömenoja (kaksi htv) ja 50 000 euroa olisi sähköisen alkuperätakuurekisterin ylläpitoon. Kustannuksien muodostumisen kannalta on huomioitava, että Energiavirasto voisi ehdotuksen mukaan kerätä maksuja rekisterin ylläpitäjänä toimiessaan. Alkuperätakuujärjestelmästä perittävät maksut voitaisiin pitää toiminnanharjoittajien kannalta kohtuullisina rahoittamalla osin julkisin varoin Energiaviraston toimintaa rekisterin ylläpitäjänä. Energiaviraston alkuperätakuupalvelusta saamien tulojen määrää on mahdollista arvioida vasta vuoden 2022 jälkeen, koska lämmityksen ja jäähdytyksen alkuperätakuumarkkinan syntymisestä ja koosta ei ole olemassa tietoa ennen sitä.

Lämmön ja jäähdytyksen alkuperätakuujärjestelmää on tarpeen käynnistysvaiheessa rahoittaa valtion budjetista, jotta hallinnolliset kustannukset eivät nousisi kohtuuttomiksi ja näin ollen eivät estäisi lämmön ja jäähdytyksen alkuperätakuumarkkinan syntymistä.

12 Suhde perustuslakiin ja säättämisyjärjestys

12.1 Julkisen hallintotehtävän antaminen muulle kuin viranomaiselle

Sähkön, kaasun ja vedyn alkuperätakuurekisterien ylläpitäjät

Perustuslain 124 §:n mukaan julkinen hallintotehtävä voidaan antaa muulle kuin viranomaiselle, jos se on tarpeen tehtävän tarkoituksenmukaiseksi hoitamiseksi eikä vaaranna perusoikeuksia, oikeusturvaa tai muita hyvän hallinnon vaatimuksia. Merkittävää julkisen vallan käyttöä sisältäviä tehtäviä voi kuitenkin antaa vain viranomaiselle. Perustuslain hallituksen esityksen (HE 1/1998 vp) kyseistä säännöstä koskeissa yksityiskohtaisissa perusteluissa viitataan julkisella hallintotehtävällä verraten laajaan hallinnollisten tehtävien kokonaisuuteen, johon kuuluu esimerkiksi lakien toimeenpanoon sekä yksityisten henkilöiden ja yhteisöjen oikeuksia, velvollisuuksia ja etuja koskevaan päätöksentekoon liittyviä tehtäviä. Esityksen mukaisesti rekisterin ylläpitäjän tehtäviin kuuluu toisten eduista päättäminen, joten rekisterin ylläpitäjän tehtävää on pidettävä perustuslain 124 §:ssä tarkoitettuna julkisena hallintotehtävänä, kuten on katsottu jo nykyistä sähkön alkuperätakuulakia koskevassa hallituksen esityksessä (HE 37/2013 vp).

Rekisterin ylläpitäjänä toimii sähkön alkuperätakuiden osalta nykyisin järjestelmävastaavaksi määrätty kantaverkonhaltija (tällä hetkellä Fingrid Oyj). Tähän esitys ei tuo muutosta. Sen sijaan lämmön ja jäähdytyksen osalta ehdotetaan, että rekisterin ylläpitäjänä toimisi Energiavi-

rasto, ja kaasun ja vedyn osalta tehtävä annettaisiin maakaasujärjestelmän järjestelmävastaavaksi määrätylle siirtoverkonhaltijalle (tällä hetkellä Gasgrid Finland Oy). Koska rekisterin ylläpitotehtävä sähkön, kaasun ja vedyn osalta annettaisiin esityksellä muulle kuin viranomaiselle, on asiaa tarkasteltava perustuslain 124 §:n kannalta.

Sähkön alkuperätakuulakia koskevat hallituksen esitykset eivät ole olleet perustuslakivaliokunnan arvioitavana. Edellisessä hallituksen esityksessä eduskunnalle laiksi sähkön alkuperän varmentamisesta ja ilmoittamisesta annetun lain muuttamisesta (HE 37/2013 vp) rekisterin ylläpitäjän tehtävän antaminen sähkön osalta järjestelmävastaavaksi määrätylle kantaverkonhaltijalle katsottiin perustuslain 124 §:n mukaiseksi. Kyseisessä esityksessä tehtävän ei arvioitu sisältävän merkittävää julkisen vallan käyttöä, jonka olisi voinut antaa vain viranomaiselle. Perustuslain hallituksen esityksen (HE 1/1998 vp) 124 §:ää koskevien yksityiskohtaisten perustelujen mukaan merkittävänä julkisen vallan käyttämisenä pidetään esimerkiksi itsenäiseen harkintaan perustuvaa oikeutta käyttää voimakeinoja tai puuttua muuten merkittävällä tavalla yksilön perusoikeuksiin. Perustuslakivaliokunta ei ole pitänyt merkittävänä julkisen vallan käyttönä esimerkiksi julkisten hankintojen toteuttamistehtävää, joka oltiin antamassa Hansel Oy:lle (PeVL 15/2019 vp). Valiokunta ei ole pitänyt merkittävää julkisen vallan käyttöä sisältävänä myöskään eräitä julkisen hallinnon turvallisuusverkkotoimintaan kuuluvia tehtäviä, vaan katsoi verkko- ja infrastruktuuripalvelujen tuottajan tehtävät asiallisesti teknisluonteisiksi ja viranomaisten toimintaa tukeviksi (PeVL 8/2014 vp). Valiokunta on pitänyt perustuslain 124 §:n mukaisena myös sitä, että oikeusapu- ja edunvalvontapalveluita voidaan ulkoistaa, jos se on palveluiden alueellisen saatavuuden tai muun syyn vuoksi tarpeen (PeVL 16/2016 vp). Edellä todettu huomioon ottaen rekisterin ylläpitäjän tehtävää ei ole syytä arvioida eri tavalla kuin aiemmassa hallituksen esityksessä (HE 37/2013 vp), eikä tehtävää siis voida pitää merkittävää julkisen vallan käyttöä sisältävänä.

Rekisterin ylläpitäjänä toimimista on tarkasteltava perustuslain 124 §:n mukaisena julkisena hallintotehtävänä, joka annettaisiin esityksellä muulle kuin viranomaiselle. Perustuslain 124 § edellyttää esityksen arviointia tarkoituksenmukaisuusvaatimuksen toteutumisen näkökulmasta ja lisäksi on varmistuttava, ettei esitetty julkisen hallintotehtävän antaminen muulle kuin viranomaiselle vaaranna perusoikeuksia, oikeusturvaa tai muita hyvän hallinnon vaatimuksia.

Tarkoituksenmukaisuusvaatimus arvioidaan perustuslakia koskevan hallituksen esityksen mukaan tapauskohtaisesti. Tarkoituksenmukaisuusarvioinnissa tulee kiinnittää huomiota muun muassa hallinnon tehokkuuteen, muihin hallinnon sisäisiksi luonnehdittaviin tarpeisiin, hallintotehtävän luonteeseen sekä yksityisten henkilöiden ja yhteisöjen tarpeisiin. Myös esimerkiksi tehtävissä tarvittava erityisosaaminen tai resurssit vaikuttavat tarkoituksenmukaisuusharkinnassa (esim. PeVL 26/2017, PeVL 29/2013 vp). Perustuslakivaliokunta on katsonut, että hyljetuotteiden alkuperätodistusten myöntämistoimivallan osoittamista viranomaiskoneiston ulkopuolelle voidaan pitää perustuslain 124 §:ssä tarkoitettulla tavalla tarpeellisenä tehtävän tarkoituksenmukaiseksi hoitamiseksi (PeVL 12/2014 vp). Valiokunta on myös katsonut, että todentajan tehtävät voidaan antaa muulle kuin viranomaiselle, koska toiminta edellyttää syvällistä erikoistumista sähkön tuotantoon liittyviin kysymyksiin (PeVL 37/2010 vp).

Sähkön osalta rekisterin ylläpitäjän tehtävään ehdotetaan järjestelmävastaavaksi määrättyä kantaverkonhaltijaa ja kaasun ja vedyn osalta rekisterin ylläpitäjän tehtävään ehdotetaan maakaasujärjestelmän järjestelmävastaavaksi määrättyä siirtoverkonhaltijaa. Molemmilla tahoilla on rekisterin ylläpitäjän tehtävissä tarvittava erityisosaaminen ja resurssit. Sekä kantaverkonhaltijalla että siirtoverkonhaltijalla on muun muassa taseselvitykseen ja mittaustietojen käsittelyyn liittyen erityinen asema, joka osaltaan perustelee tehtävän siirtämisen tarkoituksenmukaisuutta. Voimassa olevan alkuperätakuulain hallituksen esityksessä eduskunnalle laiksi sähkön alkuperän varmentamisesta ja ilmoittamisesta sekä laiksi sähkömarkkinalain 9 ja 14 §:n muuttamisesta

(HE 95/2003 vp) rekisterin ylläpitäjän tehtävien antamista kantaverkonhaltijalle perusteltiin sillä, että kantaverkonhaltija toimii jo ennestään sähkökauppojen selvittäjänä valtakunnallisella tasolla. Maakaasumarkkinalain (587/2017) mukaisesti järjestelmävastaavaksi määrätty siirtoverkonhaltija puolestaan vastaa maakaasujärjestelmän taseselvityksestä. Vaikka tilanne on muuttunut kantaverkonhaltijan osalta ja nykyisin taseselvityksestä vastaa yhteispohjoismaista taseselvitystä hoitava yhtiö eSett Oy, on nykyisin sähkön alkuperätakuurekisterin ylläpitäjänä toimivalla kantaverkonhaltijalla katsottu olevan tehtävän vaatima erityisosaaminen ja resurssit.

Lisäksi on varmistettava perustuslain 124 §:n edellyttämällä tavalla, ettei julkisen hallintotehtävän siirto vaaranna perusoikeuksia, oikeusturvaa tai muita hyvän hallinnon vaatimuksia. Kantaverkonhaltijan ja siirtoverkonhaltijan toimintaan rekisterin ylläpitäjän tehtävissä sovelletaan hallinnon yleislakeja. Erityislakiin ei kuitenkaan ole perustuslain 124 §:n takia välttämätöntä yleensä sisällyttää viittausta hallinnon yleislakeihin, sillä hallinnon yleislakeja sovelletaan niiden sisältämien soveltamisalaa, viranomaisten määritelmää tai yksityisen kielellistä palveluvollisuutta koskevien säännösten nojalla myös yksityisiin niiden hoitaessa julkisia hallintotehtäviä (esim. PeVL 26/2017 vp, PeVL 42/2005 vp). Perusoikeuksien, oikeusturvan ja hyvän hallinnon vaatimusten turvaamisen kannalta merkityksellistä on myös yksityiselle annetun julkisen hallintotehtävän hoitamisen valvonta (esim. PeVL 26/2017 vp, PeVL 62/2014 vp). Energiavirasto toimisi esityksen mukaan sähkön sekä kaasun ja vedyn alkuperätakuurekisterien ylläpitäjien valvontaviranomaisena. Myös muun muassa virkavastuulla ja sääntelyn yleisellä tarkkuudella on valiokunnan mukaan merkitystä (esim. PeVL 15/2018 vp, PeVL 30/2014 vp). Lakiehdotuksen mukaan sekä sähkön että kaasun ja vedyn alkuperätakuurekisterien ylläpitäjien palveluksessa olevaan henkilöön sovelletaan rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä näiden suorittaessa tässä laissa tarkoitettuja tehtäviä. Ehdotettujen alkuperätakuurekisterien ylläpitotehtävien antamisen sähkön kantaverkonhaltijalle ja maakaasun siirtoverkonhaltijalle ei katsota siten vaarantavan perusoikeuksien, oikeusturvan ja hyvän hallinnon vaatimusten toteutumista.

Julkisen hallintotehtävän edelleen siirtäminen

Yksityiselle siirretyn julkisen hallintotehtävän edelleen siirtämiseen (subdelegointiin) on perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännössä suhtauduttava lähtökohtaisesti kielteisesti. Ehdotonta kieltoa tällaiselle siirtämiselle ei kuitenkaan ole ollut osoitettavissa tilanteissa, joissa on kyse teknisluonteisesta tehtävästä ja joissa alihankkijaan kohdistuvat samat laatuvaatimukset ja vastaava valvonta kuin alkuperäiseen palveluntuottajaan (PeVL 26/2017 vp, PeVL 6/2013 vp). Perustuslakivaliokunta on kyllä huomauttanut, että osakeyhtiömuotoiseen toimintaan ei lähtökohtaisesti ole mahdollista kohdistaa samantasoista hallinnollista ohjausta ja yhtä tehokasta valvontaa kuin viranomaistoimintaan ja tytäryhtiön viranomaisvalvonta on vieläkin välillisempää. Valiokunnan mukaan valvonnan järjestäminen on jossain määrin kaupallista yritystä helpompaa, kun kyseessä on voittoa tavoittelematon valtion kokonaan omistama osakeyhtiö tai tämän yhtiön kokonaan omistama tytäryhtiö (PeVL 8/2014). Siirtoverkonhaltijana toimiva Gasgrid Finland Oy on kokonaan valtion omistama osakeyhtiö, jonka toiminnan tuotto on taloudellisen valvonnan kautta rajattu. Vaikka sähkön kantaverkonhaltijana toimiva Fingrid Oyj ei ole täysin valtio-omisteinen ja se on lisäksi voittoa tavoitteleva julkinen osakeyhtiö, on sen toiminnan tuotto taloudellisen valvonnan kautta rajattu ja siten kyse ei ole perinteisestä kaupallisesta yrityksestä.

Esityksen mukaan sähkön, kaasun ja vedyn alkuperärekisterin ylläpitäjä voisi antaa tehtävän hoitamisen kokonaan omistamansa tytäryhtiön hoidettavaksi. Ehdotettu tehtävien edelleen delegoinnin mahdollisuus olisi siten rajattu tarkkarajaisesti koskemaan ainoastaan rekisterin yllä-

pitäjän kokonaan omistamaa tytäryhtiötä. Ehdotettu tapa organisoida rekisterin ylläpitäjän tehtävät järjestelmävastaavan kantaverkonhaltijan tai järjestelmävastaavan siirtoverkonhaltijan kokonaan omistamaan tytäryhtiöön mahdollistaisi tarvittaessa toimintojen pitämisen erillään järjestelmävastaavien muista toiminnoista, jonka avulla voitaisiin varmistaa myös tarvittava erityisosaaminen ja resurssit rekisterin ylläpitotehtävässä. Lisäksi se helpottaisi tehtävän hoitamisesta aiheutuvien kustannusten eriyttämistä ja läpinäkyvyyttä muusta kantaverkonhaltijan ja siirtoverkonhaltijan toiminnasta, ja samalla vahvistaisi siten myös maksujen läpinäkyvyyttä. Vastuu tehtävän asianmukaisesta hoitamisesta säilyisi kuitenkin nimetyllä rekisterin ylläpitäjällä. Rekisterin ylläpitäjän valvonnasta on säädetty lakiehdotuksen 6 luvussa. Valvontaan sisältyy niin ennakollista (30 § *Valvontaviranomaisen vahvistamat menetelmät ja ehdot*) kuin jälkikäteistä valvontaa ja sama valvonta kohdistuisi myös rekisterin ylläpitäjän tytäryhtiöön tämän hoitaessa tehtäviä. Edellä esitetyn huomioden esityksen ei katsota olevan subdelegoinnin kiellon kannalta ongelmallinen.

Arviointilaitos

Myös arviointilaitoksia koskevaa sääntelyä on tarpeen arvioida perustuslain 124 §:n näkökulmasta, sillä arviointilaitoksen tehtäviä, joista säädetään tarkemmin ehdotetuissa 14 ja 27 §:ssä, voidaan pitää perustuslain 124 §:ssä tarkoitettuina julkisina hallintotehtävinä. Alkuperätakuujärjestelmään liittyvien tehtävien antamista arviointilaitokselle voidaan pitää tarpeellisenä tehtävien tarkoituksenmukaiseksi hoitamiseksi. Arviointilaitokseen sovelletaan hallinnon yleislakeja sen hoitaessa julkisia hallintotehtäviä. Kuten edellä on todettu erityislakiin ei kuitenkaan ole perustuslain 124 §:n takia välttämätöntä yleensä sisällyttää viittausta hallinnon yleislakeihin (esim. PeVL 26/2017 vp, PeVL 42/2005 vp). Ehdotetussa 37 §:ssä säädetään muutoksenhausta arviointilaitoksen päätökseen. Säännösehdoituksissa on otettu huomioon perusoikeuksien, oikeusturvan ja hyvän hallinnon vaatimukset.

Arviointilaitokseksi hyväksymisestä säädetään ehdotetussa 25 §:ssä sekä arviointilaitoksen hyväksymistä koskevan päätöksen muuttamisesta ja peruuttamisesta ehdotetussa 26 §:ssä. Sääntelyyn liittyy toimilupasääntelylle ominaisia piirteitä. Perustuslakivaliokunta on lausunnossaan 27/2012 vp todennut, että kysymys ei ole elinkeinon harjoittamisen luvanvaraistamisesta, vaan niiden tahojen hyväksymismenettelystä, joille annetaan julkisia hallintotehtäviä. Perustuslakivaliokunta on aiemmin katsonut, ettei viranomaisille lähtökohtaisesti kuuluvien hallintotehtävien hoitaminen kuulu perustuslain 18 §:n 1 momentissa turvatun elinkeinovapauden piiriin (PeVL 40/2002 vp, PeVL 20/2006 vp, PeVL 12/2010 vp). Valiokunta katsoi, että sääntelyn oikeasuhtaisuuden kannalta hyväksynnän peruuttaminen on syytä sitoa vakaviin tai olennaisiin rikkomuksiin tai laiminlyönteihin sekä siihen, että laitokselle annetut huomautukset ja varoitukset eivät ole johtaneet toiminnassa esiintyneiden puutteiden korjaamiseen (PeVL 20/2006 vp). Ehdotuksen mukainen peruuttamismahdollisuus on 26 §:ssä sidottu vakaviin tai olennaisiin rikkomuksiin tai laiminlyönteihin sekä siihen, että arviointilaitokselle mahdollisesti annetut huomautukset tai varoitukset eivät ole johtaneet toiminnassa esiintyneiden puutteiden korjaamiseen. Ehdotettujen säännösten voidaan siten katsoa antavan riittävän ennustettavuuden viranomaistoiminnasta (PeVL 33/2005 vp, PeVL 15/2008 vp ja PeVL 19/2009 vp).

12.2 Tiedonsaantioikeudet

Lakiehdotuksen mukaan valvontaviranomaisella olisi oikeus saada alkuperätakuulain säännösten noudattamisen valvontaa varten välttämättömät tiedot energianmyyjältä ja energiatuotantolaitoksen haltijalta. Lisäksi valvontaviranomaisella olisi oikeus salassapitosäännösten estämättä saada sähkön sekä kaasun ja vedyn alkuperätakuurekisterien ylläpitäjiltä sekä arviointilaitokselta tämän lain säännösten noudattamisen valvontaa varten välttämättömiä tietoja.

RED II:n 19 artiklan 5 kohdassa edellytetään alkuperätakuiden myöntämisen, siirron ja peruuttamisen valvonnan järjestämistä. Tiedonsaantioikeuksilla varmistettaisiin kyseisen lainkohdan tehokas toimeenpano. Tehokkaan ja tarkoituksenmukaisen valvonnan katsotaan edellyttävän riittäviä tietoja valvonnan kohteesta. Perustuslakivaliokunta on korostanut, että siltä osin kuin Euroopan unionin lainsäädäntö edellyttää kansallista sääntelyä tai mahdollistaa sen, tätä kansallista liikkumavaraa käytettäessä otetaan huomioon perus- ja ihmisoikeuksista seuraavat vaatimukset (esim. PeVL 12/2019 vp, PeVL 9/2019 vp).

Energiaviraston tiedonsaantioikeudet on osin turvattu jo julkisuuslain perusteella. Hallinnon yleislakeja (kuten julkisuuslakia) sovelletaan niiden sisältämien soveltamisalaa, viranomaisten määritelmää tai yksityisen kielellistä palveluvelvollisuutta koskevien säännösten nojalla myös yksityisiin niiden hoitaessa julkisia hallintotehtäviä (esim. PeVL 26/2017 vp, PeVL 42/2005 vp). Rekisterin ylläpitäjä ja arviointilaitos hoitavat julkista hallintotehtävää. Rekisterien ylläpitäjiin ja arviointilaitoksiin sovelletaan siis julkisuuslakia myös silloin, kun ne ovat yksityisiä toimijoita. Salassa pidettävien tietojen osalta esityksessä ehdotetaan, että valvontaviranomaisella olisi oikeus saada rekisterien ylläpitäjiltä ja arviointilaitoksilta välttämättömiä tietoja (julkisuuslain) salassapitosäännösten estämättä. Valvonta voi edellyttää salassa pidettävien tietojen saamista, kuten asiakirjojen, jotka sisältävät tietoja yksityisestä liikesalaisuudesta (julkisuuslain 24 §:n 1 momentin 20 kohta).

Perustuslakivaliokunta on arvioinut viranomaisten tietojen saamista ja luovuttamista salassapitovelvollisuuden estämättä koskevaa sääntelyä perustuslain 10 §:n 1 momentissa säädetyn yksityiselämän ja henkilötietojen suojan kannalta. Perustuslain 10 §:n 1 momentilla turvataan jokaisen yksityiselämä sekä todetaan, että henkilötietojen suojasta säädetään tarkemmin lailla. Valiokunnan vakiintuneen käytännön mukaan henkilötietojen suoja osittain sisältyy perustuslain 10 §:n samassa momentissa turvatus yksityiselämän suojan piiriin. Kysymys on kaiken kaikkiaan siitä, että lainsäätäjän tulee turvata tämä oikeus tavalla, jota voidaan pitää hyväksyttävänä perusoikeusjärjestelmän kokonaisuudessa (PeVL 14/2018 vp).

Perustuslakivaliokunta on kiinnittänyt huomiota muun muassa siihen, mihin ja ketä koskeviin tietoihin tiedonsaantioikeus ulottuu ja miten tiedonsaantioikeus sidotaan tietojen välttämättömyyteen. Viranomaisen tietojensaantioikeus ja tietojen luovuttamismahdollisuus ovat voineet liittyä jonkin tarkoituksen kannalta "tarpeellisiin tietoihin", jos tarkoitetut tietosisällöt on pyritty luettelemaan laissa tyhjentävästi. Jos taas tietosisältöjä ei ole samalla tavoin luetteloitu, sääntelyyn on pitänyt sisällyttää vaatimus "tietojen välttämättömyydestä" jonkin tarkoituksen kannalta (esim. PeVL 17/2016 vp). Rekisterien ylläpitäjiltä ja arviointilaitoksilta tarvittavat tiedot katsotaan välttämättömiksi, sillä ne liittyvät rekisterien ylläpitäjien, arviointilaitosten ja alkuperätakuujärjestelmään osallistuvien toimijoiden valvontaan, joka on järjestettävä RED II:n 19 artiklan 5 kohdan nojalla. Lakiehdotuksen mukaan valvontaviranomaisella olisi oikeus saada sähköön sekä kaasun ja vedyn alkuperätakuurekisterien ylläpitäjiltä sekä arviointilaitokselta salassapitosäännösten estämättä lain säännösten noudattamisen valvontaa varten välttämättömät tiedot. Myös energianmyyjiltä sekä alkuperätakuun saaneilta tai sellaista hakeneilta energiantuotantolaitoksien haltijoilta valvontaviranomaisella olisi lakiehdotuksen mukaan oikeus saada välttämättömät tiedot kyseisen lain säännösten noudattamisen valvontaa varten. Ehdotetussa 31 §:ssä tiedonsaantioikeus olisi siten sidottu välttämättömyyskriteerin lisäksi rajattuun joukkoon toimijoita ja niiden toiminnan valvontaan. Koska välttämättömyyседellytys on sisällytetty ehdotettuun lainkohtaan edellä esitetyllä tavalla, tietosisältöjen luettelointi ei ole perustuslakivaliokunnan käytännön valossa tarpeen. Ehdotetuissa lainkohdissa koskien Energiaviraston tiedonsaantioikeutta suhteessa energianmyyjiin sekä energiantuotantolaitoksien haltijoihin on kuitenkin yksilöity, mitä välttämättömät tiedot koskevat.

Valiokunnan mielestä tietosuoja-asetuksen yksityiskohtainen sääntely, jota tulkitaan ja sovelletaan EU:n perusoikeuskirjassa turvattujen oikeuksien mukaisesti, muodostaa yleensä riittävän säännöspohjan myös perustuslain 10 §:ssä turvattun yksityiselämän ja henkilötietojen suojan kannalta. Valiokunnan käsityksen mukaan tietosuoja-asetuksen sääntely vastaa asianmukaisesti tulkittuna ja sovellettuna myös Euroopan ihmisoikeussopimuksen (SopS 63/1999) mukaan määräytyvää henkilötietojen suojan tasoa. Näin ollen erityislainsäädäntöön ei ole tietosuoja-asetuksen soveltamisalalla enää valtiosääntöisistä syistä välttämätöntä sisällyttää kattavaa ja yksityiskohtaista sääntelyä henkilötietojen käsittelystä (PeVL 14/2018 vp.).

Perustuslakivaliokunta on katsonut, että erityislainsäädännön tarpeellisuutta on arvioitava myös tietosuoja-asetuksenkin edellyttämän riskiperustaisen lähestymistavan mukaisesti kiinnittämällä huomiota tietojen käsittelyn aiheuttamiin uhkiin ja riskeihin. Mitä korkeampi riski käsittelystä aiheutuu luonnollisen henkilön oikeuksille ja vapauksille, sitä perustellumpaa on yksityiskohtaisempi sääntely. Tällä seikalla on erityistä merkitystä arkaluonteisten tietojen käsittelyn kohdalla (PeVL 14/2018 vp). Ehdotettu säännös ei sulkisi tiedonsaantioikeuden ulkopuolelle henkilötietoja, mutta niiden ei lähtökohtaisesti katsota kuitenkaan olevan valvonnassa tarpeen ehdotetussa säännöksessä mainittua tarkoitusta varten. Arkaluonteiset henkilötiedot on kuitenkin suljettu tiedonsaantioikeuden soveltamisen ulkopuolelle ja siten perusteita tarkemmalle erityissääntelylle ei henkilötietojen suojan osalta katsota olevan.

Ehdotettu tiedonsaantisäännös täyttää edellä kuvatussa perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännössä vakiintuneet edellytykset tiedonsaantioikeuden tarkkarajaisuudesta ja välttämättömyydestä ja ei muodosta siten estettä lakiehdotuksen käsittelylle tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä.

12.3 Tarkastusoikeudet

Lakiehdotuksen 32 §:ssä ehdotetaan säädettäväksi valvontaviranomaisen tarkastusoikeudesta, jota tulee arvioida suhteessa perustuslain 10 §:ssä säädettyyn. Jokaisen kotirauha on perustuslain 10 §:n 1 momentin mukaan turvattu. Lailla voidaan säätää perusoikeuksien turvaamiseksi tai rikosten selvittämiseksi välttämättömistä kotirauhan piiriin ulottuvista toimenpiteistä.

Perustuslakivaliokunta on käytännössään katsonut kotirauhan piiriin ulottuvan toimen olevan hyväksyttävä "rikosten selvittämiseksi", jos toimi sidotaan siihen, että on olemassa konkreettinen ja yksilöity syy epäillä lakia rikotun tai rikottavan. Sääntelyn oikeasuhtaisuuden näkökulmasta valiokunnan lähtökohtana on ollut, ettei kotirauhan suojaan tule puuttua enimmillään sakkola rangaistavien, moitittavuudeltaan vähäisten rikkomusten selvittämiseksi (ks. PeVL 40/2002 vp, s. 2).

Ehdotetun 32 §:n 2 momentin mukaan valvontaviranomaisen tarkastuksia koskeva toimivalta olisi rajoitettu, kun kyse on pysyväisluonteiseen asumiseen tarkoitetuista tiloista. Tällaisissa tiloissa tarkastukset olisivat mahdollisia vain, jos on syytä epäillä, että on tehty rikoslain (39/1889) 16 luvun 8 §:ssä tarkoitettu rikos (väärän todistuksen antaminen viranomaiselle), 30 luvun 1 §:ssä tarkoitettu rikos (markkinointirikos) taikka 33 luvun 1 §:ssä tarkoitettu rikos (väärännys), ja tarkastus on välttämätön tarkastuksen kohteena olevien seikkojen selvittämiseksi. Mainittujen lainkohtien nojalla on mahdollista tuomita sakko tai vankeusrangaistus. Tarkastus pysyväisluonteiseen asumiseen tarkoitettuihin tiloihin on sidottu välttämättömyyskriteeriin sekä "on syytä epäillä" vaatimukseen vankeusuhkaisista rikoksista. Ehdotettua säännöstä ei siten voida pitää perustuslain 10 §:n kannalta ongelmallisena.

12.4 Muutoksenhaku

Perustuslain 21 §:n mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa käsiteltyksi asianmukaisesti ja ilman aiheutonta viivytystä lain mukaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa sekä oikeus saada oikeuksiaan ja velvollisuuksiaan koskeva päätös tuomioistuimen tai muun riippumattoman lainkäyttöelimen käsiteltäväksi. Lisäksi lainkohdan 2 momentin mukaan käsittelyn julkisuus sekä oikeus tulla kuulluksi, saada perusteltu päätös ja hakea muutosta samoin kuin muut oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin ja hyvän hallinnon takeet turvataan lailla.

Nykyisessä sähkön alkuperätakuulaissa rekisterin ylläpitäjän sähkön alkuperätakuuta koskevaan päätökseen ja arviointilaitoksen todentamistodistusta koskevaan päätökseen saa vaatia oikaisua siten kuin hallintolaissa säädetään. Tähän rekisterin ylläpitäjän ja arviointilaitoksen päätöstä koskevaan muutoksenhakukäytäntöön lakiehdotus ei toisi muutosta. Oikaisuvaatimussäännösten soveltuvuus arvioidaan eri hallinnonalojen lainsäädännössä asiaryhmäkohtaisesti.

Oikaisuvaatimusmenettelyn soveltamista puoltaa se, että muutoksenhakuasioiden ruuhkautuminen on koettu ongelmalliseksi perustuslain 21 §:n ja Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklan oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin vaatimuksen kannalta. Oikaisuvaatimusmenettelyllä voidaan estää hallinto-oikeuksien ruuhkautuminen asioilla, jotka ovat mahdollista hallinto-oikeuden sijaan ratkaista oikaisuvaatimuksen pohjalta, joka on käsiteltävä kiireellisenä (hallintolaki 49 e §). Alkuperätakuulakiesityksellä ei ehdoteta valituskieltoa, vaan oikaisuvaatimukseen annettuun päätökseen saa hakea muutosta valittamalla. Oikaisuvaatimusmenettely onkin tavallaan muutoksenhaun ensimmäinen vaihe, kuten perustuslakivaliokunta on kuvaillut (PeVL 32/2012 vp). Oikaisuvaatimusmenettelyssä ei ole kysymys tuomioistuimessa tapahtuvasta lainkäytöstä, minkä vuoksi se ei voi täyttää perustuslain 21 §:n 1 momentin vaatimusta siitä, että jokaisella on oikeus saada oikeuksiaan ja velvollisuuksiaan koskeva päätös tuomioistuimen tai muun riippumattoman lainkäyttöelimen käsiteltäväksi. (PeVL 32/2012 vp) Perustuslain 21 §:n mukainen oikeusturva taataan kuitenkin valitusoikeudella hallinto-oikeuteen.

Toiseksi alkuperätakuulakiesityksen muutoksenhakusääntelyn perustuslainmukaisuustarkastelussa on otettava huomioon, että valituslupajärjestelmän käyttöala on laajentunut aikaisemmasta koskemaan kaikkia hallinto-oikeuden hallintolainkäyttöasioissa antamia päätöksiä 1 tammi-kuuta 2020 voimaan tulleen hallintoprosessilain 107 §:n myötä. Ehdotetun lakimuutoksen säännökset vastaisivat muutoksenhaun osalta muuttunutta lainsäädäntöä.

Perustuslakivaliokunta on suhtautunut pidättyvästi valituslupajärjestelmän laajentamiseen aiemmassa lausuntokäytännössään, mutta on tarkastanut pidättyvää kantaansa lausunnossa PeVL 32/2012 vp. Taustalla sallivammalle kannalle oli muutoksenhakujärjestelmän kehitys kuten se, että yhä suurempi osa korkeimpaan hallinto-oikeuteen saapuvista asioista kuului jo ennen uutta hallintoprosessilakia ryhmiin, joissa muutoksenhaku edellyttää valituslupaa. Valituslupajärjestelmän hyväksyttävyyttä ja oikeasuhtaisuutta on kuitenkin aina arvioitava valiokunnan aiemman käytännön pohjalta. Perustuslain 21 §:n kannalta asiaa tarkasteltaessa keskeistä on varmistua siitä, että muutoksenhakujärjestelmä kokonaisuutena turvaa sekä oikeusturvan saata- vuuden ja riittävyyden että asian käsittelyn niin joutuisasti kuin se on oikeusturvavaatimuksen valossa mahdollista (PeVL 32/2012 vp). Valiokunta on kuitenkin myös todennut, etteivät asian laatu tai merkittävyys välttämättä edellytä pääsyä korkeimpaan hallinto-oikeuteen ilman valituslupaa kaikissa sellaisissakaan asiaryhmissä, joihin valitusvaiheessa useimmin liittyy vaativia oikeuskysymyksiä tai jotka ovat yleensä asianosaisen tai yhteiskunnan kannalta erityisen merkittäviä tai laaja-alaisia (PeVL 55/2014 vp, PeVL 29/2017 vp).

Perustuslakivaliokunta pysyi uudessa, valituslupajärjestelmän laajentamisen kannalta sallivamassa kannassa uutta hallintoprosessilakia koskevassa lausunnossaan (PeVL 50/2018 vp). Valiokunta katsoi, että valituslupan asettamista pääsäännöksi voidaan perustuslain 21 §:n estämättä pitää mahdollisena ja perusteltuna. Valiokunnan mukaan valituslupajärjestelmälle oli painavia hallintolainkäytön tehostamiseen ja korkeimman oikeuden ennakkopäätösroolin vahvistamiseen liittyviä perusteita. Valiokunta kiinnitti huomiota myös oikeudenkäynnin viivytyksetömyyden turvaamiseen, jolla valituslupajärjestelmän laajentamista oli hallintoprosessilain hallituksen esityksessä eduskunnalle laiksi oikeudenkäynnistä hallintoasioissa ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 29/2018 vp) muiden syiden ohella perusteltu. Oikeudenkäynnin kohtuullinen kokonaiskesto sisältyy sekä perustuslaissa että Euroopan ihmisoikeussopimuksessa turvattuihin oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin takeisiin.

Hallintoprosessilain valituslupasäätely ei vaikuta oikeuteen valittaa hallinto-oikeuden päätöksestä, vaan siihen, missä laajuudessa valitus tutkitaan (HE 29/2018 vp). Perustuslakivaliokunta huomioi tämän lakiesityksen perustuslainmukaisuutta arvioidessaan. Valituslupajärjestelmä ei merkitse niin pitkälle menevää rajoitusta muutoksenhakuoikeuteen kuin varsinaiset valituskiellot. Valituslupan ehtojen täyttyessä korkeimman hallinto-oikeuden on myönnettävä valituslupa (PeVL 50/2018 vp).

Ehdotetun lain muutoksenhakua koskevilla säännöksillä turvataan siten perustuslain 21 §:n mukaisen oikeusturvan toteutumisen edellytykset sekä Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6(1) artiklan turvaama oikeus kohtuullisen ajan kuluessa oikeudenmukaiseen ja julkiseen oikeudenkäyntiin laillisesti perustetussa riippumattomassa ja puolueettomassa tuomioistuimessa silloin, kun päätetään hänen oikeuksistaan ja velvollisuuksistaan.

12.5 Asetuksenantovaltuudet

Ehdotettuun lakiin sisältyy asetuksenantovaltuuksia, joten esitystä on arvioitava perustuslain 80 §:n 1 momentin kannalta. Sen mukaan asetuksia voidaan antaa perustuslaissa tai muussa laissa säädetyn valtuuden nojalla. Lailla on kuitenkin säädettävä yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteista sekä asioista, jotka perustuslain mukaan muuten kuuluvat lain alaan.

Valtuutuksen säätämiseen laissa on perustuslakivaliokunnan vakiintuneessa käytännössä kohdistettu vaatimuksia sääntelyn täsmällisyydestä ja tarkkarajaisuudesta (esim. PeVL 25/2005 vp ja PeVL 1/2004 vp). Asetuksenantovaltuuden sisällön tulee ilmetä selvästi laista ja se tulee myös rajata riittävän selkeästi. Perustuslakivaliokunta on lisäksi kiinnittänyt huomiota siihen, että perustuslain 80 §:n takia on olennaista, että säänneltävästä asiasta on riittävät perussäännökset laissa, ja että valtuus on syytä sijoittaa pääsääntöisesti lain asianomaisen perussäännöksen yhteyteen (esim. PeVL 49/2014 vp ja PeVL 10/2016 vp).

Valtioneuvoston asetuksella voitaisiin lakiin ehdotetun 4, 6, 11, 12, 13, 14, 15, 22, 23, 24 ja 25 §:n nojalla antaa menettelyihin ja lain soveltamiseen liittyviä tarkempia säännöksiä. Ehdotetuilla asetuksenantovaltuuksilla on pyritty huomioimaan alkuperätakuuta koskevan standardin CEN EN – 16325 päivityksestä johtuvat mahdolliset tarpeet kansalliselle alemman asteiselle sääntelylle. Lisäksi valtuutussäännökset olisivat tarpeen huomioiden sääntelyn teknisen luonteen. Ehdotetut asetuksenantovaltuudet on sijoitettu asianomaisen säännöksen yhteyteen, joka sisältää säänneltävästä asiasta perussäännökset. Ehdotettujen asetuksenantovaltuuksien voidaan katsoa perustuvan riittävän täsmällisiin ja tarkkarajaisiin säännöksiin yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteista. Asetuksenantovaltuuksien voidaan siten katsoa täyttävän perustuslain 80 §:n 1 momentin vaatimukset.

12.6 Säättämisjärjestyksen arviointi

Edellä selostetuilla perusteilla esitykseen sisältyvä lakiehdotus voidaan käsitellä tavallisessa lainsäätämisjärjestyksessä. Esitykseen liittyvien valtiosääntöoikeudellisten näkökohtien vuoksi hallitus pitää kuitenkin suotavana, että esityksestä pyydetäisiin perustuslakivaliokunnan lausunto.

Ponsi

Koska RED II -direktiivissä ja sähkömarkkinadirektiivissä on säännöksiä, jotka ehdotetaan pantaviksi täytäntöön lailla, annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

energian alkuperätakuista

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

Yleiset säännökset

1 §

Lain soveltamisala

Tässä laissa säädetään sähkön, kaasun, vedyn, lämmön ja jäähdytyksen alkuperätakuista sekä energian alkuperän varmentamisesta alkuperätakuilla. Lisäksi laissa säädetään sähkön alkuperän ilmoittamisesta.

2 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

1) *alkuperätakuulla* sähköistä asiakirjaa, joka toimii näyttönä siitä, että tietty energiaosuus tai -määrä on tuotettu uusiutuvilla energialähteillä, ydinvoimalla, tehokkaalla yhteistuotannolla tai hukkalämmöstä tai -kylmästä;

2) *uusiutuvilla energialähteillä* uusiutuvista, muista kuin fossiilisista lähteistä peräisin olevaa energiaa eli tuuli- ja aurinkoenergiaa, geotermistä energiaa, ympäristön energiaa, vuorovesi- ja aaltoenergiaa ja muuta valtamerienergiaa, vesivoimaa sekä biomassaa, kaatopaikoilla ja jätevedenpuhdistamoissa syntyvää kaasua ja biokaasua;

3) *uusiutuvalla kaasulla* biokaasua ja uusiutuvilla energialähteillä tuotettua kaasua, pois lukien vety;

4) *uusiutuvilla energialähteillä tuotetulla sähköllä* sähköä, joka tuotetaan yksinomaan uusiutuvia energialähteitä käyttävissä voimalaitoksissa sekä sitä osuutta uusiutuvia ja muita energialähteitä käyttävissä voimalaitoksissa tuotetusta sähköstä, joka tuotetaan uusiutuvilla energialähteillä;

5) *uusiutuvilla energialähteillä tuotetulla lämmöllä ja jäähdytyksellä* lämpöä ja jäähdytystä, joka tuotetaan yksinomaan uusiutuvia energialähteitä käyttävissä energiantuotantolaitoksissa sekä sitä osuutta uusiutuvia ja muita energialähteitä käyttävissä energiantuotantolaitoksissa tuotetusta lämmöstä ja jäähdytyksestä, joka tuotetaan uusiutuvilla energialähteillä;

6) *hukkalämmöllä* teollisuus- tai sähköntuotantolaitoksissa tai palvelualalla sivutuotteena väistämättä syntyvää lämpöä, joka katoaa käyttämättömänä ilmaan tai veteen, jos sitä ei johdeta kaukolämmitys- tai jäähdytysjärjestelmään, jos on käytetty tai käytetään yhteistuotantoprosessia taikka jos yhteistuotanto ei ole mahdollista;

7) *hukkakylmällä* teollisuus- tai sähköntuotantolaitoksissa tai palvelualalla sivutuotteena väistämättä syntyvää kylmää, joka katoaa käyttämättömänä ilmaan tai veteen, jos sitä ei johdeta kaukolämmitys- tai jäähdytysjärjestelmään, jos on käytetty tai käytetään yhteistuotantoprosessia taikka jos yhteistuotanto ei ole mahdollista;

8) *yhteistuotannolla* lämpöenergian ja sähkö- tai mekaanisen energian samanaikaista tuottamista samassa prosessissa;

9) *tehokkaalla yhteistuotannolla* energiatehokkuudesta, direktiivien 2009/125/EY ja 2010/30/EU muuttamisesta sekä direktiivien 2004/8/EY ja 2006/32/EY kumoamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2012/27/EU liitteessä II asetetut perusteet täyttävää yhteistuotantoa;

10) *tehokkaalla yhteistuotannolla tuotetulla sähköllä* hyötylämmön tuotantoon liittyvässä prosessissa tuotettua ja 9 kohdassa mainitun direktiivin liitteessä I säädetyn menetelmän mukaisesti laskettua sähköä;

11) *omakäyttölaitteilla* niitä laitteita ja koneistoja, jotka voimalaitoksessa tarvitaan sähkön tai sähkön ja lämmön tuottamiseen ja tuotantovalmiuden ylläpitämiseen taikka voimalaitoksen aiheuttamien ympäristöhaittojen poistamiseen tai pienentämiseen, ja joista säädetään sähkön ja eräiden polttoaineiden valmisteverosta annetun lain (1260/1996) 2 §:n nojalla annetuissa säännöksissä;

12) *omakäyttölämmöllä* lämpöä, jota käytetään lämpöä ja sähköä tai pelkästään lämpöä tuottavan laitoksen tarpeisiin, kuten lämmön tuotantoon liittyvien rakennusten lämmitykseen, tuotantolaitoksen esilämmitykseen, polttoaineen käsittelyyn, kuivaukseen ja lämmitykseen, muutoin lämmön tuottamiseen ja tuotantovalmiuden ylläpitämiseen sekä tuotantolaitoksen häviölämpöä;

13) *sähkön jäännösjakaumalla* jäsenvaltion vuotuista sähköntuotannon energialähteiden kokonaisyhdistelmää pois lukien peruutettujen alkuperätakuiden kattama osuus;

14) *sähkönkäyttäjällä* sähkön loppukäyttäjää sekä luonnollista henkilöä tai oikeushenkilöä, joka toimittaa sähköä vain muille samaan konserniin kuuluville yhtiöille taikka kiinteistön tai sitä vastaavan kiinteistöryhmän sisäisen verkon kautta;

15) *sähkön loppukäyttäjällä* asiakasta, joka ostaa sähköä omaan käyttöönsä;

16) *kaasunkäyttäjällä* kaasun loppukäyttäjää sekä luonnollista henkilöä tai oikeushenkilöä, joka toimittaa kaasua vain muille samaan konserniin kuuluville yhtiöille taikka kiinteistön tai sitä vastaavan kiinteistöryhmän sisäisen verkon kautta;

17) *vedynkäyttäjällä* asiakasta, joka ostaa vetyä omaan käyttöönsä sekä luonnollista henkilöä tai oikeushenkilöä, joka toimittaa vetyä vain muille samaan konserniin kuuluville yhtiöille taikka kiinteistön tai sitä vastaavan kiinteistöryhmän sisäisen verkon kautta;

18) *lämmön ja jäähdytyksen käyttäjällä* lämmön ja jäähdytyksen loppukäyttäjää sekä lämmön ja jäähdytyksen loppuasiakasta;

19) *energianmyyjällä* sähkön, kaasun, vedyn, lämmön ja jäähdytyksen toimittajaa;

20) *arviointilaitoksella* valvontaviranomaisen hyväksymää ETA-alueella toimivaa yhteisöä, joka täyttää arviointilaitokselle 25 §:n 1 momentissa säädetyt vaatimukset.

3 §

Energian alkuperätakuut

Jäljempänä 21 §:n 1 momentissa tarkoitettu sähkön alkuperätakuurekisterin ylläpitäjä saa myöntää alkuperätakuun uusiutuvilla energialähteillä ja ydinvoimalla tuotetulle sähkölle sekä tehokkaalla yhteistuotannolla tuotetulle sähkölle. Jos sähköä tuotetaan tehokkaalla yhteistuotannolla uusiutuvia energialähteitä käyttäen, myöntää sähkön alkuperätakuurekisterin ylläpitäjä tuotetulle sähkölle ainoastaan uusiutuvan sähkön alkuperätakuun. Sähkön alkuperätakuuta ei saada myöntää energialle, joka kulutetaan voimalaitoksen omakäyttölaitteissa.

Jäljempänä 21 §:n 2 momentissa tarkoitettu kaasun alkuperätakuurekisterin ylläpitäjä saa myöntää alkuperätakuun uusiutuvalla kaasulle. Kaasun alkuperätakuuta ei saada myöntää uusiutuvalla kaasulle, joka kulutetaan uusiutuvan kaasun tuotantoprosessissa.

Jäljempänä 21 §:n 3 momentissa tarkoitettu vedyn alkuperätakuurekisterin ylläpitäjä saa myöntää alkuperätakuun uusiutuvilla energialähteillä tuotetulle vedylle.

Jäljempänä 21 §:n 4 momentissa tarkoitettu lämmön ja jäähdytyksen alkuperätakuurekisterin ylläpitäjä saa myöntää alkuperätakuun uusiutuvilla energialähteillä tuotetulle lämmölle ja jäähdytykselle. Lämmön ja jäähdytyksen alkuperätakuurekisterin ylläpitäjä saa lisäksi myöntää alkuperätakuun hukkalämmölle ja -kylmälle. Lämmön ja jäähdytyksen alkuperätakuuta ei saada myöntää omakäyttölämmölle.

4 §

Alkuperätakuussa esitettävät tiedot

Alkuperätakuun on sisällettävä tieto sen energian, jolle alkuperätakuu on myönnetty, tuotantovasta ja energialähteistä sekä maininta tuotantoajankohdasta ja -paikasta. Uusiutuvilla energialähteillä tehokkaalla yhteistuotannolla tuotetulle sähkölle myönnettyyn alkuperätakuuhun tulee lisäksi merkitä tehokkaan yhteistuotannon käyttö.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä tiedoista, joita alkuperätakuun tulee sisältää.

5 §

Alkuperätakuun standardiyksikkö ja voimassaoloaika

Alkuperätakuun standardiyksikkönä on käytettävä yhtä megawattituntia. Kutakin tuotettua energiayksikköä kohden saadaan myöntää vain yksi energian alkuperätakuu.

Alkuperätakuu on voimassa 12 kuukautta sitä vastaavan energian viimeisestä tuotantopäivästä.

6 §

Sähkön jäännösjakauma

Valvontaviranomaisen on laskettava sähkön jäännösjakauma kalenterivuoden ajanjaksolle ja julkaistava se vuosittain seuraavan vuoden kesäkuun loppuun mennessä. Jäännösjakaumaa laskettaessa on varmistettava, että uusiutuvilla energialähteillä tuotettu energiayksikkö sekä ydinvoimalla tuotettu energiayksikkö otetaan huomioon vain kerran.

Valvontaviranomaisen tulee antaa sähkön alkuperätakuurekisterin ylläpitäjää ja sähkönmyyjä koskevia jäännösjakauman muodostamiseksi tarpeellisia määräyksiä määrääjoista, joita on noudatettava kohdistettaessa käytettyjä alkuperätakuuta tietyille kalenterivuodelle sekä ilmoitettaessa valvontaviranomaiselle kohdistamista koskevia tietoja.

Sähkönmyyjän, -tuottajan ja -käyttäjän tulee käyttää 7 §:ssä säädetyissä tilanteissa ja sähkönmyyjän 19 ja 20 §:ssä säädetyissä tilanteissa viimeisintä jäännösjakaumaa viimeistään kolmen kuukauden kuluttua sen julkaisemisesta.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää tarkemmin sähkön jäännösjakauman laskemisesta.

2 luku

Energian alkuperän varmentaminen

7 §

Velvollisuus varmentaa sähkön alkuperä alkuperätakuulla

Sähkönmyyjän, joka myy sähkönkäyttäjälle uusiutuvilla energialähteillä tai ydinvoimalla tuotettua sähköä, on varmennettava myymänsä uusiutuvilla energialähteillä ja ydinvoimalla tuotetun sähkön alkuperä. Uusiutuvilla energialähteillä ja ydinvoimalla tuotetun sähkön määrä tai osuus myydystä sähköstä varmennetaan viimeistään valvontaviranomaisen määräämänä ajankohtana vastaavalla määrällä 12 §:ssä säädetyn mukaisesti peruutettuja alkuperätakuita.

Sähköntuottajan, joka muussa kuin sähkön myyntiin liittyvässä liiketoiminnassaan ilmoittaa asiakkailleen tietoja käyttämänsä sähkön alkuperästä, on varmennettava uusiutuvilla energialähteillä ja ydinvoimalla tuotetun sähkön alkuperä 1 momentin mukaisesti.

Sähkönkäyttäjän, joka markkinoinnissaan ilmoittaa käyttämänsä sähkön olevan uusiutuvilla energialähteillä tai ydinvoimalla tuotettua, on varmennettava sähkön alkuperä 1 momentin mukaisesti tai pystyttävä muuten osoittamaan, että se on käyttänyt 1 momentin mukaisesti varmennettua sähköä. Sähkönkäyttäjän, joka tuottaa omaan käyttöönsä sähköä uusiutuvilla energialähteillä nimellisteholtaan alle yhden megavolttiampeerin sähköntuotantolaitteistossa tai usean tuotantolaitteiston muodostamassa voimalaitoksessa ja joka ilmoittaa markkinoinnissaan käyttämänsä sähkön olevan uusiutuvilla energialähteillä tuotettua, ei tarvitse varmentaa itse käyttämänsä ja tuottamansa sähkön alkuperää vastaavalla määrällä peruutettuja alkuperätakuita, jos kyseiselle sähkölle ei ole haettu alkuperätakuita.

8 §

Velvollisuus varmentaa kaasun alkuperä alkuperätakuulla

Kaasunmyyjän, joka myy kaasunkäyttäjälle uusiutuvaa kaasua, on varmennettava myymänsä kaasun alkuperä. Uusiutuvan kaasun määrä tai osuus myydystä kaasusta varmennetaan viimeistään valvontaviranomaisen määräämänä ajankohtana vastaavalla määrällä 12 §:ssä säädetyn mukaisesti peruutettuja alkuperätakuita. Kaasun uusiutuvaa alkuperää ei kuitenkaan tarvitse varmentaa alkuperätakuilla, jos kaasu toimitetaan kulutukseen sellaista kaasuputkea pitkin, joka ei ole osa maakaasumarkkinalain (587/2017) 2 luvun mukaisen luvan piirissä olevaa maakaasuverkkoa, ja kyseiselle kaasulle ei ole haettu alkuperätakuita. Kaasun uusiutuvaa alkuperää ei tarvitse varmentaa alkuperätakuilla myöskään tilanteissa, joissa kaasu käytetään samalla kiinteistöllä tai sitä vastaavalla kiinteistöryhmällä, jolla kaasu on tuotettu, ja kyseiselle kaasulle ei ole haettu alkuperätakuita.

Kaasuntuottajan, joka muussa kuin kaasun myyntiin liittyvässä liiketoiminnassaan ilmoittaa asiakkailleen tietoja käyttämänsä kaasun alkuperästä, on varmennettava uusiutuvan kaasun alkuperä 1 momentin mukaisesti.

Kaasunkäyttäjän, joka markkinoinnissaan ilmoittaa käyttävänsä uusiutuvaa kaasua, on varmennettava kaasun alkuperä 1 momentin mukaisesti tai pystyttävä muuten osoittamaan, että se on käyttänyt 1 momentin mukaisesti varmennettua kaasua.

9 §

Velvollisuus varmentaa vedyn alkuperä alkuperätakuulla

Vedynmyyjän, joka myy vedynkäyttäjälle uusiutuvaa vetyä, on varmennettava myymänsä vedyn alkuperä. Uusiutuvan vedyn määrä tai osuus myydystä vedystä varmennetaan viimeistään valvontaviranomaisen määräämänä ajankohtana vastaavalla määrällä 12 §:ssä säädetyn mukaisesti peruutettuja alkuperätakuita. Vedyn uusiutuvaa alkuperää ei kuitenkaan tarvitse varmentaa alkuperätakuilla, jos vety toimitetaan kulutukseen sellaista kaasuputkea pitkin, joka ei ole osa maakaasumarkkinalain 2 luvun mukaisen luvan piirissä olevaa maakaasuverkkoa, ja kyseiselle vedylle ei ole haettu alkuperätakuita. Vedyn uusiutuvaa alkuperää ei tarvitse varmentaa alkuperätakuilla myöskään tilanteissa, joissa vety käytetään samalla kiinteistöllä tai sitä vastaavalla kiinteistöryhmällä, jolla vety on tuotettu, ja kyseiselle vedylle ei ole haettu alkuperätakuita.

Vedyntuottajan, joka muussa kuin vedyn myyntiin liittyvässä liiketoiminnassaan ilmoittaa asiakkailleen tietoja käyttämänsä vedyn alkuperästä, on varmennettava uusiutuvan vedyn alkuperä 1 momentin mukaisesti.

Vedynkäyttäjän, joka markkinoinnissaan ilmoittaa käyttävänsä uusiutuvaa vetyä, on varmennettava vedyn alkuperä 1 momentin mukaisesti tai pystyttävä muuten osoittamaan, että se on käyttänyt 1 momentin mukaisesti varmennettua vetyä.

10 §

Velvollisuus varmentaa lämmön ja jäähdytyksen alkuperä alkuperätakuulla

Lämmön ja jäähdytyksen myyjän, joka myy lämmön ja jäähdytyksen käyttäjälle uusiutuvilla energialähteillä tuotettua lämpöä tai jäähdytystä taikka hukkalämpöä tai -kylmää, on varmennettava energian alkuperä. Uusiutuvilla energialähteillä tuotetun lämmön ja jäähdytyksen sekä hukkalämmön ja -kylmän määrä tai osuus myydystä lämmöstä ja jäähdytyksestä varmennetaan viimeistään valvontaviranomaisen määräämänä ajankohtana vastaavalla määrällä 12 §:ssä säädetyn mukaisesti peruutettuja alkuperätakuuita.

Uusiutuvilla energialähteillä tuotettuna tai hukkalämpönä tai -kylmänä myydyn energian alkuperää ei kuitenkaan tarvitse varmentaa alkuperätakuilla, jos lämmön tai jäähdytyksen siirtäminen käyttöön tapahtuu teknisesti siten, että lämmön tai jäähdytyksen alkuperästä ei ole epäselvyyttä, ja lämmölle ja jäähdytykselle ei ole haettu alkuperätakuuita. Lisäksi edellytyksenä on, että uusiutuvia energialähteitä käyttävän tuotantolaitoksen huolto- ja käynnistystilanteissa käytämien fossiilisten polttoaineiden energiasisältö on kalenterivuoden aikana enintään 4 prosenttia laitoksessa käytettyjen polttoaineiden energiasisältöjen summasta.

Lämmön ja jäähdytyksen tuottajan, joka muussa kuin lämmön ja jäähdytyksen myyntiin liittyvässä liiketoiminnassaan ilmoittaa asiakkailleen tietoja käyttämänsä lämmön tai jäähdytyksen alkuperästä, on varmennettava uusiutuvista energialähteistä peräisin olevan energian sekä hukkalämmön ja -kylmän alkuperä 1 momentin mukaisesti.

Lämmön ja jäähdytyksen käyttäjän, joka markkinoinnissaan ilmoittaa käyttämänsä lämmön tai jäähdytyksen olevan tuotettu uusiutuvilla energialähteillä taikka hukkalämpöä tai -kylmää, on varmennettava uusiutuvista energialähteistä peräisin olevan energian sekä hukkalämmön ja -kylmän alkuperä 1 momentin mukaisesti tai pystyttävä muuten osoittamaan, että se on käyttänyt 1 momentin mukaisesti varmennettua lämpöä tai jäähdytystä.

11 §

Alkuperätakuun myöntäminen

Jäljempänä 21 §:ssä tarkoitetun rekisterin ylläpitäjän tulee myöntää alkuperätakuu 3 §:n mukaiselle energiamuodolle, jos:

- 1) energian tuotantotapa on todennettu tämän lain mukaisesti; ja
- 2) energiantuotantolaitoksen haltija on ilmoittanut alkuperätakuun myöntämisen edellyttämät tiedot rekisterin ylläpitäjälle.

Alkuperätakuu myönnetään tuotetun energiamäärän perusteella kalenterikuukausittain. Jos tuotantomäärä kalenterikuukaudessa on vähemmän kuin yksi megawattitunti, alkuperätakuu myönnetään sinä kalenterikuukautena, jonka aikana yhteenlaskettu tuotantomäärä saavuttaa yhden megawattitunnin.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä alkuperätakuun myöntämisestä.

12 §

Alkuperätakuun peruuttaminen

Energianmyyjän ja energian käyttäjän, joka varmentaa käyttämänsä energian alkuperän alkuperätakuulla, on ilman aiheetonta viivytystä ilmoitettava kirjallisesti tai muulla rekisterin ylläpitäjän hyväksymällä tavalla alkuperätakuun käyttämisestä 7–10 §:n mukaiseen tarkoitukseen rekisterin ylläpitäjälle tai tämän osoittamalle muulle taholle. Rekisterin ylläpitäjän on peruutettava alkuperätakuu heti, kun se on saanut tiedon takuun käyttämisestä.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä alkuperätakuun peruuttamisesta.

13 §

Alkuperätakuun mitätöinti

Rekisterin ylläpitäjän on omasta aloitteestaan mitätöitävä alkuperätakuu heti, jos sitä ei ole käytetty 12 kuukauden kuluessa alkuperätakuuta vastaavan energian viimeisestä tuotantopäivästä.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä alkuperätakuun mitätöinnistä.

14 §

Energiantuotantolaitoksen tuotantotavan ja sen käyttämien energialähteiden todentaminen

Arviointilaitoksen on todennettava energiantuotantolaitoksen tuotantotapa ja sen käyttämät energialähteet (*todentamistodistus*) ennen kuin tuotantolaitoksen tuottamalle energialle voidaan myöntää alkuperätakuuta. Arviointilaitoksen antaman todentamistodistuksen tulee lisäksi sisältää vahvistus sille, että energiantuotantolaitoksen tuottama energia täyttää alkuperätakuun myöntämisen edellytykset.

Todentamistodistus on voimassa määräajan. Energiantuotantolaitoksen haltijan on huolehdittava todentamistodistuksen uudistamisesta sen voimassaoloaikana, jos tuotantolaitoksen tuotantotavan tekniset ominaisuudet tai sen käyttämät energialähteet muuttuvat aikaisempaan todentamiseen nähden tavalla, joka vaikuttaa tai voi vaikuttaa alkuperätakuiden myöntämiseen tuotantolaitoksen tuottamalle energialle.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä todentamisesta, todentamistodistuksen sisältämisestä tiedoista ja sen voimassaoloajasta. Valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää muun todentamisen rinnastamisesta 1 momentin mukaiseen todentamiseen.

15 §

Energiantuotantolaitoksen tuotantotavasta ja energialähteistä ilmoittaminen

Energiantuotantolaitoksen haltijan on ilmoitettava rekisterin ylläpitäjälle tiedot energian tuotantotavasta sekä niistä energialähteistä, joita energiantuotantolaitos on käyttänyt energian alkuperätakuun kohteena olevan energiamäärän tuottamiseen.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä 1 momentissa tarkoitettusta ilmoitusmenettelystä.

3 luku

Alkuperätakuiden tunnustaminen

16 §

Euroopan unionissa ja Euroopan talousalueella myönnetyn alkuperätakuun tunnustaminen

Toisessa Euroopan unionin jäsenvaltiossa tai ETA-valtiossa uusiutuvista lähteistä peräisin olevan energian käytön edistämisestä annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU) 2018/2001 mukaisesti uusiutuvalla energialle, ydinvoimalla tuotetulle sähkölle, hukkalämmölle ja -kylmälle myönnetty alkuperätakuu on tunnustettava 7–10 ja 19 §:n mukaisiin tarkoituksiin. Edellä tarkoitettua alkuperätakuuta ei tarvitse kuitenkaan tunnustaa, jos sen täsmällisyydestä, luotettavuudesta tai todenperäisyydestä on perusteltu epäilyjä.

Työ- ja elinkeinoministeriö voi erillisestä pyynnöstä päättää, tunnustaako Suomi tietyn EU- tai ETA-valtion 1 momentissa tarkoitettuja alkuperätakuuta käytettäväksi 7–10 ja 19 §:n mukaiseen tarkoitukseen. Työ- ja elinkeinoministeriön on ilmoitettava tunnustamisesta kieltäytymisestä ja sen perusteista komissiolle. Jos valvontaviranomainen tai rekisterin ylläpitäjä katsoo, että tietyn EU- tai ETA-valtion alkuperätakuiden tunnustamisesta tulisi kieltäytyä, sen on ilmoitettava asiasta työ- ja elinkeinoministeriölle.

17 §

Euroopan unionissa ja Euroopan talousalueella tehokkaalla yhteistuotannolla tuotetulle sähkölle myönnetyn alkuperätakuun tunnustaminen

Toisen EU- tai ETA-valtion tehokkaalla yhteistuotannolla tuotetulle sähkölle myöntämät alkuperätakuut on tunnustettava osoituksena 3 §:n 1 momentin ja 4 §:n mukaisista seikoista. Edellä tarkoitettua alkuperätakuuta ei tarvitse kuitenkaan tunnustaa, jos sen täsmällisyydestä, luotettavuudesta tai todenperäisyydestä on perusteltu epäilyjä.

Työ- ja elinkeinoministeriö voi erillisestä pyynnöstä päättää, tunnustaako Suomi tietyn EU- tai ETA-valtion 1 momentissa tarkoitettuja alkuperätakuuta. Työ- ja elinkeinoministeriön on ilmoitettava tunnustamisesta kieltäytymisestä ja sen perusteista komissiolle. Jos valvontaviranomainen tai rekisterin ylläpitäjä katsoo, että tietyn EU- tai ETA-valtion alkuperätakuiden tunnustamisesta tulisi kieltäytyä, sen on ilmoitettava asiasta työ- ja elinkeinoministeriölle.

18 §

Kolmannessa maassa uusiutuvalla energialle myönnetyn alkuperätakuun tunnustaminen

Kolmannessa maassa myönnetty alkuperätakuu, joka on myönnetty uusiutuvilla energialähteillä tuotetulle energialle, tulee tunnustaa 7–10 ja 19 §:n mukaisiin käyttötarkoituksiin, jos Euroopan unioni on tehnyt asianomaisen kolmannen maan kanssa sopimuksen alkuperätakuiden vastavuoroisesta tunnustamisesta ja energiaa tuodaan tai viedään suoraan asianomaisesta kolmannesta maasta. Edellä tarkoitettua alkuperätakuuta ei tarvitse kuitenkaan tunnustaa, jos sen täsmällisyydestä, luotettavuudesta tai todenperäisyydestä on perusteltu epäilyjä.

Työ- ja elinkeinoministeriö voi erillisestä pyynnöstä päättää, tunnustaako Suomi tietyn kolmannen valtion 1 momentissa tarkoitettuja alkuperätakuuta käytettäväksi 7–10 ja 19 §:n mukaiseen tarkoitukseen. Työ- ja elinkeinoministeriön on ilmoitettava tunnustamisesta kieltäytymisestä ja sen perusteista komissiolle. Jos valvontaviranomainen tai rekisterin ylläpitäjä katsoo, että tietyn kolmannen valtion alkuperätakuiden tunnustamisesta tulisi kieltäytyä, sen on ilmoitettava asiasta työ- ja elinkeinoministeriölle.

4 luku

Sähkönmyyjää koskevat säännökset

19 §

Velvollisuus ilmoittaa sähkön alkuperä

Sähkönmyyjän on ilmoitettava vähintään kerran vuodessa sähkön loppukäyttäjälle annettavissa sähkölaskuissa kunkin energialähteen osuus loppukäyttäjän sähkönmyyntisopimuksen mukaisesti ostamasta sähköstä. Kyseinen tieto on muutoin pidettävä sähkön loppukäyttäjän helposti saatavilla sähkönmyyjän internetsivustolla tai muulla vastaavalla tavalla, joka osoitetaan loppukäyttäjälle selkeästi laskuissa tai niiden liitteissä.

Laskuissa tai niiden liitteissä on annettava tiedot kunkin energialähteen osuudesta sähkönmyyjän Suomessa myymän sähkön koko energialähdevalikoimasta edellisen vuoden aikana ymmärrettävällä ja helposti vertailtavissa olevalla tavalla. Kyseiset tiedot voidaan antaa myös sähkönmyyjän internetsivustolla tai muulla vastaavalla sähkön loppukäyttäjän helposti saatavilla olevalla tavalla, jos laskuissa tai niiden liitteissä osoitetaan selkeästi, mistä tieto on saatavilla. Kyseiset tiedot on annettava myös Euroopan unionissa myydyin sähkön osalta, jos sähkönmyyjä toimii useammassa kuin yhdessä jäsenvaltiossa.

Edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitettujen energialähteiden osuudet on jaoteltava vähintään seuraavalla tarkkuudella:

- 1) uusiutuvat energialähteet;
- 2) ydinvoima;
- 3) fossiiliset polttoaineet.

Sähkönmyyjän loppukäyttäjälle ilmoittamaan energialähteiden jaotteluun on sisällytettävä sekä sähkönkäyttäjille että sähkönmyyjille myydyin sähkön kaikki hankintalähteet tasesähköyksikön toimittamaa tasesähköä lukuun ottamatta.

Alkuperätakuilla uusiutuvilla energialähteillä tai ydinvoimalla tuotetuksi varmennetun sähkön osuus ilmoitetaan energialähteiden jaottelussa vastaavasti uusiutuvilla energialähteillä tai ydinvoimalla tuotetuksi. Muu kuin uusiutuviin energialähteisiin tai ydinvoimaan perustuva alkuperältään tunnettu sähkö voidaan ilmoittaa jaottelussa joko tosiasiallisen tuotantotavan tai Energiaviraston julkaiseman jäännösjakauman avulla. Uusiutuvilla energialähteillä tai ydinvoimalla tuotetun sähkön, jota ei ole varmennettu alkuperätakuilla, sekä alkuperältään tuntemattoman sähkön energialähteiden osuudet on ilmoitettava Energiaviraston julkaiseman jäännösjakauman avulla.

20 §

Sähkön energialähteistä syntyneiden hiilidioksidipäästöjen ja radioaktiivisten jätteiden määrän ilmoittaminen

Sähkönmyyjän on vähintään kerran vuodessa sähkölaskuissa tai niiden liitteissä annettava tiedot sähkönmyyjän edellisen vuoden aikana myymän sähkön tuottamiseen käytetyistä energialähteistä syntyneistä hiilidioksidipäästöistä ja radioaktiivisten jätteiden määrästä. Kyseiset tiedot voidaan antaa myös sähkönmyyjän internetsivustolla tai muulla vastaavalla sähkön loppukäyttäjän helposti saatavilla olevalla tavalla, kun laskuissa tai niiden liitteissä osoitetaan selkeästi, mistä kyseinen tieto on saatavilla.

Edellä 1 momentin mukaisessa ilmoituksessa on mainittava sähkönmyyjän edellisen kalenterivuoden aikana myymän sähkön tuottamiseen käytetyistä energialähteistä syntyneet:

- 1) hiilidioksidin ominaispäästöt grammoina kilowattituntia kohden;
- 2) käytetyn ydinpolttoaineen määrä suhteessa myydyin sähkön kokonaismäärään ilmoitettuna milligrammoina kilowattituntia kohden.

Alkuperätakuulla varmennetun sähkön hiilidioksidin ominaispäästöjä koskevassa ilmoituksessa on mainittava ominaispäästöjen laskennassa käytetyt energialähde- ja tuotantotapakohtai-

set päästökertoimet sekä sähkön ja lämmön yhteistuotannon päästöjen jakomenetelmä. Käytetyn ydinpolttoaineen määrää koskeva tieto voi perustua joko sähkönmyyjän sähkönhankintaan tai valvontaviranomaisen viimeisimmässä jäännösjakauman laskennassa käyttämiin ja julkaisemiin tietoihin. Alkuperältään varmentamattoman sähkön osalta hiilidioksidipäästöjen ja käytetyn ydinpolttoaineen määrien ilmoittamiseen käytetään valvontaviranomaisen laskeman jäännösjakauman tietoja.

5 luku

Rekisterien ylläpitäjät ja arviointilaitokset

21 §

Rekisterien ylläpitäjät

Sähkön alkuperätakuurekisterin ylläpitäjänä toimii Energiaviraston sähkömarkkinalain (588/2013) 8 §:n nojalla järjestelmävastaavaksi kantaverkonhaltijaksi määräämä kantaverkonhaltija.

Kaasun alkuperätakuurekisterin ylläpitäjänä toimii Energiaviraston maakaasumarkkinalain 8 §:n nojalla maakaasujärjestelmän järjestelmävastaavaksi siirtoverkonhaltijaksi määräämä siirtoverkonhaltija.

Vedyn alkuperätakuurekisterin ylläpitäjänä toimii 2 momentissa tarkoitettu maakaasujärjestelmän järjestelmävastaavasiirtoverkonhaltija.

Lämmön ja jäähdytyksen alkuperätakuurekisterin ylläpitäjänä toimii Energiavirasto.

22 §

Rekisterin ylläpitäjän tehtävät

Rekisterin ylläpitäjän tehtävänä on energian alkuperätakuiden myöntäminen, siirtäminen, peruuttaminen ja mitätöinti energiamarkkinoiden osapuolten kannalta tasapuolisella ja syrjimättömällä tavalla. Alkuperätakuiden myöntäminen, siirtäminen, peruuttaminen ja mitätöinti on järjestettävä siten, että alkuperätakuut ovat tarkkoja, luotettavia ja vaikeasti väärennettävissä ja niiden myöntämiselle, siirtämiselle, peruuttamiselle ja mitätöinnille asetettavien vaatimusten tulee olla standardin CEN - EN 16325 mukaisia. Rekisterin ylläpitäjän tulee tehtävien asianmukaisen hoitamisen kannalta tarvittavassa laajuudessa seurata toimialan kehitystä kansallisesti ja kansainvälisesti sekä osallistua alkuperätakuujärjestelmän kehittämiseen liittyvään eurooppalaiseen yhteistyöhön.

Sähkön, kaasun ja vedyn alkuperätakuurekisterin ylläpitäjän tulee ilmoittaa valvontaviranomaiselle, jos se epäilee energiantuotantolaitoksen haltijan tai muun rekisterin käyttäjän rikko-
neen tätä lakia tai sen nojalla annettua säännöstä tai määräystä.

Sähkön, kaasun ja vedyn alkuperätakuurekisterin ylläpitäjä voi antaa tehtävän hoitamisen kokonaan omistamansa tytäryhtiön hoidettavaksi. Mitä tässä laissa säädetään rekisterin ylläpitäjästä, sovelletaan myös tytäryhtiöön tämän hoitaessa rekisterin ylläpitäjän tehtäviä. Sähkön, kaasun ja vedyn alkuperätakuurekisterin ylläpitäjä voi hankkia tehtävän järjestämiseksi tarvittavat palvelut osittain tai kokonaan sopimuskumppaninaan toimivalta palveluntuottajalta. Rekisterin ylläpitäjä on vastuussa tehtävän asianmukaisesta hoitamisesta.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä rekisterin ylläpitäjän 1 momentissa tarkoitetuista tehtävistä.

23 §

Rekisterille asetettavat vaatimukset

Alkuperätakuurekisterin tulee olla sähköinen. Rekisterin ominaisuuksien on tuettava rekisterin ylläpitäjän tehtävien asianmukaista hoitamista.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia määräyksiä alkuperätakuurekisterille sekä alkuperätakuiden myöntämiselle, siirtämiselle, peruuttamiselle ja mitätöinnille rekisterissä asetettavista vaatimuksista.

24 §

Rekisterien ylläpitäjien palveluiden hinnoittelu ja ehdot

Sähkön, kaasun ja vedyn alkuperätakuun myöntämiseen ja siirtämiseen liittyvän palvelun hinnoittelun on oltava kohtuullista. Palvelun maksuilla voidaan kattaa sähkön, kaasun ja vedyn alkuperätakuurekisterin ylläpitäjälle tästä laista johtuvien velvoitteiden hoitamisesta aiheutuneet kohtuulliset kustannukset sekä kohtuullinen voitto palvelun hoitamisesta.

Rekisterin ylläpitäjän palvelujen ehdoissa on otettava huomioon pienempien tuottajien mahdollisuus hyödyntää alkuperätakuujärjestelmää.

Alkuperätakuun peruuttamisesta ja mitätöinnistä ei saa periä erillistä maksua. Palvelujen hinnat ja ehdot tulee julkaista rekisterin ylläpitäjän internetsivustolla.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä rekisterin ylläpitäjän palveluiden ehdoista. Lisäksi valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä sähkön, kaasun ja vedyn alkuperätakuurekisterin ylläpitäjän palveluiden hinnoittelusta.

25 §

Arviointilaitoksia koskevat vaatimukset ja niiden hyväksyminen

Arviointilaitoksen tulee täyttää seuraavat vaatimukset:

1) laitos on tässä laissa tarkoitetuissa arviointilaitoksen tehtävissä toiminnallisesti ja taloudellisesti riippumaton;

2) laitoksen henkilökunnalla on hyvä tekninen ja ammatillinen koulutus sekä riittävän laaja-alainen kokemus tässä laissa tarkoitettuja arviointilaitoksen tehtäviä varten; sekä

3) laitoksella on käytössä luotettava menetelmä, jonka avulla energian alkuperän vaatimustenmukaisuus varmistetaan, sekä asianmukaiset ohjeet toimintaa ja sen seuranta varten.

Valvontaviranomaisen on hyväksyttävä vaatimukset täyttävä yhteisö tässä laissa tarkoitettuna arviointilaitokseksi. Hyväksymispäätöksessä määritellään arviointilaitoksen pätevyysalue sekä annetaan yleisten ja yksityisten etujen turvaamiseksi tarpeelliset arviointilaitoksen toimintaa koskevat määräykset. Hyväksyminen voidaan antaa määräajaksi, jos siihen on erityinen syy.

Tarkempia säännöksiä arviointilaitokselle 1 momentissa säädetyistä vaatimuksista ja arviointilaitoksen hyväksymisestä voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella.

26 §

Arviointilaitoksen hyväksymisen muuttaminen ja peruuttaminen

Arviointilaitoksen on ilmoitettava valvontaviranomaiselle toimintaansa koskevista muutoksista, joilla on vaikutusta 25 §:n 1 momentissa säädettyjen vaatimusten täyttymiseen.

Valvontaviranomainen voi muuttaa hyväksymispäätöksessä annettua määräystä, jos se on tarpeen sen varmistamiseksi, että arviointilaitoksen tehtävät suoritetaan asianmukaisesti. Määräyksen muuttamista koskeva asia voi tulla vireille myös arviointilaitoksen hakemuksesta.

Jos arviointilaitos toimii olennaisesti tämän lain, sen nojalla annettujen säännösten tai hyväksymispäätöksen määräysten vastaisesti taikka ei täytä hyväksymiselle 25 §:n 1 momentissa säädettyjä vaatimuksia, valvontaviranomainen voi antaa arviointilaitokselle huomautuksen tai varoituksen.

Valvontaviranomainen voi peruuttaa arviointilaitoksen hyväksymisen, jos:

1) hakemuksessa on annettu virheellisiä tai puutteellisia tietoja, jotka ovat olennaisesti vaikuttaneet laitoksen hyväksymiseen;

2) arviointilaitos ei enää täytä hyväksymisen edellytyksiä tai arviointilaitos on olennaisella tavalla laiminlyönyt tai rikkonut tässä laissa säädettyä velvollisuutta tai rajoitusta taikka päätöksessä annettua määräystä eivätkä arviointilaitokselle annetut huomautukset ja varoitukset ole johtaneet toiminnassa esiintyneiden puutteiden korjaamiseen.

Valvontaviranomaisen on peruutettava arviointilaitoksen hyväksyminen, jos arviointilaitos tekee asiaa koskevan hakemuksen.

27 §

Arviointilaitoksen tehtävät

Arviointilaitos suorittaa 14 §:ssä tarkoitetun todentamisen sekä antaa todentamistodistuksen.

Arviointilaitoksen tulee ilmoittaa valvontaviranomaiselle, jos se epäilee energiantuotantolaitoksen haltijan tai muun rekisterin käyttäjän rikkoneen tätä lakia tai sen nojalla annettua säännöstä tai määräystä.

28 §

Virkavastuu

Sähkön, kaasun ja vedyn alkuperätakuurekisterin ylläpitäjän sekä arviointilaitoksen palveluksessa olevaan henkilöön sovelletaan rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä hänen suorittaessaan tässä laissa tarkoitettuja julkisia hallintotehtäviä. Vahingonkorvausvastuusta säädetään vahingonkorvauslaissa (412/1974).

6 luku

Valvonta

29 §

Valvontaviranomainen

Energiavirasto on tässä laissa tarkoitettu valvontaviranomainen ja valvoo tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten noudattamista sekä hoitaa muut sille tässä laissa säädetyt tehtävät.

Tämän lain tai sen nojalla annettujen säännösten estämättä kuluttaja-asiamies valvoo kuluttajansuojalain (38/1978) nojalla markkinoinnin lainmukaisuutta markkinoitaessa sähköä, kaasua, vetyä, lämpöä tai jäähdytystä kuluttajille.

30 §

Valvontaviranomaisen vahvistamat menetelmät ja ehdot

Valvontaviranomaisen tulee päätöksellään vahvistaa sähkön, kaasun ja vedyn alkuperätakuurekisterin ylläpitäjän noudatettaviksi ennen niiden käyttöönottamista:

- 1) menetelmät alkuperätakuun myöntämiseen ja siirtämiseen liittyvän palvelun kohtuullisen voiton sekä myöntämisestä ja siirtämisestä perittävien maksujen määrittämiseksi;
 - 2) alkuperätakuun myöntämiseen ja siirtämiseen liittyvän palvelun ehdot.
- Vahvistuspäätöksen on perustuttava 24 §:ssä säädettyihin palvelun ehtoja ja hinnoittelua koskeviin perusteisiin.

31 §

Valvontaviranomaisen tiedonsaantioikeus

Valvontaviranomaisella on oikeus saada energianmyyjältä tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten noudattamisen valvontaa varten välttämättömät tiedot:

- 1) myydyn energian määristä;
- 2) myydyn uusiutuvaksi energiaksi, ydinvoimalla tuotetuksi sähköksi tai hukkalämmöksi tai -kylmäksi varmennetun energian osuudesta;
- 3) peruutetuista alkuperätakuista;
- 4) energialähdejakauman laskemisessa käytetyistä tiedoista.

Lisäksi valvontaviranomaisella on oikeus saada sähkönmyyjältä tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten noudattamisen valvontaa varten välttämättömät tiedot 19 ja 20 §:ssä säädettyjen velvoitteiden täyttämiseen liittyvistä laskuista ja niiden liitteistä.

Valvontaviranomaisella on oikeus saada energiantuotantolaitoksen haltijalta, joka on hakenut energian alkuperätakuuta tai jolle sellainen on myönnetty, tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten noudattamisen valvontaa varten välttämättömät tiedot:

- 1) tuotantolaitoksen tuotantotavasta;
- 2) tuotantolaitoksessa käytetyistä energialähteistä ja tuotetuista energiamääristä.

Valvontaviranomaisella on oikeus salassapitosäännösten estämättä saada sähkön, kaasun ja vedyn alkuperätakuurekisterin ylläpitäjältä sekä arviointilaitokselta tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten noudattamisen valvontaa varten välttämättömiä tietoja. Jos rekisterin ylläpitäjä on antanut 22 §:n 3 momentissa säädetyn mukaisesti tehtävien hoitamisen kokonaan omistamansa tytäryhtiön hoidettavaksi, koskee momentin mukainen valvontaviranomaisen tiedonsaantioikeus myös kyseistä tytäryhtiötä.

32 §

Valvontaviranomaisen tarkastusoikeus

Valvontaviranomaisella on oikeus päästä energianmyyjän, energiantuotantolaitoksen haltijan, sähkön sekä kaasun ja vedyn alkuperätakuurekisterin ylläpitäjän ja arviointilaitoksen hallinnassa oleviin tiloihin, jos se on tässä laissa tarkoitetun valvonnan kannalta tarpeen, sekä tehdä siellä tarkastuksia ja ryhtyä muihin valvonnan edellyttämiin toimenpiteisiin. Tarkastuksessa on noudatettava, mitä hallintolain (434/2003) 39 §:ssä säädetään.

Pysyväisluonteiseen asumiseen käytettyihin tiloihin valvontatoimenpiteet voidaan ulottaa vain, jos on syytä epäillä, että on tehty rikoslain (39/1889) 16 luvun 8 §:ssä, 30 luvun 1 §:ssä tai 33 luvun 1 §:ssä tarkoitettu rikos, ja tarkastus on välttämätön tarkastuksen kohteena olevien seikkojen selvittämiseksi.

Tarkastuksen kohteena olevan tulee avustaa valvontaviranomaista tarkastuksen suorittamisessa.

Valvontaviranomaisella on tarkastusta suorittaessaan oikeus ottaa energianmyyjän, energiantuotantolaitoksen haltijan, sähkön, kaasun ja vedyn alkuperätakuurekisterin ylläpitäjän ja arviointilaitoksen asiakirjat ja muuta aineistoa haltuunsa, jos se on tarkastuksen tavoitteiden toteuttamisen kannalta välttämätöntä. Aineisto tulee palauttaa viipymättä, kun tarkastuksen suorittaminen ei enää edellytä aineiston hallussapitoa.

33 §

Rikkomuksen tai laiminlyönnin oikaiseminen

Valvontaviranomainen voi:

1) kieltää sitä, joka rikkoo tätä lakia tai sen nojalla annettua säännöstä tai määräystä, jatkamasta tai toistamasta säännöksen tai määräyksen vastaista menettelyä;

2) määrätä sen, joka rikkoo tätä lakia tai sen nojalla annettua säännöstä tai määräystä, täyttämään velvollisuutensa tai muulla tavoin oikaisemaan rikkomuksensa tai laiminlyöntinsä.

Valvontaviranomainen voi tehostaa tämän lain nojalla antamaansa kieltä tai määräystä uhkasakolla taikka teettämis- tai keskeyttämishallalla. Uhkasakosta sekä teettämis- ja keskeyttämishallasta säädetään uhkasakkolaissa (1113/1990).

7 luku

Erinäiset säännökset

34 §

Ohjaus ja seuranta

Tämän lain täytäntöönpanon yleinen ohjaus, seuranta ja kehittäminen kuuluvat työ- ja elinkeinoministeriölle.

35 §

Tietojen säilyttäminen

Energianmyyjän on huolehdittava siitä, että 31 §:n 1 ja 2 momentissa tarkoitettujen tietojen luotettavuus voidaan varmistaa kuuden vuoden ajan sen kalenterivuoden päättymisestä, jota tiedot koskevat.

Energiantuotantolaitoksen haltijan on huolehdittava siitä, että 31 §:n 3 momentissa tarkoitettujen tietojen luotettavuus voidaan varmistaa kuuden vuoden ajan sen kalenterivuoden päättymisestä, jota tiedot koskevat.

Rekisterin ylläpitäjän on huolehdittava siitä, että alkuperätakuun myöntämistä, siirtämistä, peruuttamista ja mitätöintiä koskevien tietojen luotettavuus voidaan varmistaa kuuden vuoden ajan sen kalenterivuoden päättymisestä, jota tiedot koskevat.

Arviointilaitosten on huolehdittava siitä, että 27 §:ssä säädetyn tehtävän suorittamisen kannalta olennaisten tietojen luotettavuus voidaan varmistaa kuuden vuoden ajan sen kalenterivuoden päättymisestä, jota tiedot koskevat.

36 §

Muutoksenhaku työ- ja elinkeinoministeriön ja valvontaviranomaisen päätökseen

Muutoksenhausta hallintotuomioistuimeen säädetään oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa (808/2019).

37 §

Muutoksenhaku rekisterin ylläpitäjän ja arviointilaitoksen päätökseen

Rekisterin ylläpitäjän ja arviointilaitoksen tämän lain nojalla tekemään päätökseen saa vaatia oikaisua. Oikaisuvaatimuksesta säädetään hallintolaissa.

Muutoksenhausta hallintotuomioistuimeen säädetään oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa.

38 §

Päätöksen täytäntöönpano

Valvontaviranomaisen 33 §:n 1 ja 2 momentin nojalla tekemää päätöstä on muutoksenhausta huolimatta noudatettava, jollei hallintotuomioistuin toisin määrää.

39 §

Maksut

Tämän lain mukaisten Energiaviraston suoritteiden maksullisuudesta ja suoritteista perittävien maksujen suuruuden yleisistä perusteista sekä maksujen muista perusteista säädetään valtion maksuperustelaissa (150/1992). Sen estämättä, mitä maksuperustelain 6 §:n 1 momentissa säädetään, lämmön ja jäähdytyksen alkuperätakuurekisteriin liittyvä maksu voidaan määrittää suoritteen omakustannusarvoa alempana.

Tämän lain mukaiset Energiaviraston perimät maksut ovat suoraan ulosottokelpoisia. Niiden perimisestä säädetään verojen ja maksujen täytäntöönpanosta annetussa laissa (706/2007).

8 luku

Voimaantulo

40 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Tällä lailla kumotaan sähkön alkuperän varmentamisesta ja ilmoittamisesta annettu laki (1129/2003).

Tämän lain 7 §:ssä säädettyä velvollisuutta varmentaa ydinvoimalla tuotetun sähkön alkuperä sekä 8–10 §:ää sovelletaan kuitenkin vasta 1 päivästä tammikuuta 2022.

Lisäksi tämän lain 19 §:n 5 momenttia sovelletaan ydinvoimalla tuotetun sähkön ilmoittamisessa vasta 1 päivästä tammikuuta 2022. Muu kuin uusiutuviin energialähteisiin perustuva alkuperältään tunnettu sähkö voidaan ilmoittaa joko tosiasiallisen tuotantotapansa mukaan tai jäännösjakauman avulla 31 päivään joulukuuta 2021 asti.

Edellä 21 §:ssä tarkoitettu rekisterin ylläpitäjän tulee ottaa käyttöön 23 §:n mukainen alkupe-
rätakuurekisteri viimeistään 1 päivänä marraskuuta 2021. Rekisterin ylläpitäjän tulee myöntää alkuperätakuuta energialle, joka on tuotettu 30 päivänä kesäkuuta 2021 tai sen jälkeen.

Sen estämättä, mitä 14 §:ssä säädetään, energiantuotantolaitoksen haltija voi osoittaa 31 päivään joulukuuta 2021 asti jo ennen 14 §:n 1 momentin mukaista tai siihen rinnastettavaa todentamista energiantuotantolaitoksensa tuotantotavan ja sen käyttämät energialähteet tämän lain edellyttämällä tavalla todennetuiksi, jos se pystyy luotettavasti osoittamaan, että kyseisen energiantuotantolaitoksen tuotantotapa ja käyttämät energialähteet ovat täyttäneet alkuperätakuun myöntämisen edellytykset.

41 §

Biokaasusertifikaatit

Biokaasusertifikaatin haltijan ilmoituksesta kaasun alkuperätakuurekisterin ylläpitäjä voi muuttaa tämän lain voimaan tullessa tai sen jälkeen biokaasusertifikaattirekisteriin merkityn biokaasusertifikaatin 8 §:n mukaiseksi kaasun alkuperätakuuksi. Ilmoitus on tehtävä viimeistään 31 päivänä joulukuuta 2021.

Poiketen siitä, mitä 13 §:ssä säädetään, kaasun alkuperätakuurekisterin ylläpitäjän on omasta aloitteestaan mitätöitävä 1 momentissa säädetyn mukaisesti alkuperätakuuksi muutettu biokaasusertifikaatti heti, jos sitä ei ole käytetty 18 kuukauden kuluessa alkuperätakuuta vastaavan energian viimeisestä tuotantopäivästä.

Helsingissä 12.5.2021

Pääministeri

Sanna Marin

Elinkeinoministeri Mika Lintilä